

& ex quæ arte constant, ita se habere: exempligratia, animalia, arbores, tabulæ pictæ, statuæ, domus, vasa. Simili igitur modo & muneris functiones, quæ specie differunt, ab iis, quæ specie differunt, voluptatibus perfici. Differunt autem specie functiones cogitationis, à sensuum functionibus, & hæc inter se. Ergo & voluptates ex quæ illas perficiunt. Atq; hoc ex eo etiam cognosci poterit, quod suæ quæq; voluptas muneris functioni, quam perficit, coniuncta est. Auget enim & amplificat muneris functionem sua voluptas. Nā diligentius quidque iudicant, accuratiusque persequuntur, & administrant, qui cum voluptate munere funguntur. Verbi gratia, geometriæ sunt periti, qui geometriæ studiis & actionibus delectantur, & vnumquidque facilius ac planius intelligunt: itemque musice & artis ædificandi studiosi, & cæteri artifices magnos progressus in suo quisque studio & munere faciunt, si eo delectentur. Augent igitur studium & actionem voluptates. At quidquid auget, hoc ei quod auget, familiare & coniunctum est. Quæ autem iis quæ specie differunt, accommodata & coniuncta sunt, ea quoque specie sunt diuersa. Præterea planius hoc ex eo fieri poterit, quod ex voluptates, quæ ab aliis ac diuersis rebus profiscuntur, propriis muneris functionibus impedimento sunt. Nam qui tiliarum cantu delectantur, si aliquem, qui tibia canat, exaudierint, orationi, quæ habetur, animum advertere non possunt: quoniam magis eos delectat tiliarum cantus, quàm negotium quod agitur. Ea igitur quæ ex tiliarum sonis percipitur voluptas, muneris functionem eam quæ in oratione habenda expromitur, corrumpit: itemque hoc in aliis vsu venit, cum quis simul duabus rebus operam dat. Quæ enim muneris functio iucundior est, ea depellit ac discutit alteram, eoque magis, quo maior sit illius voluptas, ad eò vt in altera re suo munere fungitur non possit. Itaque cum re aliqua, quæ cunque illa sit, vehementer delectamur, non ferè aliud facimus: contra cum aliquid aliud leuiter modicæque probamus, aliud agimus, cuiusmodi est id quod fit ab iis qui in theatris edunt bellaria. Tunc enim vel maximè hoc faciunt, cum inepti & mali sunt equorum agitantes, aut histriones. Quoniam autem propria voluptas muneris functiones cum limatas atque accuratas efficit, tum diurniores ac meliores reddit; alienæ autem corrumpit: perspicuum est, inter eas multum interesse. Propemodum enim idem quod proprii dolores, efficiunt alienæ voluptates. Muneris enim functiones corrumpunt proprii dolores: verbi gratia, si cui scribere, aut ratiocinari sit iniucundum ac molestum, ille non scribit, hic non ratiocinatur, quia molestus est huius muneris functio. Euenit igitur muneris functionibus à propriis voluptatibus contrariè quod à propriis doloribus efficitur.

A καὶ τὰ ὑπὸ τέχνης, οἷον ζῶα, ἔ δένδρα, καὶ γραφὴ, καὶ ἀγάλματα, ἔ οἰκία, ἔ σκεῦος. ὁμοίως δὲ καὶ τὰς ἀναφερόσας τὰς εἰδέσιν ὑπὸ ἀναφερόντων τὰς εἰδέσιν τελειοῦσθαι. ἀναφέρουσι δὲ αἱ τῆς ἀφαινοίας τῆς κατὰ τὰς ἀσθήσεις, ἔ αὐτὰ ἀλλήλων κατ' εἶδος. ἔ αἱ τελειοῦσθαι δὴ ἠδοναί. φαίνεται δὲ αὐτῶν ἔ ἐκ τῆς σιωπῆς κείσθαι τῆς ἠδονῆς ἐκάστῳ τῆς ἐνεργείας ἢ τελείοι. σιωπῶσιν γὰρ πλεονεργείας ἢ οἰκία ἠδονῆ. μάλλον γὰρ ἕκαστα κρινοῦσι ἔ ὄξα κειβόσιν οἱ μὲν ἠδονῆς ἐνεργῶντες. οἷον γεωμετρικὸν γίνεσθαι, οἱ χαίροντες τὰς γεωμετρίας, ἔ κατὰ μοῦσιν ἕκαστα μάλλον. ὁμοίως δὲ καὶ φιλόσοφοι, ἔ φιλοκοδόμοι. ἔ τῶν ἄλλων ἕκαστοι, ὅτι διδάσιν εἰς τὸ οἰκίον ἔργον, χαίροντες αὐτῶν. σιωπῶσιν δὲ αἱ ἠδοναί. τὰ δὲ γ. δ. σιωπῶσιν οἰκία. τοῖς ἑτέροις δὲ τὰς εἰδέσιν, καὶ τὰ οἰκία, ἕτερα τὰς εἰδέσιν. ἐπὶ δὲ, μάλλον τῶν αὐτῶν φαίνεται ἐκ τῆς τὰς ἀφ' ἑτέρων ἠδονῆς ἐμποδίους τῆς ἐνεργείας εἶναι. οἱ γὰρ φιλόσοφοι ἀδυνατοῦσι τοῖς λόγοις παρεσχεῖν, ἐὰν κατὰ κτύσῳσιν αὐλοῦντες, μάλλον χαίροντες αὐλοῦσθαι τῆς παρούσης ἐνεργείας. ἢ κατὰ πλεονεργείας ἢ κατὰ πλεονεργείας ἢ κατὰ πλεονεργείας ἢ κατὰ πλεονεργείας φθείρει. ὁμοίως δὲ τῶν ἄλλων συμβαίνει, ὅταν ἅμα πλεονεργείας. ἢ γὰρ ἠδονῆς πλεονεργείας ἐνεργείας. καὶ ἕκαστος πολὺ ἀναφέρει κατὰ πλεονεργείας, μάλλον, ὥστε * μηδὲ ἐνεργεῖν καὶ πλεονεργείας. ὅτι χαίροντες ὁπωσὺ σφοδρῶς, οὐ πλεονεργείας ἕτεραν ἔ ἄλλῃ ποιοῦσθαι, ἄλλοις ἠρέμα φρεσκέμενοι, οἷον ἔ ἐν τοῖς θεάτρῳσι οἱ πραγματίζοντες, ὅταν φασί * οἱ ἀγωνιστοῦσθαι ὥσιν, τότε μάλλον αὐτῶν δραστῶν. ἐπεὶ δὲ, ἢ μὲν οἰκία ἠδονῆ ὄξα κειβόσιν τὰς ἐνεργείας καὶ χρονοπέρας ἔ βέλποισ ποιεῖ αἱ δὲ ἀλλότεια

E λυμῶν ἢ δὴ λον ὥσιν πολὺ διεσῶσι. γὰρ δὲ αἱ ἀλλότεια ἠδοναί ποιοῦσιν ὅταν αἱ οἰκία λύπαι φθείρουσι γὰρ τὰς ἐνεργείας αἱ οἰκία λύπαι οἷον εἶπω ἔ γραφῆσθαι ἀνδρῶν ἔ ὅτι λυπον, ἢ τὸ λογίζεσθαι, ὁ μὲν οὐ γράφει ὁ δὲ, οὐ λογίζεσθαι, λυπηρῶς οὐσης τῆς ἐνεργείας. συμβαίνει δὴ πλεονεργείας τοῦ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν οἰκίων ἠδονῆς τε ἔ λυπῶν. οἰκία δ' εἰσιν, αἱ ὅτι τῆς ἐνεργείας κατὰ αὐτῶν γινόμεσθαι.

αι δ' ἄλλοτεται ἡδοναί, εἰρησιν, ὅτι πα-
 ραπλήσιον τι τῆ λύπη ποιούσι. Φθίεροι
 γδ, πλεον ουχ ὁμοίως. Διαφθερουσῶν δὲ
 τῶν ἐνεργειῶν ὀπτικαία καὶ φανερῶν, καὶ
 τῶν μὲν, αἰρετῶν οὐσῶν. τῶν δὲ, φθικτῶν.
 τῶν δὲ, ὁμοίως ἔχουσι καὶ αἰ
 ἡδοναί. κατ' ἐκείτω γδ ἐνεργεῖαι οἰκεία
 ἡδονῆ ἔστιν. ἡ μὲν οὖν τῆ σπουδαία οἰκεία,
 ὀπτικαία ἢ δὲ τῆ φανερῶν, μετρητά. καὶ
 γδ αἰ ὀπτικαία, τῶν μὲν καλῶν, ἐπαί-
 νησά. τῶν δὲ ἀγαθῶν, ψικταί. οἰκειότερα
 δὲ τῶν ἐνεργείας αἰ ἐν αὐτῶν ἡδοναί, τῶν
 ὀρέξεων. αἰ μὲν γδ, διωρισμένα εἰσι ἔ
 τοῖς χροίοις, ἔ τῆ φύσιν. αἰ δὲ, σιμῶν γινε-
 ταῖς ἐνεργείας, ἔ ἀδύραιοι οὐτως, ὡς
 ἔχειν ἀμφοισθήτησιν, εἰ τῶν ἔστιν ἢ ἐνερ-
 γεῖαι τῆ ἡδονῆ. οὐ μὲν ἔοικε γε ἡδονῆ
 ἀφνοια εἶ), οὐδ' ἀφθοσις. ἀφθοί γδ
 ἀλλὰ ἀφθὸ τὸ μὴ χωρίζεσθαι, φανερῶν
 τῶν ἔστιν. ὡς τῶν * οὖν αἰ ἐνεργεῖαι ἔτε-
 ραι, καὶ αἰ ἡδοναί. Διαφθερεῖ δὲ ἡ ὄψις
 ἀφθῆς κατὰ εἰρήνην, καὶ ἀκοή καὶ ὀσφρησις
 γλῶσσης. ὁμοίως * δὲ Διαφθεροῖσι ἔ αἰ
 ἡδοναί, καὶ τούτων αἰ τῶν πλεον ἀφθνοιας,
 ἔ ἐκείτω αἰ ἀλλήλων. δοκεῖ δὲ εἶ) ἐκεί-
 τῶ ζωῶ καὶ ἡδονῆ οἰκεία, ὡς τῶν ἔ ἔργων
 ἡ γδ κατὰ πλεον ἐνεργείων. ἔ ἔφ' ἐκείτω δὲ
 θεωρητῶν, τῶν δὲ φανερῶν. ἔτετα γδ ἔπτα
 ἡδονῆ ἔ κυνός ἔ ἀδύραιοι, κατὰ τῶν Ηρα-
 κλείδους φησιν, * ὄνον σῦρματῶ ἀ ἐλέσθαι
 μάλλον ἢ χρυσόν ἢ ἄρῶν γδ χρυσῶ ἔφθ ὄνοις.
 αἰ μὲν οὖν τῶ ἔτετων ἔ εἶδει, Διαφθεροῖσι
 εἶδει. τῶ δὲ τῶν αὐτῶν, ἀφθνοιας ἔφθ ἔφθ
 εἶ). Διαφθνοιαί δὲ οὐ μίχρον ὀπτικαία γε
 τῶ ἀδύραιοι. τὰ γδ αὐτὰ, τοῖς μὲν λυ-
 πησῶν τῶ δὲ τέρπει. ἔ τοῖς μὲν, λυπησῶν ἔ
 μίσησῶν ἔστι. τοῖς δὲ, ἡδέα καὶ φιλητά. καὶ
 ὀπτικαία γλυκεῶν δὲ τῶ συμβαίνεσι. οὐ γδ
 τὰ αὐτὰ τὰ πυρέτησιν δοκεῖ, ἔ τὰ ὄψις
 νοῦν, ὡς τῶ θερμῶν εἶ) τὰ ἀδύραιοι ἔ τὰ
 θύκτικῶν ὁμοίως δὲ ἔ ἔφ' ἔτετων τῶ
 συμβαίνεσι. δοκεῖ δὲ ἐν ἀπασιν τοῖς τοῖου-
 τοῖς εἶ) τῶ φανόμενοι ἔ σπουδαίω. εἰ δὲ
 τῶ καλῶν λέγεσθαι, κατὰ τῶν δοκεῖ, * ἔ
 ἔστιν ἐκείτου μέτρον ἢ φθέρη, καὶ ὁ ἀγα-
 θός, ἢ τοῖος, καὶ ἡδοναί εἶεν αὐ αἰ τού-
 τῶ φανόμενοι, καὶ ἡδέα, οἷς ἔφθ χαί-
 ρει. τῶ δὲ τούτῶ διεσπῶν, εἶτω φανερῶν
 τῶ ἡδέα, ὡς τῶν θαυμασῶν. πολλὰ γδ *
 φθέρη ἔ ἄρῶν ἀδύραιοι γίνονται

A Sunt autem ii proprii dolores, exque propriae voluptates, quae muneris functionem per se subsequuntur. Diximus autem alienas voluptates simile quiddam dolori efficere: corrumpunt enim, sed dissimili modo. Iam cum functiones muneris bonitate & vitio inter se differant, aliaeque sunt expetendae, aliae fugiendae atque aspernandae, aliae neutrae: similis est ratio etiam voluptatum. Sua enim cuiusque functionis muneris voluptas est. Atque ea quidem, quae bonae propria est, bona est: quae malae, vitiosa. Nam & cupiditates rerum honestarum sunt laudabiles: turpium, vituperabiles. Verum muneris functionibus propinquiores & coniunctiores sunt ex quibus in eis insunt voluptates quam appetitiones. Haec enim distinctae sunt & temporibus & natura: illae functionibus muneris sunt proximae & cohaerent, itaque sunt indistinctae & confusae, ut controversa sit, an idem sit muneris functio, quod voluptas. Non tamen videtur voluptas, cogitationis aut sensus esse functio. Absurdum enim fuerit. Sed propterea quod non separantur, idem esse nonnulli existimant. Quemadmodum igitur dissimiles sunt inter se muneris functiones, sic & voluptates. Differt autem videndi sensus a tactu, sinceritate, auditusque & odoratus a gustatu. Similiter igitur differunt voluptates: & ab his ex quibus in cogitatione versantur, & utraque inter se. Videtur autem sua cuiusque animalis, ut & munus, esse voluptas. Est enim functioni muneris consentanea cuiusque animalis propria. Quod in singulis si quis spectare voluerit, perspicuum esse poterit. Alia enim equi voluptas est, alia canis, alia hominis: quemadmodum ait Heraclitus, a sino culmos & paleas auro esse optabiliores. Iucundius enim est a sinis pabulum, quam aurum. Eorum igitur, quae specie differunt, specie quoque differunt voluptates. Eas autem quae sunt eorundem, easdem esse probabile est. Verum in hominibus magna est earum varietas. Eadem enim alios offendunt, alios delectant: & his odiosa ac molesta sunt, illis amabilia & iucunda. Atque hoc in rebus dulcibus usu venit: non enim eadem ei qui aestu febrilique iactatur, & valenti dulcia videntur. Nec idem calidum aegro atque imbecillo, & ei cui corpus firmum & bene constitutum est: similiterque hoc in aliis accidit. Sed in omnibus, quae sunt huiusmodi, id esse videtur, quod viro bono virtuteque praedito videtur. Quod si hoc recte dicitur, ut videtur, & si uniuscuiusque rei mensura virtus, & vir bonus est, quae talis est: erunt & ex profecto voluptates, quae huic videntur voluptates: & ea iucunda, quibus hic delectatur. Neque verò mirum cuiquam esse debet, si, quae huic sunt aspera & molesta, ea alicui esse iucunda videantur. Multae enim exoriuntur hominum pestes & corruptelae.

28. δ

37. οἷος

38. καὶ ὅτι
εἰκ.

39. ε φθ

Non sunt autem illa iucunda, sed his, & sic affectis. Ex igitur quæ sine controuersia sunt inhonestæ voluptates, non sunt videlicet dicendæ voluptates, nisi fortè hominibus corruptis ac deprauatis. Sed earum, quæ videntur esse bonæ, qualis aut quænam hominis dicenda voluptas est? An hoc declarabunt muneris functiones? Has enim suæ consequuntur voluptates. Siue igitur vna, siue plures sunt perfecti & beati viri muneris functiones, ex quæ has perficiunt, voluptates, propriè dici possunt hominis esse voluptates: reliquæ autem secundo loco, & longo post interuallo, quemadmodum & muneris functiones.

CAPVT VI.

Principiis omnibus vitæ beatæ expositis, reassumit denuò ipsum finem, Beatitudinem scilicet: ut à quo seu fundamento disputatio de moribus capit, in idem reuoluatur. Ostendit autem Beatitudinis naturam & essentiam in genere.

Expositis iis quæ ad virtutes, amicitias, & voluptates pertinent; reliquum est vt de beatitudine, quoniam eam vltimum bonorum humanorum ponimus, formam eius adumbrantes, differamus. Itaque repetitis iis quæ supra diximus, breuior erit oratio. Diximus autem non esse habitum. Nam si ita esset, eius compos esse posset etiam is qui in omni vitâ nihil aliud quàm dormiat, & stirpis vitam degat, & qui maximis calamitatibus afficiatur. Quòd si hæc non probantur, sed functione quædam muneris potius statuenda est, quemadmodum superioribus libris ostendimus: & si muneris functiones aliæ sunt necessariae, & propter alia expetendæ, aliæ per se, perspicuum est, beatitudinem in earum numero, quæ per se sunt expetendæ, non earum quæ propter aliud, habendam esse. Nullius enim rei beatitudo indiget, sed suis bonis contenta est. Per se autem eæ sunt optabiles, à quibus nihil præter ipsam functionem muneris requiritur. Quales videntur esse tum consentaneæ virtuti actiones, (nam in rebus honestis ac bonis agendis assiduè versari, in rebus per se expetendis numeratur,) tum etiam ex ludis, & remissionis animorum, & oblectationis causa sunt instituti. Non enim propter aliud eos sequuntur, cum detrimento ab iis afficiantur potius quàm vtilitatē capiant, neque corporum neque fortunarum curam habentes. Atque ad talem viuendi consuetudinē confugiunt plerique eorum qui habentur beati. Itaque apud reges & principes magno sunt in honore & pretio, qui in huiusmodi vitæ degendæ consuetudine sunt comes & urbani. Nam quæ illi expetunt, in his sese præbet suaueis & iucundos. Quo genere hominum illi indiget. Hæc igitur ad vitam beatam idcirco videntur pertinere,

A ἡδέα δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ τοῦτοίς, καὶ οὕτω διακρινόμενοι. τὰς μὲν οὖν ὁμολογησόμενως ἀγαστὰς, δὴλον ὡς οὐ φατέον ἡδοναὶ εἶναι, πλεὺν τοῖς διεφθαρμένοις. τῆς δὲ ἐπιεικῆς δοκουσῶν εἶναι, ποῖον ἢ τίνα φατέον τῶ ἀδρόπου εἶναι; ἢ οὐκ τῆς ἐνεργειῶν δὴλον; ταύταις γὰρ ἐπονθαί αἱ ἡδοναί. εἴτε οὖν μία ὅστιν, εἴτε πλείους, αἱ τῶ τελείου καὶ μακαρίως ἀδρός, αἱ ταύταις τελειοῦσαι ἡδοναί, κύριως λέγουσι τὰ ἀνδρόπου ἡδοναί εἶναι. αἱ δὲ λοιπαί, δούτερος καὶ πολλοῦτος, ὡς ἄρ' αἱ ἐνεργείαι.

ΚΕΦΑΛ. Γ'.

Περὶ βιδαμονίας· ὅτι οὐκ ἐστὶ τῆς διαγωγῆς ὅστιν, ἀλλ' ἐν τῆς κατ' ἀρετὴν ἐνεργείας.

E Ἰρημῶν δὲ τῆς ἀρετῆς τε Libro I: καὶ φιλίας ἔστι ἡδοναί, λοιπὸν περὶ βιδαμονίας τὴν διαγωγὴν διελεῖν, ὅτι τέλος αὐτῶν ἡμετέρον τῆς ἀδρόπων. ἀγαθούσι δὴ τὰ περιρημῶνα, σίωτο μάλιστα ἀν' εἶναι ὁ λόγος. * εἴπομεν δὲ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἕξις καὶ κ. ἢ δ. τ. γὰρ τὰ κατὰ φύσιν ἀφ' ἐβίου ἕως ἀρχῆς ἀφ' οὐτῶς ζῶντι βίον, ἔτι δὲ δυστυχῶν τὰ μέγιστα. * εἰ δὲ ταῦτα μὴ ἀρέσκει, ἀλλὰ μάλλον εἰς ἐνεργείαν τίνα φετέον, κατὰ τὸ ἐν τοῖς ἀρετέσι εἶρηται. τῆς δὲ ἐνεργείας, αἱ μὲν, εἰσὶν ἀγαθῶν ἔτι δὲ ἕτερα ἀίρεται. αἱ δὲ, κατὰ ἀρετῆς. δὴλον ὅτι τὴν βιδαμονίαν, τῆς κατὰ ἀρετῆς ἀίρετῆς τίνα φετέον, καὶ οὐ τῆς δὲ ἀλλοῦ. ὁμοίως γὰρ ἐνδεῆς ἐστὶ βιδαμονία, ἀλλ' αὐτάρκης. κατὰ ἀρετῆς δὲ εἰσὶν ἀίρεται, ἀφ' ὧν μηδὲν ἐπιζητεῖται ἄλλ' αὐτῶν ἐνεργείᾳ. * γρ. ποιῶν τὴν ἀρετῆς εἶναι εἰς εἰς δοκοῦσιν αἱ κατὰ ἀρετῆν ἀρεταί. τὰ γὰρ κατὰ καὶ ἀπουδῆα ἀρετῆς, τῆς δὲ αὐτῶν ἀίρετῆς.) ἔτι τῶν παιδῶν δὲ, αἱ ἡδέαι. οὐ γὰρ δὲ ἕτερα αὐτῶν ἀίρεται (βλάπτει) γὰρ ἀπ' αὐτῶν μάλλον ἢ ὠφελουῦνται, ἀμύνηντες τῶ σωματίων καὶ τῆς κτήσεως. κατὰ φύσιν δὲ ἐπὶ τῶν ποιῶν ἀγαθῶν τῆς βιδαμονιζομένων οἱ πολλοί. εἴθ' ἄρα τοῖς τυχεύουσιν βιδοκίμοισιν οἱ ἐν τῆς ποιῶν ἀγαθῶν διαγωγῆς βιδαμονίᾳ. ὡς γὰρ ἐφίενται, ἐν τοῦτοις ἀφ' ἑχοῦσι σφῶν αὐτοῖς ἡδέαις δέον.) * τὴν γρ. πύτυ. τῶν. δοκεῖ μὲν οὖν βιδαμονικῶς ταύταις εἶναι,

Sylb. 27
παιδ. 27
Lib. 1. c. 5
γρ. 2 παρ
χολαζειν.

γρ in ma-
nuscrip.
παρ αυτις
idque
malo.

γρ. μτ'
απουδης

γρ. ει δε τ.

* Διὰ τὴν ἐν ταῖς δυναστείαις ἐν ταῦτοις *
 ἀποχολαζειν. ὅθεν δὲ ἴσως σημεῖον οἱ τοιοῦ-
 τοι εἰσιν· οὐ γὰρ ἐν ταῖς δυναστείαις ἐν ἀρε-
 τῇ, οὐδὲ ὁνομασθέντες, ἀφ' ὧν αἱ ἀπουδαῖαι ἐν ἐρ-
 γασίαι. οὐδὲ εἰ ἀγαθοὶ οὗτοι ὄντες ἠδονῆς
 εἰλικρινοῦς καὶ ἐλευθερίου, ὅτι τὰς ἄσφατοι-
 τας κατὰ φύσιν ἀφ' ἧς τὸ ταῦτα οἰη-
 τεον ἀρετωτέρως εἶ. καὶ γὰρ οἱ παῖδες, (αὐ-
 * παρ' αὐτοῖς πικρὰ μακάριον οἶον εἶ).
 βύλορον δὲ, ὡς παρ' αὐτοῖς ἐν ἀνδράσιν ἐτέρα
 φαίνεται τίμια, οὕτως ἐν φασίαις ἐν ὅτι πει-
 κῆσι. καθάπερ οὖν πολλὰ εἰρήνη, καὶ
 τίμια ἐν ἡδονῇ τὰ ταῦτα ἀπουδαῖα τοιαῦτα
 ὄντα· ἐκαστὸν δὲ ἢ καὶ πῶς οἰκείως ἔξιν, ἀ-
 ρετωτάτη ἐν ἐργασίαι· καὶ ταῦτα ἀπουδαῖα δὲ ἐν
 καὶ πῶς ἀρετῆς. ὅθεν ἐν παιδῶν ἀρετῇ
 βύδαμονία. καὶ γὰρ ἀποπὸν τὸ τέλος εἶ) παι-
 Διὰ, ἐν παραματιέσθαι καὶ κακῶ πα-
 θεῖν τὸν βίον ἀπὸ τῆς παιδείας χάριν. ἀ-
 πὸρτα γὰρ, ὡς εἰπεῖν, ἐτέρου χάριν ἀρετῆ-
 ῶν, πῶς τῆς βύδαμονίας· τέλος γὰρ
 αὐτῆ. ἀπουδαῖαι δὲ καὶ ποιεῖν παιδείας χά-
 ριν, ἡλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδιῶν·
 παιδεῖν δὲ ὅπως ἀπουδαῖαι κατ' ἀνάγκη
 σιν, ὅρθως ἔχειν δοκεῖ· αἰαπαύσθαι γὰρ εἴκειν
 ἢ παιδείας· ἀδυνατοῦτες δὲ σπουδῶς
 ποιεῖν, αἰαπαύσεως δεόμεθα· οὐ δὲ τέλος
 ἢ ἀναπαύσεως· γὰρ γὰρ ἐνεκα τῆς ἐργασίας.
 δοκεῖ δὲ ὁ βύδαμον βίος κατ' ἀρετῆν εἶ).
 ὅθεν δὲ * ἀπουδαῖος, ἀλλ' ὅθεν ἐν παιδείας·
 βελτίω τε λέγεται τὰ ἀπουδαῖα, τῶν γε-
 λῶν καὶ μτ' παιδείας, καὶ τῶν βελτίονος αἰεὶ
 ἐν μείονος ἐν ἀνδρῶν ἀπουδαῖα πῶς
 ἐν ἐργασίαι· * ἢ δὲ τῶν βελτίονος, κρείττων καὶ
 βύδαμονικωτέρως ἢ δὲ. ἀποχολαζειν τ' αὐτῶν
 ἄσφατοι ἠδονῶν ὁ τυχῶν, ἐν ἀνδρῶν ποδῶν,
 οὐχ ἢ πῶν τῶν ἀείσου. βύδαμονίας δὲ ὅθεν
 ἀνδρῶν ποδῶν μεταδίδωσιν, εἰ μὴ ἐν βίου
 οὐ γὰρ ἐν ταῖς φασίαις ἀφ' ἀρετῆς ἢ βύ-
 δαμονία, ἀλλ' ἐν ταῖς κατ' ἀρετῆν ἐν ἐρ-
 γασίαις, καθάπερ καὶ παρ' αὐτοῖς εἰρησθαι.

Κ Ε Φ Α Λ. Ζ'

Ὅτι παρ' αὐτοῖς ἐν κρείων καὶ τῶν φερητικῶν
ἀρετῶν ἢ βύδαμονία γὰρ.

ΕΙ δὲ ὅθεν ἐν βύδαμονία, κατ' ἀρε-
 τῆν ἐν ἐργασίαι, βύλορον καὶ τῶν κρείττων·
 * αὐτῆ δὲ εἶν τῶν ἀείσου. εἴτε δὲ νοῦς τῶν τ.

A quia homines imperio ac potestate praediti ta-
 libus in rebus totos dies occupati sunt. Sed ex
 huiusmodi hominū vita fortasse huiusrei ar-
 gumentum sumi non debet. Neque enim in
 principatu & potentia consistit virtus, neque
 mēs, à quibus probæ muneris functiones pro-
 ficiscuntur: neque si hi, quia puram & liberalē
 voluptatem nunquam gustarunt, ad corporis
 voluptates confugiunt: ideo nos oportet
 existimare has magis esse expetendas. Nam &
 pueri, quæ apud ipsos in honore sunt & pretio,
 arbitrantur esse optima. Probabile est igitur,
 quemadmodum alia pueris, alia viris, magni
 pretii esse videntur: sic alia videri vitiosis ho-
 minibus, alia bonis viris. Ea igitur, ut sæpe à
 nobis dictum est, & magni pretii & iucunda
 sunt, quæ viro bono, virtutéque prædito talia
 sunt. Sed cum unicuique homini ea quæ cui-
 usq; habitui conuenit, muneris functio opta-
 bilissima est; tum viro bono, ea quæ virtuti.
 Non igitur in ludo vita beata posita est. Ab-
 surdum sit enim vltimum bonorum esse lu-
 dum & iocum, totamque vitam in negotio
 conterere, plurimosque labores adire, ac mo-
 lestias suscipere ludendi ac iocandi causa. Om-
 nia enim fere propter aliud sequimur & opta-
 mus, præterquam vitam beatam: hæc enim
 omnium bonorum finis est: res autem serias
 agere, & laborem sufferre ac perpeti ludi cau-
 sa, stultum videtur, valdeque puerile. Ludere
 verò ut res serias agas (ut sentit Anacharsis)
 probandum videtur. Requieti enim similis lu-
 dus est. Verum quoniam perpetuum laborem
 ferre non possumus, laxamenti & requietis
 indigemus. Non est igitur finis requies. Fun-
 gendi enim muneris causa quiescimus & ces-
 samus. Præterea vita beata ea videtur esse, quæ
 ex virtute est. At hæc in rebus grauibus & se-
 riis, non in ludo, neque in ioco posita est. Iam
 verò meliores esse res serias ridiculis, ludicris-
 que ac iocosis: & tum partis animi, tum ho-
 minis melioris functionem semper esse gra-
 uiolem magisque seriam dicimus. At melio-
 ris partis hominisve functio & ipsa melior est,
 & ad vitam beatam efficiendam plus valet.
 Præterea corporis voluptatibus postremus
 homo & mancipium, non minùs quàm vir opti-
 mus & præstantissimus, potiatur: beatitudinē
 autem mancipio impertit nemo, nisi & vitam
 cum virtute cōiunctam. Non enim in talibus
 vitæ degendæ generibus beatitudo posita est,
 sed in actionibus virtuti consentaneis, quem-
 admodum & supra diximus.

C A P V T VII.

Beatitudinis species & differentias persequitur.
Inter quas primum locum obtinet Bea-
tudo contemplatiua.

Quod si beatitudo muneris functio est,
virtuti consentanea, probabile est eam
præstantissimæ virtuti esse consentaneam.
Atque hæc fuerit eius quod in homine est
optimum. Siue igitur quidem hoc mens sit,
siue

siue aliud quippiam, quod videtur imperare ac praeesse debere natura, rerūq; honestarū ac diuinarū in sese notionē cōtinere, (siue diuinū sit hoc ipsū, siue eorum quae in nobis sūt, diuinitissimū,) huius muneris fūctio ex propria virtute, perfecta & absoluta erit beatitudo. Esse autē in contēplatione rerū positā, suprā diximus. Quod quidē & superioribus nostris disputationibus, & veritati congruere videatur. Praestantissima enim haec est muneris functionā & eorū quae sūt in nobis, mēs quiddam est lōgē optimū, & omniū quae cognosci possunt, ea quae mēte cōplectimur, longē sūt optima. Praeterea verō & maximē assidua: nam res assidūē contēplari magis quā quiduis agere possumus. Et cū beatitudini admistā & quasi implicatā esse voluptatē arbitremur; tū omnium muneris functionū, quae virtuti congruūt, eā quae ex sapiētia est, iucūdiSSimā esse omnes vno ore cōsentiunt. Videtur itaq; sapientia mirabiles quasdā tū sinceritate tū stabilitate voluptates cōtinere. Probabile est autē, eos qui sciunt, quā eos qui quērunt, vitam traduce-re iucūdiore. Tum ea quae appellatur vita bonis omnibus per se cumulata, nihilque externū desiderans, in ea beatitudine maximē, quae in rerū contēplatione versatur, reperietur. Nam eorum sanē, quae ad cultum vitā necessaria sunt, & sapiens, & iustus, & reliqui omnes indigent. Sed cū hi talibus abundē fuerint instructi; vir iustus erga quos & cum quibus iustas actiones obeat, itēmq; temperās, & fortis, & cæteri desiderabunt. At sapiens etiam cū secum erit, res poterit contēplari, tantōque magis, quanto sapientior fuerit: fortasse verō melius, si quos habeat adiutores: veruntamen omnium maximē seipso contentus est. Videatur autem ea sola beatitudo propter se diligi. Nihil enim ex ea redit praeter cōtēplationem. Ex iis autem rebus quae sub actionem veniunt, aliquid praeter actionē aut plus aut minus consequimur. Praeterea beatitudo in otio videtur esse sita. Versamur enim in rebus gerendis, vt in otio viuamus: & bella gerimus, vt in pace viuamus. Ac virtutum quidem earum, quae ad agendum valent, functiones aut in ciuilibus aut in bellicis rebus positae sunt: atque ea quae in his versantur, actiones negotiosae videntur esse. De bellicis igitur minimē dubium est quin sint omnino negotiosae. Nemo enim bellum gerēdum, neque apparandum suscipit, vt bellum gerat. Videatur enim planē impurus quidā sicarius ac sceleratus, si cum amicis inimicitias suscipiat, vt praelia committantur, & caedes fiant. Hominis quoq; qui in republica gerenda versatur, administratio negotiosa est: quae, praeter ipsam reipublicae administrandae curam atque operam, potentiam & honores, aut beatitudinem, tum ei tum ciuibus comparat, à facultate ciuili diuersam ac differentem: quam etiam vt diuersam videlicet quaerimus.

Tom. III.

A εἴτε ἄλλο τι, ὃ δὴ καὶ φύσιν δοκεῖ ἀρχειν καὶ ἡγεῖσθαι, καὶ ἐννοίαν ἔχειν πρὸς καλῶν καὶ θεῶν. (εἴτε θεῶν ὄν καὶ αὐτῶ, εἴτε τῶ ἐν ἡμῖν ὃ θεῖοτατον.) ἢ τούτου ἐνεργεία καὶ πλὴν οἰκείαν ἀρετὴν εἶη αὐτῆς τελεία βίδαμνία. ὅτι δὲ ἔστι θεωρητικὴ, * εἴρηται. ὁμολογουμένων δὲ τῶν αὐτῶ δόξαιεν εἶ), καὶ τοῖς πρῶτον, ἔτι τῶ ἀληθῆς. κρατίστη τε γὰρ αὐτῆς ἔστιν ἢ ἐνεργεία. ἔτι γὰρ ὁ νοῦς τῶ ἐν ἡμῖν, καὶ τῶ γνωστῶν, πρὸς αὐτῶ νοῦς. ἐπὶ δὲ σὺνεργεσάτη. θεωρῶν τε γὰρ διωάμνιαι σὺνεργεσάμαλλον, ἢ πρῶτον ὁμοίω. οἴομεθα τε δεῖν ἡδονῶν πρῶτα μεμῆσθαι τῆς βίδαμνίας. ἡδίστη γὰρ τῶ κατὰ ἀρετὴν ἐνεργείων, ἢ καὶ πλὴν σοφίας ὁμολογουμένως ἔστι. δοκῆς γὰρ * ἢ σοφία θαυμαστὰς ἡδονὰς ἔχειν καθαριότητι καὶ * πρὸς βελτίω. βίλογον δὲ τοῖς εἰδόσι τῶ ζητηώτων ἡδῶ πλὴν ἀγωγῶν εἶ). ἢ τε λεγόμενῃ αὐτὰρ-κεία, πρὸς πλὴν θεωρητικῶν μάλιστα αὐτῆς εἶη. τῶ μὲν γὰρ πρῶτον ὃ ζῶν ἀναγκαίων, καὶ σοφός, καὶ δίκαιος, καὶ οἱ λοιποὶ δεόνται. τοῖς δὲ τοιούτοις ἰσχυρῶς κερρηγημένων, ὃ μὲν δίκαιος δεῖται πρῶτον οὐδὲ δίκαιο-πραγμῶν, ἔτι μὲν ὦν. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ σώφρων, καὶ ὁ αἰδέμενος, καὶ τῶ ἄλλων ἕκαστος. ὁ δὲ σοφός, καὶ κατὰ αὐτὸν ὦν, διωάται θεωρῶν. καὶ ὅσα αὐτῶ * σοφός ἢ μάλλον. βέλτιον δὲ ἴσως, σὺνεργεσά * ἔχων. γὰρ ἔχει. ἀλλ' ὁμοῦ αὐτὰρ κείατος. δόξαιεν δὲ αὐτῶ τῆς μόνῃ δὲ αὐτῶ ἀγαπῶν. ὅθεν γὰρ ἀπὸ αὐτῆς γίνεσθαι πρῶτον ὃ θεωρῶνται. ἀπὸ δὲ τῶ πρῶτον τῶ, ἢ πλὴν ἢ ἔλαττον πρῶτον ποιῶντα πρῶτον τῶ πρῶτον. δοκῆς τε ἢ βίδαμνία ἐν τῆς ἀγωγῆς εἶ). ἀρχολογία γὰρ, ἵνα ἀρχολογία. καὶ πολεμοδία, ἵνα εἰρήνῃ ἀρχολογία. τῶ μὲν οὖν πρῶτον ἀρετῶν, ἐν τοῖς πολιτικῶν ἢ τοῖς πολεμικῶν αἰ ἐνεργεία. αἰ γὰρ πρὸς ταῦτα πρῶτον δόξαιεν ἀρχολογία. αἰ μὲν οὖν πολεμικῶν, καὶ πρῶτον πρῶτον. ὅθεν γὰρ αἰδέμενος ὃ πολεμῶν, τῶ πολεμῶν ἐνεκα, ὅθεν * πρῶτον ἀρχολογία πρῶτον. δόξαιεν γὰρ αὐτῶ πρῶτον πρῶτον μὴ ἀφόνος τίς εἶ), εἰ τοῖς φίλοις πολεμῶν ποιῶν, ἵνα μάχη ἔτι φόνος γίνοντο. ἐστὶ γὰρ ἔτι ἢ πολιτικῶν ἀρχολογία, καὶ πρῶτον αὐτῶ ὃ πολιτικῶν, πρῶτον ποιῶν διωάσειας ἔτι ἡμῶν. ἢ πλὴν γὰρ βίδαμνία αὐτῶ ἔτι τοῖς πολιτικῶν, ἐτέραν οἴσθαι τῆς πολιτικῆς, καὶ ἔτι τῶν δῆλον ὡς ἐτέραν οἴσθαι.

Li. i. c. vlt.

Eustr. ἢ φιλοσοφία Eustr. τῶ ἡμῶν.

γρ. σοφώπερ γρ. ἔχει.

γρ. in manuscr. πρῶτον εἰσθεάζει. idq; πρῶτον.

Q

γρ. αἱ πολι-
μικαὶ καὶ πολι-
τικαί,

Εἰ δὲ τῶν μὲν καὶ τὰς ἀρετὰς ἀφ' ἑαυτῶν
 * αἱ πολιτικαὶ καὶ πολεμικαὶ, καὶ μὲν καὶ
 μεγάλα ἀφ' ἑαυτῶν. αὐτὰ δὲ ἀρχαὶ καὶ τέ-
 λους πρὸς ἐφίενται, καὶ ὅτι αὐτὰς εἰσὶν ἀ-
 ρεταί. ἡ δὲ τῶν τοῦ ἐνέργειαι ἀποδοῦναι τε
 ἀφ' ἑαυτῶν δοκεῖ, θεωρητικὴ οὖσα, καὶ πρὸς
 αὐτὴν ὡς ἐνός ἐφίεσθαι τέλους, ἔχον τε ἡ-
 δονίῳ οἰκείῳ. (αὐτὴ δὲ σὺν αὐτῆσι πᾶσι
 ἐνέργειαι.) καὶ ὅτι αὐτὰρ κερδὲς καὶ γοη-
 σικόν, καὶ ἀπυτον, ὡς ἀνδρόπινον, καὶ ὅσα
 ἄλλα τὰ μακαρίῳ ἀποπέμψεται, καὶ τού-
 τῳ πᾶσι ἐνέργειαι φαίνεται ὄντα. ἡ τε-
 λεία δὲ βιολογία αὐτὴ αἰεὶ εἴη ἀνδρό-
 που, * λαβοῦσα μῆκος βίου τέλειον. οὐ-
 δὲν γὰρ ἀτελές ἐστὶ τῶν τῆς βιολογίας.
 ὁ δὲ τοιοῦτος ἀνὴρ εἴη κρείττων βίος, ἢ καὶ
 ἀνδρόπινον. οὐ γὰρ ἢ ἀνδρόπινον ἐστίν, οὐ-
 τῶ βιώσεται, ἀλλ' ἢ θεῖον τι ἐν αὐτῷ ὑ-
 πέρχεται. ὅσα δὲ ἀφ' ἑαυτῶν τῶν σὺν-
 θεῶν, ποσούτω καὶ ἡ ἐνέργεια, τῆς καὶ πᾶσι
 ἄλλῳ ἀρετῆς. Εἰ δὲ θεῖον ὁ νοῦς πρὸς
 τὸν ἀνδρόπινον, καὶ ὁ καὶ τῶν βίος θεῖος
 πρὸς τὸν ἀνδρόπινον βίον. καὶ δὲ ὅτι καὶ
 τοῖς πρᾶγμασι, ἀνδρόπινον φρονεῖν, ἀν-
 δρόπινον ὄντα, ὅσα δὲ θνητὰ καὶ θνητὸν, ἀλλ'
 ἐφ' ὅσον ἐνδέχεται ἀπαθανατίζειν, καὶ πρῶ-
 τα ποιῆναι πρὸς τὸ εἶναι καὶ ὅτι κρείττον τῶν
 ἐν αὐτῷ. Εἰ γὰρ καὶ τὰ ὄγκῳ μικρόν ἐστι,
 * δυναμει καὶ ἡμιότητι πολὺ μᾶλλον ὑ-
 πέρχεται πρῶτων. ὁ δὲ καὶ ὅτι καὶ ἕκαστος
 τῶν τῶν, εἴτε ὅτι κρείττον ἐστέ μείνον. ἀπο-
 πον οὖν γίνονται αἱ, εἰ μὴ τὸν αὐτῶν βίον αἰ-
 εῖον, ἀλλὰ τίνος ἄλλου. * ὅτι λεγόμεν τε
 πρῶτον ἀρμόσει καὶ νῦν. ὅτι γὰρ οἰκείον
 ἕκαστῳ τῆ φύσει, κρείττον καὶ ἡδιστὸν ἐσθ'
 ἕκαστῳ. καὶ τὰ ἀνδρόπινον δὲ ὅτι τὸν νοῦν
 βίος, εἴτε μάλιστα τῶν ἀνδρόπινον. ὅσα
 ἀφ' ἑαυτῶν ἐπιδαμνέσθαι.

γρ. ἀναλα-
βοῦσα, apud
Eustrat.

γρ. ἀλλὰ δυ-
νάμει
γρ. ἕκαστος

Lib. 9. c. 4.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Ὅτι δὲ τῶν ἡ βιολογία καὶ πᾶσι ἀφ' ἑαυ-
 τῶν ἀρετῶν γὰρ. πάλιν ὅτι καὶ πρὸς
 τῆς θεωρητικῆς βιολογίας λέγει, ἐγ-
 κωμιάζων αὐτῷ, ἐ συγκρίνων αὐτὰς.

ΔΕΥΤΕΡΩΣ δ', ὅτι καὶ πᾶσι ἄλλ-
 ῶν ἀρετῶν. αἱ γὰρ κατ' αὐτῶν
 ἐνέργειαι, ἀνδρόπινον. διχασθὲν γὰρ καὶ
 ἀνδρόπινον, καὶ τὰ ἄλλα τῶν καὶ τὰς ἀρετῶν,

A Si civiles igitur & bellicæ actiones, omnibus
 iis quæ virtutibus consentaneæ sunt, actioni-
 bus pulchritudine ac magnitudine antecel-
 lunt; hæc autem sunt negotiosæ, finemque ali-
 quem expetunt, neque propter se sunt expe-
 tendæ; mentis verò functio grauitate & studio
 rerum seriarum videtur præstare cæteris, cum
 in rerum contemplatione versetur; & præter
 eam nullum alium finem expetere, propriam-
 que voluptatem habere, (hæc autem muneris
 functionem amplificat,) copiam autem bonis
 omnibus cumulatam, nihilque præterea desi-
 derantem, & liberam cessandi otiaudique fa-
 cultatem, & occupationem defatigationis ex-
 pertem, quantum res humanæ ferunt, & que-
 cunque alia beato tribuantur, in hac functio-
 ne muneris inesse constat: si igitur ita est, per-
 fecta sanè fuerit hæc hominis beatitudo, si
 perfectam vitæ longitudinem adepta sit. Ni-
 hil enim eorum quæ sunt beatitudinis, in-
 choatum & imperfectum est. Erit autem talis
 vita melior, quàm hominis natura ferat. Non
 enim quæ homo est, ita viuet: sed quæ diuinum
 quiddam in eo inest. Quanto autem hæc par-
 ticula toti & concreto antecellit, tanto & eius
 functio muneris ei functioni præstat, quæ alii
 virtuti consentanea est. Si igitur mens cum
 homine comparata diuinum quiddam est; vi-
 ta quoque menti consentanea, diuina sit ne-
 cesse est, si cum humana conferatur. Neque
 verò nos oportet humana sapere ac sentire, vt
 quidam monent, cum simus homines: neque
 mortalia, cum mortales: sed nos ipsos, quoad
 eius fieri potest, à mortalitate vindicare, atque
 omnia facere, vt ei nostri parti, quæ in nobis
 est optima, conuenienter viuamus. Nam et si
 mole parua est, potestate tamen & honoris
 gradu longè omnibus antecellit. Et verò pars
 hæc vnusquisque nostrum esse videatur: si
 quidem id quod principatum obtinet, etiam
 melius est. Absurdum igitur fuerit, si quis
 non suam sed alienam vitam expetat, & se-
 quatur. Præterea quod antè à nobis dictum
 est, etiam huic loco conueniet. Nam quod
 cuiusque proprium est natura, idem & opti-
 mum cuique est, & iucundissimum. Ergo &
 homini optima ea vita est, quæ menti conue-
 nienter traducitur: si quidem hæc pars homo
 est maximè. Hæc igitur vita est beatissima.

CAPVT VIII.

E Altera species Beatitudinis, ordine & dignitate
 posterior, est Beatitudo actiua.

Secundo autem loco ea quæ alii vir-
 tuti consentanea est. Muneris enim
 functiones ei conuenientes; humanæ sunt.
 Iustitiæ enim & fortitudinis, & aliarum
 virtutum muneribus inter nos fungimur,

in rebus contrahendis, in necessariis ac difficilibus & nostris & aliorum temporibus, variisque actionibus, denique in perturbationibus quod cuique decorum est, conseruantes. Hęc porro omnia videntur esse humana. Nonnulla autem & à corpore videntur proficisci, multisque in rebus virtus morum cum perturbationibus esse coniuncta. Quin prudentia quoque cum virtute morum, & hæc cum prudentia copulata est: si quidem prudentiæ principia ex virtutibus morum constant, & quod recti in virtutibus inest, prudentia moderatur. Cùm sint autem hæc perturbationibus quoque implicatæ, in eo etiam, quod ex animo & corpore conflatum est, incidunt. At eius quod compositum & concretum est, virtutes, humanæ sunt. Ergo & vita ei consentanea, & beatitudo: Mentis beatitudo autem seiuncta est. De ea enim hæcenus dictum sit. Nam subtilius & pressius de ea disputare, maioris negotii est quàm id quod nobis propositum est. Videatur autem & externorum bonorum copia parum admodum egere, aut minus, quàm ea beatitudo quæ moribus continetur. Demus enim vtrique rebus ad victum necessariis vel peræquè opus esse, (quamuis in corpore, & cæteris huius generis magis elaborat is qui se ad remp. administrandam contulit,) parum enim referat: sed ad muneris functiones multum referet. Liberali enim, pecunia opus erit ad actiones liberales, & iusto ad remunerationes, rerumque creditarum solutiones, (obscuræ sunt enim hominum voluntates, multique simulant se res iustas agere velle, etiam ij qui non sunt iusti,) viro forti autem, copiis & potentia, si quidem aliquid suæ virtuti consentaneum effecturus est: & temperanti, auctoritate & licentia. Alioqui quomodo sciri poterit, sitne talis, an quidam alius? Quæritur autem vtrum in virtute consilium dominetur magis, an actiones, perinde quasi virtus in vtrisque consistat. Minime igitur illud obscurum est, in vtrisque perfectionem esse sitam; ad actiones autem multa desiderari, tantòque plura, quanto fuerint maiores & pulchriores. Ei autem qui res animo cernit & contemplatur, ad muneris functionem nullis talibus opus est: immò verò ea contemplationi rerum penè dicam impedimento sunt. Quà autem homo est, & cum pluribus vitæ consuetudine coniungitur, studet etiam ea quæ virtuti consentanea sunt, agere. Talibus igitur rebus egebit, vt cum hominibus versetur & humaniter viuat. Perfectam autem beatitudinem, functionem quandam muneris esse, in rerum contemplatione positã, etiam ex hoc perspicere licet, quod deos felicissimos ac beatissimos esse arbitramur. Actiones autem, quas eis tribuere nos oportet? Iustasne? an ridiculi videbuntur contrahentes inter se, & deposita reddentes, & cætera id genus?

A *πρὸς ἀλλήλους ἀρετῶν ἐν σίμωνι ἀ-
γασσι καὶ χρείαις καὶ ἀρεταῖς ποικίαις,
ἐν τε τοῖς πάθεσι ὁ ἀρετῶν ἐκείνων * ἀρε-
τηροῦτες. Ἐνταῦθα δὲ εἶ) φαίνεται πρῶτα
ἀνδραγαθία. ἕνα δὲ καὶ συμβαίνει ἀπὸ τῆ
σώματος δοκεῖ. καὶ πολλὰ σίμωνικα
τοῖς πάθεσιν ἢ τῶν ἠθῶν ἀρετῆ. σιμω-
κται δὲ καὶ ἢ φρονήσις τῆ τῶν ἠθῶν ἀρετῆ,
καὶ αὐτὴ τῆ φρονήσις, εἴθε αἱ μὲν τῆς φρο-
νήσεως ἀρχαί, καὶ τῆς ἠθῶν εἰσιν ἀρε-
τῆς. ὁ δὲ ὀρθὸν τῶν ἠθῶν, καὶ πῶς φρονη-
σιν. * σίμωνικα δὲ αὐτὰ ἐ τοῖς πάθε-
σι, καὶ πῶς ὁ σίμωνικὸν ἀνείεν. * αἱ δὲ τῶν σίμ-
ωνικῶν ἀρετῶν, ἀνδραγαθία. καὶ ὁ βίβλος δὲ ὁ
κατ' αὐτὰς καὶ ἢ δὴ δαμνία. ἢ δὲ τῶ
νοῦ, κεχωρισμένη. Ἐσοῦτον γὰρ πῶς αὐτῆς
* εἰρήσῃ. ἀνακρίβασαι γὰρ, μείζον τῶ
ἀρετῶν ἐστὶ. δοξείε δὲ αὐτὴ καὶ τῆς ἐκ-
τὸς χρησίας ὅτι μικρὸν ἢ ἐπ' ἐλαττον δεῖ-
σθαι τῆς ἠθῶν. τῶν μὲν γὰρ ἀναγκάων ἀμ-
φοῖν χρεία ἐστὶ ἴσου ἔσῃ. (εἴθε μάλιστα
C ἀρετῶν πῶς ὁ σῶμα ὁ πολιτικός, καὶ
ὅσα τῶν αὐτῶν.) μικρὸν γὰρ αὐτὴ ἀρετῶν
πρὸς δὲ τῆς ἐνεργείας, πολὺ δὲ τῆς πῶ
μὲν γὰρ ἐλευθερία δέησις χρεῖται, πρὸς
ὁ ἀρετῶν τῶ ἐλευθερία καὶ τῶ δικαίῃ
δὲ, εἰς τῶ ἀναποδόσῃ. (αἱ γὰρ βουλή-
σις, ἀδελφοί. πρὸς ποιῶν δὲ καὶ οἱ μὴ
δικαιοὶ βούλεσθαι δικαιοπραγεῖν.) ὁ δὲ
δρεῖα δὲ, διωάμεως, εἴθε ὅτι τελεθῆ τι τῶ
κατ' ἀρετῶν. Ἐ τῶ σῶφρονι, εἰσοσίας.
πῶς γὰρ δῆλος ἔσται, ἢ * ἔσῃ, ἢ τῶ ἀλ-
D λων τῆς; ζητεῖται ἢ πότερον κυριώτερον τῆς
ἀρετῆς ἢ ἀρετῶν, ἢ αἱ ἀρετῶν, ὡς ἐν
ἀμφοῖν οὔσης. ὁ δὲ τέλεθον, δῆλον ὡς ἐν
ἀμφοῖν ἀν εἶη. πρὸς δὲ τῆς ἀρετῶν,
πολλῶν δεῖται. καὶ ὅσα ἀν μείζον ὡς καὶ
καλλίους, πλεόνων. τῶ δὲ τῶν ἀρετῶν, ὅσοι
νὸς τῶ τῶν ἀρετῶν, πρὸς γὰρ πῶ ἐνεργείαν,
χρεία, ἀλλ' ὡς εἴπειν, καὶ * ἐμπόδοι ἐστὶ πρὸς
γὰρ πῶ τῶν ἀρετῶν. ἢ δὲ ἀνδραγαθία ἐστὶ, καὶ
E πλεῖοσι συζῆ, ἀρετῶν Ἐ τῶ κατ' ἀρετῶν
ἀρετῶν. δέησις αὐτῶ τῶ τῶν ἀρετῶν πρὸς ὁ
ἀνδραγαθία. ἢ ἢ τελεθία δὴ δαμνία, ὅτι
θεωρητικὴ τῆς ἐστὶν ἐνεργεία, Ἐ ἐντελεθῆ ἀν
φανεῖν. * τοῖς θεοῖς γὰρ μάλιστα ἐπιτελεθῆ-
μὲν μακαρίας, Ἐ δὴ δαμνίας εἶη. ἀρετῶν 13 c. 7.
Metaph. L
ἢ ποίας ἀποδέσθαι χρεῶν αὐτοῖς; πότερον τῆς
δικαίας; ἢ γῆοιοι φανοῦνται σίμωνικα ἔχοντες
καὶ πῶς ἀνακρίβασαι ἀποδιδόντες, καὶ ὅσα δῆλος*

καὶ διασῶ-
παι.

Eustr. συ-
τατ. ἢ αὐτῶν
ἐ τοῖς πάθε-
σι,

καὶ δὲ

καὶ δὲ

καὶ δὲ

καὶ δὲ

Metaph. L

γρ. πικ. αι-
δρείους
γρ. πικ. ήλιω-
θείους
γρ. αι. ή σω-
φρονης

Τοιαύτα; ἀλλὰ * τὰς ἀνδρείους; ἡπομύθιον-
τὰς τὰ φοβερά καὶ κινδυνώδεις, ἵτι καλόν.
ὡ * τὰς ἐλευθερίους; ἵνι δὲ δώσωσιν; ἀρ-
πον δ', εἰ ἔστι αὐτοῖς νόμισμα, ἢ τί τι-
ούτων. * εἰ δὲ σώφρονες, τί αὐτῶν εἶεν; ἢ φορτί-
κός ὁ ἔπαμνος, ὅτι οὐκ ἔχουσι φάλαγγας ὀπι-
θυμίας; διεξιούσι δὲ πύρκα φαίνοιτ' αὐτὰ
πρὸς τὰς πρᾶξεις, μικρὰ καὶ ἀνάξια θεῶν.
ἀλλὰ μὲν ζῆν τε πύρκα ὑπειλήφασιν
αὐτοῖς· καὶ ἐνεργεῖν ἄρα· ὃ γὰρ δὴ καθεύ-
δειν, ὡς τὸν Ἐνδυμίωνα. τὰ δὲ ζῶντι
τὸ πρᾶξιν ἀφρημύει, ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἢ
ποιεῖν, τί λείπεται πλὴν θεωρίας; ὥστε ἡ
τῆς Θεοῦ ἐνεργεία, μακαριότητι ἀγαφέ-
ρουσα, θεωρητικὴ δὲ εἶη· καὶ τῶν ἀνθρώπων
των δὲ ἢ τῶν συγγενεῶν, βιδαμονι-
κώτατη. σημεῖον δὲ, καὶ ὅ μὴ μετέχειν τὰ
λεῖπα ζῶντα βιδαμονίας, τῆς τοιαύτης ἐνε-
ργείας ἐφερημύει τελείως. τοῖς μὲν γὰρ θεοῖς
πᾶς ὁ βίος μακαριος· τοῖς δὲ ἀνθρώποις,
ἐφ' ὅσον ὁμοίωμα τι τῆς τοιαύτης ἐνε-
ργείας ἡσάρχει· τῶν δὲ ἄλλων ζῶων οὐδὲν
βιδαμονίης· ὅτι βιδαμονίη κοινωμένη θεωρίας.
ἐφ' ὅσον δὲ ἀγατεῖναι ἢ θεωρία, ἢ ἡ βι-
δαμονία, καὶ οἷς μᾶλλον ἡσάρχει ὁ θεω-
ρῆν, ἢ βιδαμονίην, * ὃ καὶ συμβεβηκός, ἀγ-
λα καὶ πλὴν θεωρίαν· αὐτὴ γὰρ καὶ αὐ-
τὴν ἡμῶν. ὥστ' εἴη αὐτῆς βιδαμονία, θεω-
ρία.

γρ. ή ή κατ.

ΚΕΦΑΛ. 9.

Ὅτι καὶ τῆς ἐκτός βιδαμονίας δεήσει τὰ βι-
δαμονήσοντι, ἀνθρώπων ὄντι.

Δεήσει δὲ καὶ τῆς ἐκτός βιδαμονίας,
ἀνθρώπων ὄντι. οὐ γὰρ αὐτάρχεις
ἢ φύσις πρὸς τὸ θεωρῆν. ἀλλὰ δεῖ καὶ τὸ
σῶμα ὑγιαίνειν, καὶ εὐφύειν, καὶ πλὴν λει-
πῶν θεραπειῶν ἡσάρχειν· ὃ μὲν οἰη-
τέον γε πολλῶν καὶ μεγάλων δεήσειν τὸν
* βιδαμονήσοντα, εἰ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ τῆ
ἐκτός ἀγαθῶν, μακαριον εἶναι. οὐ γὰρ ἐν
τῇ ὑπερβολῇ τὸ αὐτάρχεις, * οὐδ' ἢ χρί-
σις,] ὃ δὲ ἢ πρᾶξις. δυνατὸν δὲ * καὶ μὴ
ἀρρηκτὰς γῆς καὶ θαλάσσης πρᾶξιν τὰ κα-
λα· ἢ γὰρ ἀπὸ μετερίων δύνατο αὐτῶν
πρᾶξιν * καὶ πλὴν ἀρετῶν. τῆτο δὲ ὅτι
ἰδεῖν ἐναργῶς. οἱ γὰρ ἰδιώται, τῶν δυνατῶν
οὐχ ἡττον δοκεῖσι τὰ ὀπτικῆ πρᾶξιν,

γρ. βιδ. αιμο-
τα

γρ. ε. μη
αρχιτα γ.

γρ. καὶ πλὴν
αὐτῶν, αλ.

καὶ * ἀρχι-
αλ. καὶ τὰ

καὶ τ. ἀρ.

A An fortes, vt res formidolofas fubeant ac per-
ferant, & periculum adeant, quia honestum
fit? An liberales? cui verò donabunt? abfur-
dum autem, si apud eos erit etiam nummus,
aut aliquid tale. Iam verò vtrum erunt tem-
perantes, an inepta & contumeliosa laus illa
deorum futura est, vitiosis cupiditatibus eos
carere? Quòd si omnia quæ in actionibus ver-
fantur, persequamur, exigua sanè, Diisque in-
digna reperientur. Atqui nemo est qui non
eos viuere existimet. Ergo & aliquo munere
fungi. Non enim eos oportet dormientes fin-
gere, vt Endymionem. Ei igitur, qui viuic, si
actio, multòque magis si effectio adimatur,
quid præter contemplationem relinquitur?
Quocirca Dei muneris functio ea quæ beati-
tudine antecellit, in contemplatione confi-
stere reperietur. Ergo & humanarum functio-
num vt quæque huic simillima est, ita ad bea-
tam vitam constituendam plurimum valet.
Huic quinetiam rei argumento est, quòd cæ-
tera animalia, quæ tali muneris functione or-
bata sunt, beatitudine quoque excluduntur.
Diis enim immortalibus omnis vita beata est:
C hominibus autem, quatenus simulachrum ἀ-
liquod talis functionis habent. Reliquorum
verò animalium beatè viuic nullum, quoniam
nulla est eis contemplationis communitas.
Quàm longè igitur latèque funditur & perti-
net contemplatio, tam longè & beatitudo: &
in quibus magis inest contemplandi assidui-
tas, ij sunt & beatiore: neque id ex euentu, sed
ex contemplatione. Ea enim per se magni pre-
tiii est, magnòque honore decoranda. Itaque
beatitudo erit contemplatio quædam.

CAPVT IX.

D

Tertia Beatitudinis non quidem species, sed comes
quædam est, Felicitas proprie dicta, externorum
scilicet bonorum copia, tanquam instrumenta
Virtutis homini beato suppeditans.

E

Verum opus erit beato etiam prosperi-
tate externa, cum sit homo. Non enim
suis ipsa bonis contenta natura est ad con-
templandum, sed & corpus valeat, & victus,
reliquisque vitæ cultus adsit, oportet. Non
tamen si fieri non potest, vt quisquam sine bo-
nis externis sit beatus, iccirco existimandum
est multa & magna virum beatum desidera-
turum. Non enim copia bonis omnibus per se
cumulata in nimio posita est, neque huius
rei iudicium, neque actio. Fieri autem po-
test vt etiam ij qui maris & terræ imperium
non habent, res agant honestas & præcla-
ras. Nam potest quis bonis mediocribus in-
structus, quæ virtuti consentanea sunt, ad-
ministrare. Atque hoc perspicuè cernere li-
cet. Priuati enim homines non minus quàm
dynastæ, res æquitati omnique virtuti con-
sentaneas agere videntur, atque aded magis.

Satis est autem tantum suppetere, quantum postulent honestæ actiones. Erit enim eius vita beata, qui muneribus fungatur virtuti consentaneis. Et fortasse Solon beatos non malè pronūtiabat eos qui mediocriter bonis externis instructi sunt, & qui res quàm potuerunt honestissimas gesserunt, temperantérq; vixerunt. Fieri enim potest vt ij qui bona mediocria tenent ac possident, agant ea quæ sunt agenda. Anaxagoras quoque non diuitem, neque potentem aliquem, virum beatum existimasse videtur: quippe qui dixerit, mirum sibi non futurum, si multitudini absurdus quidam & ineptus esse videatur. Hæc enim ex rebus externis iudicat, propterea quòd has tantum sensu percipit: Atque his rationibus sapientum opiniones congruere videntur. Habent igitur aliquid etiam talia, quòd ad faciendam fidem valeat. Verùm cum de iis quæ sub actionem veniunt, quæritur, ex factis & vita veritas iudicatur. In his enim vis eorum præcipua consistit. Ita autem ea quæ antè dicta sunt, spectare oportet, vt ad facta vitamq; referamus: & si cum factis consentiant, probanda: sin dissentiant, & discrepent, verba sunt habenda. Qui verò muneribus fungitur menti cōsentaneis, & hanc colit, estque optimè animo affectus, cum probabile est Deo charissimum esse. Nam si dii immortales curam habent aliquam rerum humanarum, quemadmodum verisimile est: illud quoque probabile fuerit, eos re omnium optima, sibi que max imè cognata, delectari, (hæc autem mens fuerit,) iisque qui hanc maximè diligunt, & plurimi faciunt, præmia persolvere, gratiamque referre, vt eorum, quæ ipsis cara sunt, curam habentibus, rectasque atque honestas actiones obeuntibus atque exercentibus. Hæc autem omnia in sapiente inesse maximè, non est obscurum. Est igitur Deo charissimus. Eundem autem etiam beatissimum esse verisimile est. Itaque sapiens etiam hoc modo beatissimus erit.

CAPVT X.

Epilogus Ethicorum librorum. Resolutione docet, post vniuersalium Principiorum hisce libris explicatam theoriam, ad Vita humana species, ad Politicam scilicet & Deconomicam societatem, tanquam ad Principiata descendendum esse, & in his præceptorum ethicorum usum ostendendam, vt Philosophia practica ad suum finem perducatur.

VTrum igitur si de his, & de virtutibus, & præterea de amicitia & voluptate satis copiosè à nobis dictum est, earumque omnium formæ vniuersim adumbratæ sunt, consilium nostræ disputationis absolutum esse existimandum est? An, quemadmodum dicitur, in iis quæ sub actionem veniunt, finem non esse, vnumquidq; cernere & cognoscere,

A ἀλλὰ ἐ μᾶλλον. ἰχθύνον δὲ ποσαῦτ' ὑπερ-
 χῆν· ἔσαι γὰρ ὁ βίος βυδαίμων, τὸ καὶ πῶ
 ζῆρετὶν ἐπερρωῦτος· ἐ Σόλων δὲ τοὺς βυ-
 δαίμονας ἴσως * ἀπεφαίνετο, καλῶς εἰπὼν, γλ. ἀποφαι-
 μετῶς τοῖς ἐκτὸς κεχορηγημένοις - πε-
 πωραγῶτας δὲ τὰ κάλλιστα, * ὡς ὤρεο, καὶ
 βεβιωκότας σωφρονῶς· ἐνδέχεται γὰρ μέ-
 τρια κεκτημένοις, περὶ τῆν ἀ δει. εἰοικε ἵ
 καὶ * Αναξαγόρας, ὁ πλάσιον, ὅσδε δυ-
 νάσῃ ὑπολαβὴν τὸ βυδαίμονα, εἰπὼν,
B ὅτι ὅσδε ἀ θαυμαστοί, εἰ τις ἀρετὸς φα-
 νεῖη τοῖς πολλοῖς· ἔτοι γὰρ κρίνοισι τοῖς ἐκ-
 τὸς, τούτων ἀγαθόνομοι μόνον, συμφωνῆν
 δεῖ τοῖς λόγοις εἰοικῆσιν αἱ τῶν σοφῶν δόξαι.
 πίστιν μὲν οὖν καὶ τὰ τῶν αὐτῶν ἔχει τινά. * ὅ
 δ' ἀληθὲς ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐργῶν
 καὶ τὸ βίον κρίνεσθαι· ἐν τούτοις γὰρ ὁ κύριον,
 σκοπεῖν ἵ τὰ περὶ τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν ἐρ-
 γῶν καὶ τὸν βίον * ὅτι φέροντας καὶ στυγρόν-
 των μὲν τοῖς ἐργαῖς, ἀποδεκτέον· ἀφ' αὐ-
 νοιῶτων δὲ, λόγοις ὑποληπτέον. ὁ δὲ καὶ
C νοιῶ ἐπερρωῦν, ἐ τῶν περὶ τῶν ἀρετῶν, ἐ ἀφ' αὐ-
 κείμωνος ἀρετῶν, καὶ θεοφιλέστατος εἰοικε εἶναι.
 εἰ γὰρ τις ὅτι μέλεια τῶν ἀνδραπέτων ὑπὸ
 θεῶν γὰρ, ὡς ὅτε δοκεῖ, καὶ εἶη αὐτῶν βύλοζον
 χαίρειν τε αὐτοῖς τὰ ἀρετῶν καὶ τὰ συγ-
 γνέσασθαι· τὸ δ' ἀν' εἶη ὁνοῖς· καὶ τοῖς ἀ-
 γαπῶντας μάλιστα τὸ ἐ τιμῶντας, ἀν-
 τὸ ποιῆν· ὡς τῶν φίλων αὐτοῖς ὅτι μὲν ἔχον-
 νοῖς· καὶ ὁρθῶς τε καὶ καλῶς περὶ τῶν ἀρετῶν.
 ὅτι δὲ ταῦτα πρῶτα τὰ σοφῶν μάλιστα
 ὑποαρχῆ, ὅσδε ἀδηλον. θεοφιλέστατος ἀ-
D ρα. τὸν αὐτὸν δ' εἰκὸς ἐ βυδαίμονεσταιον·
 ὡς τε καὶ ἔτι εἶη ὁ σοφὸς μάλιστα βυδαί-
 μων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

E Περὶ τῆν ὁ κεφάλαιον τῆς ἠθικῆς ἀπάσης
 περὶ τῆν ἀρετῶν καὶ τῶν ἀρετῶν ἀμα-
 δε καὶ ὁδοποιίῃν εἰς τὴν ἐφεξῆς πολιτι-
 κῶν περὶ τῶν ἀρετῶν.

A P' οὖν εἰ τῶν τε τούτων καὶ τῶν
 ἀρετῶν, ἐπὶ δὲ καὶ φιλίας καὶ ἡ-
 δονῆς, ἰχθύνον εἶρηται τοῖς τύποις, τῶ-
 λος ἔχῃν οἰητέον πῶν περὶ τῶν ἀρετῶν; ἢ, κα-
 τὰ τὸν λέγεται, ὅσδε ἐστὶν ἐν τοῖς περὶ τῶν
 τοῖς τέλος ὅ θεωρήσασθαι ἕκαστα καὶ γινώσκασθαι
 Q iij

γρ. η εἰσφορ. αλ. αγ. ἁμοίμοσα. & ita Eustr. γρ. ποιῶσθαι

γρ. φάσμα

γρ. διερράδα al. αὐρογιάδα

γρ. οἷος π μ. scil. ο λόγος, al. π. οἷον π μεταπιθιάδα

γρ. μη ἔχιδύ

ἀλλὰ μάλλον ὁ πρῶτος αὐτὰ; ὅθεν δὴ
 αἰ δρετῆς ἰκθύνον ὁ εἰδέναι. ἀλλ' ἐχθρὸν καὶ
 χεῖρα πειρατέον. * ἢ εἰ πως ἄλλως ἀ-
 γαστοὶ γινώσκουσι; εἰ μὲν οὖν ἦσαν οἱ λόγοι
 αὐταρχεῖς. πρὸς ὁ * ποιῶσθαι ὅπτι κείεις,
 Πολλοὶ αὖ μίαντες καὶ μεγάλοις διακίως
 ἔφερον, καὶ τὸν Θεόγνιν, καὶ ἔδδ' ἀνὸς τούτοις
 ποιεῖσθαι. νῦν δὲ * φαίνονται, πρῶτος ἔ-
 ψαι μὲν καὶ πρῶτος μῆσαι τῶν νέων τοῖς ἐ-
 λυθεῖσι ἰκθύν, ἦτος τε ἀγῶνες, καὶ ὡς
 ἀληθῶς, φιλόκαλον, ποιῶσθαι αὖ κατακώ-
 χμον ἐκ τῆς δρετῆς. τοῖς δὲ πολλοῖς ἀ-
 δωματεῖν πρὸς καλοκράτῃαν πρῶτος ἔ-
 ψασθαι. ὅ γ' πεφύκασι ἀδύ πειραρχεῖν
 ἀλλὰ φόβω. οὐδ' ἀπέχεσθαι τῶν φά-
 λων ἀφ' ὁ ἀγῶνον, ἀλλὰ ἀφ' ὁ τῆς ἁμοί-
 μίας. πάσῃ γὰρ ζῶντες, τῆς οἰκείας ἡδύ-
 νας διώκοσι, καὶ δι' ὧν αὐταῖς ἔσονται. φέ-
 ρουσι δὲ τῆς ἀντικειμένης λύπας. τῆ δὲ
 καλοῦ καὶ ὡς ἀληθῶς ἡδέος, οὐδ' ἐννοίας
 ἐχθροῖν, ἀγῶνοι ὄντες. τοῖς δὲ ποιούτοις, τίς
 αὖ λόγος μεταρρυθμίσει; ὅ γ' οἷ' τε, ἢ
 οὐ γὰρ ἔστιν, τὰ ἐκ παλαίου τοῖς ἦτοις κα-
 τελημμένα, λόγῳ μεταστῆσαι. ἀγαπητὸν
 δ' ἴσως ὅστιν, εἰ πρῶτον ἀπαρχόντων, δι'
 ὧν ὅπτι κείεις δοκούμεν γίνεσθαι, μετατρέβοι-
 μεν τῆς δρετῆς. γίνεσθαι δ' ἀγαθοῖς οἰόν-
 ται, οἱ μὲν, φύσις. οἱ δὲ, ἐχθρ. οἱ δὲ, διδαχῆ.
 ὁ μὲν οὖν τῆς φύσεως, δηλον ὡς οὐκ ἐφ'
 ἡμῖν ὑπερχει, ἀλλὰ ἀφ' ὁ τῆς θείας ἀγ-
 πίας τοῖς ὡς ἀληθῶς ἐτυχεῖν ὑπερχει. ὁ
 δὲ λόγος καὶ ἡ διδαχὴ μή ποτε οὐκ ἐν ἀπα-
 ραξί, ἀλλὰ δὲ * πρῶτος διερράδα τοῖς
 ἔθεσι πῶς τῆ ἀχροατῆ ψυχῆ πρὸς ὁ κα-
 λῶς χεῖρα καὶ μισεῖν, ὡς πρὸς γῆ πῶ
 ἀρῆσθαι ὁ ἀπέρμα. ὅ γ' δὲ ἀχρῶσει
 λόγῳ ἀποτρέποντος, ὅθεν αὖ * σῖνείη ὁ καὶ
 πάθος ζῶν. τὸν δὲ ὅπως ἐχθρῶτα, πῶς * οἷ'
 τε μεταπειῶσαι; ὅλως δ' ὅθεν ἀδύ λόγῳ ὑπέι-
 κειν ὁ πάθος, ἀλλὰ βία. δεῖ δὲ ὁ ἦτος
 πρῶτος ὑπερχειν πως οἰκείον τῆς δρετῆς, γέρ-
 ρον ὁ καλόν, ἐ δρεχεῖνον ὁ ἀγῶνον. ἐκ
 νέου δὲ, ἀγαθῆς ὁρῆς τυχεῖν πρὸς δρε-
 τῆ, χαλεπόν, μὴ ὑπὸ τούτοις τραφέντα
 νόμοις. ὅ γ' σωφρόνως ζῶν καὶ καρτερικῶς,
 * ὅθεν ἡδύ τοῖς πολλοῖς, ἄλλως τε ἐ νέοις.
 δὲ νόμοις δεῖ τεταρῆσαι πῶς Ἐσφῶ καὶ τὰ
 ὅπτι κείεις. οὐκ ἔστι γ' λυπηρὰ συ-
 νήθη ἁμοίμοσα. οὐχ ἰκθύνον δὲ ἴσως νέοις
 ὄντας Ἐσφῆς καὶ ὅπτι κείεις τυχεῖν ὁρῆς,

A sed agere potius : sic neque virtutem perspe-
 ctam & cognitam habere satis est, sed eam ha-
 bere, atque vti conadum, aut si qua alia ratio-
 ne boni euadere possumus? Si igitur verba per
 se satis valerent ad bonitatem virtutemque
 comparandam, *Et multum & magnum iure
 ferant pretium*, vt ait Theognis, atque hæc
 sibi quemque parare oporteret. Nunc verò vi-
 dentur illa quidem satis magnam vim ad in-
 genuos adolescentes cohorrandos & excitan-
 dos habere, ingeniumque generosum & verè
 honesti studiosum, docile ad virtutem redde-
 re, eiusque studio inflammare posse : multitu-
 dinem autem ad honestatem ac probitatem
 excitare non posse. Non enim illa pudore so-
 let retineri ac reprimi natura, sed metu potius
 coërceri: neque se à rebus vitiosis propter tur-
 pitudinem abstinere, sed propter supplicium.
 Nam cum vitam suam perturbatione mode-
 ratur ac dirigit: tum suas voluptates, eaq; qui-
 bus hæ pariuntur, confectatur: dolores eis
 contrarios fugit: honesti autem verèq; iucun-
 di ne notionem quidem vnquam animo de-
 pinxit, vtpote quod nunquam degustarit. Ta-
 les igitur homines quæ ratio corrigere, & à vi-
 tio ad virtutem traducere queat? Non enim
 fieri potest, aut certè vix, vt quæ iam pridem
 moribus concepta sunt, oratione deleantur.
 Præclarè autem fortasse nobiscum agatur, si
 cum omnia nobis suppetant, quibus boni fie-
 ri solemus, virtutem adipisci possimus. Bonos
 autem fieri putant alii natura, alii consuetudi-
 ne, alii doctrina. Quod igitur à natura tribui-
 tur, in nobis minimè situm esse, sed ab aliqua
 diuina causa perfectum inesse in iis qui re vera
 sunt fortunati, perspicuum est. Oratio autem
 & doctrina ne non peræque in omnibus va-
 leant, sed oporteat animum auditoris, vt hu-
 mum, quæ seminis alendi facultatē habitura
 est, consuetudine antè subigi & excoli, vt re-
 ctè letetur, rectèque oderit, verendum fortas-
 se est. Nam qui perturbatione vitam dirigit,
 is nunquam illum, à quo deterreatur, atque
 auocetur à vitio, patienter auditurus est, nun-
 quam eius orationem intellecturus. At eum
 qui ita sit affectus, quonam modo oratione de
 sua sententia dimouere possis? Omnino autè
 perturbatio non videtur orationi cedere, sed
 vi esse cogenda. Mores igitur antè quodāmo-
 do insint oportet ad virtutem accommodati,
 qui honestum amplectantur, turpitudinèque
 offendantur. A puero autem directam ad vir-
 tutem institutionem cōsequi difficile, nisi qui
 in talibus legibus fuerit educatus. Temperā-
 ter enim & patienter viuere cum multitudini
 sit iniucundum, tum iuuenibus maximè. Ita-
 que educationem, studiàque & exercitatio-
 nes legibus esse descriptas necesse est. Non e-
 nim molestæ ex res futuræ sint consuetudine
 adhibita. Fortasse autem non satis est, pue-
 ros & adolēcentis, quamdiu in ea ætate
 sunt, rectè educari, diligentèrque institui:

sed quoniam corroboratis iam atatibus, ea quæ didicerunt, studiosè tractare & persequi, iisque assueferi oportet, etiam in his nobis fuerit legibus opus: & omnino in omni vita traducenda. Magna enim pars hominum necessitati potius quàm orationi pareat, & pœnis magis quàm honesto commouetur. Itaque existimant nonnulli, ab eis qui leges ferunt, honesti causa ad virtutem homines esse cohortandos, atque excitandos: perinde quasi viri boni, in primis more & consuetudine prouecti, legibus sint obtemperaturi: in eos autem, qui non parebunt, quique ad virtutē, & officium inepti erunt natura, esse animaduertendū, & supplicia constituēda: postremò insanabiles exterminandos ac de rep. tollendos. Nam virum bonū, eūque qui honesti regulā vitam suam dirigit, orationi obtemperaturum: vitiosum autem atque improbum, quando voluptatem vehemēter expetit, dolore & plagis, vt iumentum, castigandū & coercendum. Atque ob hanc causam eos inuri dolores dicunt oportere maximè, qui voluptatibus iis quas illi adamant, aduersantur. Quod si eum, qui vir bonus futurus est, quē admodum diximus, primū oportet bene esse educatum, & honestis officiis assuefactū; deinde rectis vitæ studiis atque institutis vitā traducere; postremò neque inuitum, neque sua voluntate res malas ac flagitiosas admittere: hæc autem contingere iis possunt qui mentem aliquam sequuntur vitæ suæ ducem, rectūque ordinem ab ea præscriptum, viribus armatum, atque instructum. In paterno quidem iussu nulla satis magna vis aut necessitas inest, neque omnino in vnus viri iussu, nisi sit rex, aut regi similis: lex autem vim habet ad cogendū valentem, cum sit ratio ab aliqua prudentia mentēque profecta. Atque eos quidem homines in odio esse videmus, qui improborū hominum cupiditatibus & appetitionibus aduersantur, etiam si id rectè faciāt: At lex cum æquum & bonum præscribit, minimè grauis est. In sola autē Lacedæmoniorū ciuitate cum paucis aliis, lator legum educationis & studiorum curam habuisse videtur: in plurimis hæc neglecta sunt, viuūtque suo quisque arbitrato, Cycloperum more,

Vxorem & natos priuata lege gubernans.

Optimum igitur est, ciuium institutionem communiter ab omnibus & rectè procurari, idque efficere posse. Quod si hæc communiter & publicè negligantur, vnicuique conuenire videatur, suis liberis & amicis, ad virtutem comparandam, operam nauare, aut certè hoc animo & consilio esse, vt nauare operam velit. Ex iis autem, quæ diximus, hoc efficere posse videatur maximè, si legum ferendarum scientiam fuerit consecutus. Nam cum institutionis & disciplinæ publicæ procuratio perspicuè legibus continetur, tum ea bona institutio est, quæ bonis continetur:

Tom. III.

A ἄλλ' ὅτι καὶ ἀνδρωθέντας δεῖ ἐπιτηδύειν αὐτὰ, καὶ ἐθίζεσθαι, ἕως ἅπαντα δεοίμην δὴ νόμων. ἕως ὅπως δὴ πᾶσι πᾶσι τὸ βίον οἱ γὰρ πολλοὶ, ἀνάγκη μᾶλλον ἢ λόγῳ πειθαρχοῦσι καὶ ζημίαις, ἢ τῷ καλῷ δὴ ὄντι οἴονται τινες τοὺς νομοθετοῦντας δεῖν μὴ πᾶσα καλῶν ἐπιτελεῖν, καὶ πᾶσι περὶ τῶν καλοῦ χάριν, ὡς ἡσυχαστομένων τῶν ἐπιτελεῖν τοῖς ἔθεσι * πρὸς τὴν μὴ ἀπειθοῦσι δὲ καὶ ἀφυσέεσθαι οὖσι, κολασεις τε ἕως πείρας ἐπιτελεῖν. τοῖς δ' ἀνιάτοις, ὅπως ἐξοείζειν. τὸν μὲν γὰρ ἐπιτελεῖν, ἕως ἅπαντα ζῶντα, τῷ λόγῳ πειθαρχοῦν τὸν δὲ Φαῦλον, ἠδονῆς ὀρεγόμενον, λύπη κολάζεσθαι, ὡς πρὸς ἡσυχαστομένους. δεῖ καὶ φάσι δεῖν τὰς τιμὰς γίνεσθαι λύπας, αἱ μάλιστα ἐναντιοῦνται τῆς ἀγαπωμένης ἠδονῆς. εἰ δὲ οὖν, κατὰ τὸ εἶρηται, τὸν ἐσομένον ἀγαθὸν τραφίῳ καλῶς δεῖ, καὶ ἐπαθίῳ. εἴθ' οὕτως ἐν ἐπιτηδύμασιν ἐπιτελεῖται ζῆν, καὶ μήτε ἀκοντα, μήτε ἐκόντα πρὸς τὴν τὰ Φαῦλα. ταῦτα δὲ γίνονται

C αἱ βίου μὲν κατὰ τὴν νόμον καὶ τὰς ἐπιτελεῖν ὀρθῶν, ἔχουσιν ἰσχύ. ἢ μὴ οὖν πατερίκη πρὸς ταῖς, ὅπως ἔχει τὸ ἰσχυρὸν, ὅπως δὲ τὸ ἀναγκάσιον. ὅπως δὴ ὅπως * ἢ ἐνὸς ἀνδρός, μὴ βασιλέως ὄντος, ἢ τίνος τοῦ αὐτοῦ. ὁ δὲ νόμος ἀναγκαστικῶς ἔχει δυνάμιν, λόγος ὢν ἀπὸ τίνος φρονήσεως καὶ νοῦ. καὶ τῶν μὲν ἀφ' ὧν ἐχθροὶ ἀντιπάλαιοι τοῖς ἐκδητιομένοις τῆς ὀρθότητος, καὶ ὀρθῶς αὐτὸ δράσιν. ὁ δὲ νόμος ὅπως ἐστὶν ἐπαρτήτης, τῶν δ' ἐπιτελεῖται: ἐν μόνῃ δὲ τῇ Λακεδαιμονίων πόλει μετ' ὀλίγων ὁ νομοθέτης ἐπιτελεῖται δοκεῖ πεποιῆσθαι Ἑσθῆς τε καὶ ἐπιτηδύματων. ἐν δὲ ταῖς πλείστας τῶν πόλεων ἐξημέληται πᾶσι τῶν ποιούτων, καὶ ζῆ ἕκαστος ὡς βούλεται, Κυκλωπικῶς,

D * τῆς μὲν δὴ παιδῶν, ἢ δὲ ἀλόγῳ. καὶ τῶν μὲν οὖν γίνεσθαι κρινῶν ἐπιτελεῖται καὶ ὀρθῶν. καὶ δρᾶν αὐτὸ δυνάσθαι. κοινῇ δὲ ἐξαμελουμένων, ἕκαστος δόξειεν αὐτὸ πρὸς τὴν σφετέρῃς τέχνῃς καὶ φίλοις εἰς ἀρετῶν συμβάλλεσθαι, ἢ πρὸς ἀρετῶν γε. μάλιστα δὲ αὐτὸ τὸ δυνάσθαι * δόξειεν ὅπως τῶν εἰρημένων, νομοθετικῶς γινόμενος. αἱ μὲν γὰρ κρινῶν ἐπιτελεῖται δηλονότι δὴ νόμων γίνονται ἐπιτελεῖται δὲ, αἱ δὲ τῶν ἀποδιδόντων.

γ. πρὸς τὴν μὴ ἀπειθοῦσι δὲ καὶ ἀφυσέεσθαι οὖσι, κολασεις τε ἕως πείρας ἐπιτελεῖν.

γ. ἢ ἐνὸς ἀνδρός.

Ὀδυσ. Γ. ἢ τῆς μὲν δὴ παιδῶν, ἢ δὲ ἀλόγῳ. καὶ τῶν μὲν οὖν γίνεσθαι κρινῶν ἐπιτελεῖται καὶ ὀρθῶν. καὶ δρᾶν αὐτὸ δυνάσθαι. κοινῇ δὲ ἐξαμελουμένων, ἕκαστος δόξειεν αὐτὸ πρὸς τὴν σφετέρῃς τέχνῃς καὶ φίλοις εἰς ἀρετῶν συμβάλλεσθαι, ἢ πρὸς ἀρετῶν γε. μάλιστα δὲ αὐτὸ τὸ δυνάσθαι * δόξειεν ὅπως τῶν εἰρημένων, νομοθετικῶς γινόμενος. αἱ μὲν γὰρ κρινῶν ἐπιτελεῖται δηλονότι δὴ νόμων γίνονται ἐπιτελεῖται δὲ, αἱ δὲ τῶν ἀποδιδόντων.

γ. δόξειεν ὅπως.

Q iiii

γεγραμμένων δ' , ἢ ἀγράφων, ὁσδὲν ἀν-
 δόξῃ διαφέρειν, ὁσδὲ δὲ ὦν εἰς ἡ πολλοὶ
 παιδὸν θύσσονται, ὡς τὸν ἕδ' ὅτι μοιτικῆς,
 ἔ γυμναστικῆς, ἔ τῶν ἄλλων * παιδευμά-
 των ὡς τὸν γδ ὅν ταῖς πόλεσιν ἐπιχρεῖται τὰ
 νόμιμα καὶ τὰ ἤθη, ἕτω καὶ ὅν οἰκίας οἱ πα-
 τεικοὶ λόγοι ἔ τὰ ἤθη. ἔ ἐπὶ μᾶλλον δια-
 τικῶ συγγραφαί, καὶ τὰς ἀεργασίας. πρῶ-
 τῶν γὰρ ἐργαζόμενοι ἔ * ἀπειθεῖς τῆ φύ-
 σι. ἐπὶ ὃ καὶ διαφέρουσιν αἱ κατ' ἕκαστον
 παιδείαι τῶν κριναῶν, ὡς τὸν ὅτι ἰατρικῆς.
 κατόλου μὲν γδ, τὰς πυρέθοντι συμφέρει
 ἀσιτία καὶ ἡσυχία, τινὶ δὲ, ἴσως ἕ. ὅ, τε πυκ-
 τικὸς ἴσως ἕ πᾶσι τικῶ ἀντικῶ μάχην πε-
 ριτήθουσιν. * ὁξακριβάσαι δὲ δόξῃν ἀν-
 μᾶλλον ὅ κατ' ἕκαστον, ἰδίαις τῆς ὅπιμε-
 λείας γνομῆης. μᾶλλον γδ τῶ πρῶτος φῶ-
 ρου τυχερῶν ἕκαστος. ἀλλ' ὅπιμνητεῖν μὲν
 ἀεὶ τῶ * κατ' ἕνα, καὶ ἰατρῶς, καὶ γυμνα-
 στικῶς, καὶ πᾶς ἄλλος ὅ * ὅ κατόλου εἰδῶς,
 * ὅτι πᾶσιν, ἢ τοῖς τοιοῖσδε. τῶ κοινοῦ γὰρ
 αἱ ὅπισημη λέγονται τε καὶ εἰσιν οὐ μὲν
 ἀλλὰ καὶ ἐνός ἴνους ὁσδὲν ἴσως καλῶν καλῶς
 ὅπιμνητεῖν καὶ ἀνεπισήμονα ὄντα, τετα-
 μένον δ' ἀκριβῶς τὰ συμβαίνοντα ἐφ' ἕκά-
 στῶ δὲ ἐμπειρίαν, κατὰ τὸν ἔ ἰατρῶν ἐνίοι
 δοκοῦσιν αὐτοῖς ἀεὶ εἶ), ἐτέρῳ ὁσδὲν ἀν-
 δυνάμει ἐπὶ ῥέσαι. ὁσδὲν δ' ἤθον ἴσως
 ὅ γε βυθολογῶ τεχνικῶ γνέσθαι ἔ θεω-
 ρητικῶ, ὅτι ὅ κατόλου βαδιστέον εἶ) δόξῃν
 ἀν, κακείνο γνωριτέον ὡς ἀδέχεται. εἴρη-
 ται γὰρ ὅτι τὸν τῶν αἱ ὅπισημη. τὰχα
 δ' αἱ καὶ τὰ βυθολογῶ δὲ ὅπιμνητεῖας
 βελτίους ποιῆν, εἴτε πολλοῖς, εἴτε ὀλίγοις,
 νομοθετικῶ πειρατέον γνέσθαι, εἰ δὲ νό-
 μων ἀγαθῶ γνῶσι μὲν ἀν. ὅν τίνα γὰρ οὐ
 καὶ τὸν πρῶτοντα διαθεῖναι καλῶς, ὁκ
 ἔσι τῶ τυχόντος. ἀλλ' εἴ τῶ πίνος, τῶ εἰδῶτος,
 ὡς τὸν * ἐπ' ἰατρικῆς καὶ τῶ λοιπῶν, ὦν
 ὅστιν ὅπιμνητεῖα τίς καὶ φρονήσις. ἀρ' οὐ μὲν
 τῶ τῶ ὅπισκεπτεῖον πόθεν ἢ πῶς νομοθε-
 τῶς γνῶσιτ' ἀν τίς. ἢ κατὰ τὸν ὅτι τῶ ἄλ-
 λων, ὡς τῶ πολιτικῶ; μῦλλον γδ ἐδό-
 χει τ' πολιτικῆς εἶ). ἢ οὐχ ὅμοιον φαίνεσθαι
 ὅτι τῶ πολιτικῆς, ἔ τῶ λοιπῶν ὅπισημη
 τε καὶ δυνάμεων; ὅ μὲν γδ τοῖς ἀμῶσις, οἱ
 αὐτοὶ φαίνονται τὰς τε δυνάμεις, ὡς διδόν-
 τες, καὶ ἀεργαῖες ἀπ' αὐτῶν. οἱ ἰατρῶν,
 γραφῆς. ἔ ὃ πολιτικῶ, ἐπαγγέλλον μὲν
 διδάσκειν οἱ ὅφισται. * τὰ τῶ δ' αὐτῶν ἕδεις.

γρ. ὅπισημη-
μάτων.

γρ. ἀπαιτεῖς,
minus re-
cē.

γρ. ἐξακρι-
βῶσαι

Legitur
etiam τῶ
κατόλου ait
Eustrat.
quem vi-
de. al. κατ'
εἶ,
κα. πῶ πᾶσι.
vide Eust.

κα. ὅπισημη-
νής

κα. τὰ τῶν

A quæ utrū scriptæ sint, an non scriptæ, nihil re-
 ferre videatur. Neq; verò refert, utrū his legi-
 bus vnus, an plures instituantur: quæadmodū
 neq; in musica, & arte corporū exercendorū,
 cæteris deniq; institutionibus. Nam vt in ci-
 uitatib⁹ leges & instituta, sic & in familiis pri-
 uatis oratio paterna & mores valent, ac vigēt:
 multoq; adeò magis, propter generis commu-
 nitatē, & beneficia. Iam antè enim diligunt:
 suntq; ad parendū faciles flexibilēsq; naturā.
 Præterea verò singulares & priuatæ institu-
 tiones, à cōmunibus etiā differūt: quæadmo-
 dū euenit in medicina. Vniuersè enim ei qui
 febri afficitatur, inedia & quies utilis est: ali-
 cui autē fortasse inutilis. Et is pugil, qui docē-
 di facultatē habet, fortasse non in eodē pugne
 genere discipulos omnes exercet. Videatur
 autē ille subtilius ac limatius rei singularis nā-
 turā persecuturus, si propria ac priuata diligē-
 tia adhibeatur. Ita enim quod sibi opportunū
 atq; vtile est, vnusquisq; magis cōsequitur at-
 que obtinet. Sed & medicus, & exercendorū
 corporū magister, & quiuis alius, optimè sin-
 gularū curā rationēq; habuerit, qui genus v-
 niuersū cognouerit: v. gr., vel omnibus, vel
 talibus, esse vtile. Rerū enim cōmuniū atque
 vniuersarū & dicūtur & sunt scientiæ. Verū-
 tamen nihil fortasse prohibet quominus etiā
 is qui sit inscius, vni alicui pulchrè consulat,
 dūmodo experiēdo, quæ cuiq; accidant, ac-
 curatè perspexerit: quæadmodū & nonnullos
 ipsos sibi medicos esse optimos videmus, cum
 alteri subuenire atq; opitulari nō possint. Ni-
 hilominus autē ei quidē, qui bonus artifex, &
 ad res percipiēdas & cōtēplādas idoneus effi-
 ci velit, ad genus vniuersū sit progrediēdū, at-
 que in illo cognoscendo, quoad eius fieri pos-
 sit, elaborandū. In hoc enim scientias positas
 esse diximus. Et fortasse ei qui vel multos vel
 paucos cura & studio velit efficere meliores,
 opera danda sit, vt legū ferendarū sciētia præ-
 stet, si inest hæc vis in legibus, vt eis boni fieri
 possimus. Non enim cuiuslibet hominis est
 quæuis, & cū qui propositus & traditus ei fue-
 rit erudiēdus, rectè cōformare: sed si cuius est,
 profectò scientis est: quæadmodū in medicina
 & cæteris artibus, quarū aliquod studiū, pru-
 dentiāque aliqua est, cernere licet. Vtrum igi-
 tur deinceps videndum est, vnde & quonam
 modo quis legibus ferendis idoneus esse pos-
 sit? An, vt fit in cæteris artibus, ab iis qui in re-
 publ. gerenda versantur, hanc facultatē com-
 paraturus est? Ciuilis enim prudentiæ pars es-
 se videbatur legum ferendarum facultas. An
 verò aliter se res habet in ratione reipubl. ge-
 rendæ, atq; in reliquis tum sciētiiis tum facul-
 tatibus? In cæteris enim eosdem videmus artē
 facultatēque agendi tradere, & facultatis
 munere fungi: vt medicos & pictores. At re-
 rum publicarum administrandarum scienti-
 am docere ac tradere se profitentur sophi-
 stæ, eorum tamē administrat rempubl. nemo:

B

C

D

E

sed ii qui in republica gerenda versantur: qui quidem vi & facultate quadam freti, vsuque potius quam mentis agitatione ac ratione hoc agere videri possunt. Nam neque eos scribere, neque dicere de talibus rebus, (atqui praeclarius hoc erit fortasse: quam orationes iudiciales, aut conciones scribere,) neque vel filios suos, vel vlllos alios ex amicis suis ad rempubl. gerendam aptos videmus effecisse: quod quidem probabile & consentaneum erat eos fuisse facturos, si id vlla ratione consequi potuissent. Nam neque quicquam ciuitatibus melius reliquissent, neque aut sibi, aut amicissimis quicquam hac facultate praestantius exoptare possent. Verumtamen non parum vsus & exercitatio videntur valere. Alioqui vsu reipubl. gerendae & consuetudine homines ad rempubl. gerendam compositiores & aptiores non efficerentur. Quamobrem qui aliquid de republ. gerenda scire cupiunt, credibile est iis vsu praeterea opus esse. iam vero sophistae, qui hanc facultatem se tradituros profitentur, ab eo longissime videntur abesse, vt docere possint. Omnino enim neque quid ea sit, neque quibus in rebus versetur, sciunt. Non enim, si scirent, eandem esse atque artem dicendi, vel deteriore statuerent: neque ferre leges esse facile putarent ei qui leges omnium opinione comprobata collegisset: quoniam (inquiunt) praestantissimas eligere licet. Quasi vero delectus non sit intelligentiae: aut quasi non sit maximum, recte iudicare: quemadmodum in iis quae ad musicam pertinent. Nam qui cuiusque rei vsu periti sunt, cum de artis operibus recte iudicant, tum quibus rebus, aut quomodo ea quae par est effici, perficiantur, & quae quibus congruant & concinant, sciunt. Imperiti vero praecclare secum agi putant, si non ignorent, recte ne an perperam opus effectum sit: quemadmodum fit in pictura. Leges autem opera ciuilia videntur esse. Quoniam igitur pacto quis aut ad leges ferendas aptus his effici, aut, quae sint optima, iudicare possit? Nam ne medicinae quidem satis periti fieri videtur ex commentariorum lectio- ne. Atqui commemorare & tradere conantur illi non solum curationum genera, sed & quibus remediis aegros sint curaturi, & quemadmodum medicinam facere oporteat, de cuiusque habitudine corporis distincte ac distribute differetes. Sed haec vsu peritis & exercitatis prodesse posse credibile est: imperitis autem, atque insciis, nequaquam. Fortasse igitur etiam legum, rerumque publicarum genera collecta, eis, qui animo cernere & iudicare possunt, quid bene, quid contra constitutum sit, & quae quibus apta sint, vsui esse poterunt. Ij autem, qui haec sine animi habitu persecuti fuerint, recte iudicandi facultatem quidem sibi nunquam comparabunt, nisi forte temere, & aliquo casu: intelligentiores autem fortasse in his poterunt esse.

A ἄλλ' οἱ πολιτάρχῳμοι, οἱ δόξαμεν ἀνδρά-
 νάμει πῖνι τὸτο πράττειν, καὶ ἐμπειρία
 μάλλον ἢ ἀγαθία. οὔτε γὰρ γράφοντες,
 οὔτε λέγοντες πρὸς τῶν τοιούτων φαίνονται
 (καὶ τοὶ καλλίον ἢ ἴσως, ἢ λόγους διχρη-
 κεύς τε καὶ δημηγορικούς) * οὐδ' αὖ πολι-
 τικούς πεποιηκότες τοῖς σφετέρους ὑφῆς, ἢ
 πῖνας ἄλλοις τῶν φίλων. * βύληρον δ' ἢ
 εἴπωρ ἐδιδάχτο. οὔτε γὰρ τοῖς πόλεσιν ἀ-
 μείνον οὐδὲν κατέλιπον ἀνδρῶν. ἔθ' αὐτοῖς ὑ-
 πέρβῃαι πρὸς ἐλθόντ' ἀνδρῶν μάλλον τῆς τοιαύ-
 τῆς διδάμεως, ὅσδε δὲ τοῖς φιλάτοις. ἔ-
 μιν μίχρον γε ἔοικεν ἢ ἐμπειρία συμ-
 βάλλεσθαι. οὐ γὰρ ἐγγίγοντο ἀπὸ ἀφ' ἑαυ-
 τῶν πολιτικῆς σὺνῆθειας μάλλον πολιτικοί.
 δὲ τοῖς ἐπιεικῶσι πρὸς πολιτικῆς εἰδένας,
 πρὸς δεῖν ἔοικεν ἐμπειρίας. τῶν δὲ τοιού-
 των οἱ ἐπαγγελόμενοι, λίαν φαίνονται πρὸς
 ἑαυτῶν τὸ διδάξαι. ὅλως γὰρ ὅσδε ποῖον
 τί ὄντι, ὅσδε πρὸς ποῖα ἴσασιν. οὐ γὰρ ἀν-
 τὴν αὐτῶν τῆ ῥητορικῆς, ὅσδε χεῖρω ἐπι-
 θεσθῶν. οὐδ' ἀνδρῶν ὄντων ῥάδιον εἶναι τὸ νομο-
 θετῆσαι σὺναγωγόντι τοῖς διδοκιμοῦντας
 τῶν νόμων. ἐκλέξασθαι γὰρ εἶναι τοῖς ἀ-
 εἰστοῖς. ὡς πρὸς ὅσδε πρὸς ἐκλογῶν οὐδὲν
 σὺνέσεως, καὶ ὅ κείναι ὄρθως μέγιστον, ὡς
 πρὸς ἐν τοῖς καὶ μουσικῶν. οἱ γὰρ ἐμπει-
 ροὶ πρὸς ἕκαστα κρίνοσιν ἑρῶς τὰ ἔργα,
 καὶ δὲ ὧν ἢ πῶς * ἐπιτελέσθαι, σὺνῆθ-
 εῖσιν. καὶ ποῖα ποῖοις σὺνῆθῃ. τοῖς δ' ἀ-
 πείροισι, ἀγαπητὸν ὅ μὴ ἀγαθὰ γίνεσθαι,
 εἰ δὲ ἢ κακῶς πεποιήσθαι ὅ ἔργον, ὡς πρὸς
 ὅτι γραφικῆς. οἱ ὅ νόμοι τοῖς πολιτικῶσι
 ἔργοις εἰκόσασιν. πῶς οὖν ἐκ τούτων νομο-
 θετικῶς γήροισι ἀνδρῶν, ἢ τοῖς ἀεῖστοις κρί-
 ναι; οὐ γὰρ φαίνονται οὐδ' * ἰατρικοί ἐκ
 τῶν συγγραμμάτων γίνεσθαι. καὶ τοὶ πει-
 ρῶν γὰρ λέγειν; οὐ μόνον τὰ θεραπεί-
 ματα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἰαθεῖεν ἀνδρῶν, καὶ ὡς δεῖ
 θεραπεύειν, * ἕκαστου διελόμενοι τὰς ἕξῃς.
 ταῦτα δὲ, τοῖς μὲν ἐμπείροισι, ὡφέλιμα
 εἶναι δοκεῖ. τοῖς δ' ἀνεπισημοῖσιν, ἀχρεῖα.
 ἴσως οὖν καὶ τῶν νόμων καὶ τῶν πολιτικῶν
 αἱ σὺναγωγῶν, τοῖς μὲν διδοκίμοις θεω-
 ρῆσαι, καὶ * κρίναι τί καλῶς, ἢ τοῦτων
 πῶν, ἢ ποῖα ποῖοις ἀρμότῃσι, βύληρον
 ἀνδρῶν εἶναι. τοῖς δ' ἀνδρῶν ἕξῃς τὰ τοιαῦτα διε-
 ξιοδοῖσι, ὅ μὲν κείναι καλῶς, ὅσδε ἀνδρῶν
 πρὸς ἑαυτοῖς, εἰ μὴ ἀρετῆς αὐτομάτων. διότι
 τῶν δὲ εἰς ταῦτα τάχα ἀνδρῶν γήροισιν.

γρ. πολιτικῶν
δὲ πρ.

γρ. βύλη δ' ἀνδρῶν
ἢ ἄνδρῶν

γρ. ἐπιτελέσθαι
ἢ δὲ, σὺν.

γρ. ἰατρικοί

γρ. ἕκαστου

γρ. ταῦτα καλῶς

γρ. θφία

γρ. εκάσας

γρ. μάλισα

γρ. ηγηπ

πρῶτον δὲ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἀναρῶν-
 νητον ὅτι πρὸς τῆς νομοθεσίας, αἰτίαι ὅτι-
 σκέψασθαι μάλλον βέλτιον ἴσως, καὶ ὅ-
 λως δὲ πρὸς πολιτείας, ὅπως εἰς διώα-
 μιν ἴε πρὸς τὰ ἀνθρώπινα * φιλοσοφία
 τελειωθῆ. πρῶτον μὲν οὖν εἴ τι καὶ μέ-
 ρος εἴρηται καλῶς ὑπὸ τῆς πρῆξι-
 γέρων πειρατῶν ἐπελθεῖν. εἴτα ἔκ τῆς
 σύνημέων πολιτειῶν θεωρήσασθαι τὰ ποῖα
 σώζει καὶ φθείρει τὰς πόλεις, καὶ τὰ
 ποῖα * ἐκάσας τῶν πολιτειῶν, καὶ ἀνα-
 τίνας αἰτίας, αἱ μὲν καλῶς, αἱ δὲ ποιῶ-
 αντίον πολιτῶνται. θεωρηθέντων γὰρ τῶν
 τῶν, τὰχα αὖ * μάλλον συνίδδιμν, καὶ
 ποῖα πολιτεία ἀείση, καὶ πῶς ἐκάστη τα-
 ρθεῖσα, καὶ τίσι νόμοις καὶ * ἔθεσι χρῶ-
 μῶν. λέγω μὲν οὖν ἄρξάμενοι.

A Cū igitur superiores illi legum ferendarum
 rationem exquirere atque inuestigare omi-
 ferint : præstiterit fortasse nos ipsos de ea, &
 omninò de omni reipublicæ administrandæ
 forma, attentius commentari: vt, quantum
 in nobis est, tota quæ ad res humanas perti-
 net, philosophia perfecta sit. Primum igitur
 si quid præclarè hac de re à veteribus
 singillatim litteris proditum est, id perfe-
 qui conemur: deinde ex rerumpublicarum
 formis vndique collectis, quæ res ciuitati-
 bus & singulis rebuspubl. interitum affe-
 rant, & quibus de causis aliæ bene aliæ se-
 cus administrantur, videamus. His enim
 perspectis & cognitis, fortasse & qui sit o-
 ptimus reipublicæ status, & quibus vnā-
 quamque reipublicam institutis, quibus-
 que legibus ac moribus temperari conue-
 niat ad id vt sit optima, planum fiet. Exordia-
 mur igitur dicere.

B

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΗΘΙΚΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΤΟ Α.

ARISTOTELIS STAGIRITÆ

MAGNORVM MORALIVM

LIBER PRIMVS.

Georgii Vallæ Placentini versio , cum Græco contextu collata.

CAPVT I.

De bono , in communi.

A

ΚΕΦΑΛ. α'.

Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ καθόλου.

QVONIAM de moribus agere propositum nobis est, primum illud videndum, cuiusnam scientia vel artis pars sint mores, siue moralis hæc disciplina. Utigitur paucis absoluam, non alius

videtur pars esse quàm Ciuilis. Ciuilibus autem in rebus absque eo vt sit aliquis talis, vel certo modo affectus, effici nihil potest: puta, vt sit probus ac *σπουδαῖος*, siue *virtutis studiosus*. esse autem *σπουδαῖος*, idem est quod virtutes habere. Oportet igitur si quis secundum Politices siue Ciuilis scientiæ præcepta agere velit, eum moribus probis ac compositis esse. Itaque, vt apparet, Politices pars est ac principium tractatio de moribus: vt in totum iure mihi videatur omnis hæc disputatio non Ethica, id est *Moralis*, sed Politica, id est *Ciuis*, appellanda. Necessè est itaque (vt videre est) de virtute primum dicere, & quid sit, & ex quibus gignatur. Inutile enim ferè fuerit, virtutem quidem nosse, quomodo autem & ex quibus paretur, non intelligere. Non enim *de virtute*, tantum vt sciamus quid sit, est quærendum: sed illud quoque inuestigandum, quibus rationibus paretur. Vtrumque enim volumus, & rem nosse, & ipsi tales fieri.

ΠΡΕΙΔΗ *προαιρουμένα λέγειν ὑπὲρ ἡθῶν, ὡς ἄν εἴη σκοπιέον τίνος ἔστι μέρος ὁ ἦθος. ὡς μὲν οὖν σιωπῶτως εἰπεῖν, δόξεν ὅτι*

B

*ἄλλης ἢ τῆς πολιτικῆς εἶ) μέρος ἔστι δ' ἕθεν ἐν τοῖς πολιτικοῖς δυνατὸν προεῖναι ἀπὸ τοῦ ποῖον ἵνα εἴη). λέγω δ' οἷον σπουδαῖον ὁ δὲ σπουδαῖος εἶ), ὅτι ὁ πᾶς ἀρετῆς ἔχων. δεῖ ἄρα, εἴ τις μέλλῃ ἐν τοῖς πολιτικοῖς προακτικὸς εἶ), ὁ ἦθος εἶ) * σπουδαῖος. μέρος ἔστιν ἄρα, ὡς εἴοικε, καὶ ἀρχὴ, καὶ οὐκ ἐπὶ τῇ ἡθῆ προαγματεία, τῆς πολιτικῆς. ὁ δ' ὅλον καὶ πῶς ἐπινομήσας δικαίως δοκεῖ ἀπὸ μοι ἔχων καὶ προαγματεία, ὅτι ἡθικῶς, ἀλλὰ πολιτικῶς. δεῖ ἄρα (ὡς εἴοικε) ὡς ἄν εἴη ἀρετῆς εἰπεῖν, καὶ τὸ ἔστι, καὶ ἐκ τίνων γίνεται. οὐδὲν γὰρ ἴσως ὄφελος εἰδέναι μὴ πῶς ἀρετῶς, πῶς δὲ ἀπὸ, καὶ ἐκ τίνων, μὴ ἐπαίειν. οὐ γὰρ μόνον ὅπως εἰδῆσθαι πῶς ἔστι, σκοπεῖσθαι δεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τίνων ἔστι σκεψασθαι. ἅμα γὰρ εἰδῆσαι βουλόμεθα, καὶ αὐτοὶ εἶ) ἴσασθαι.*

C

Nicom. I. 1. c. 3.

σπουδαῖος.

τὸ δὲ οὐ δύνασθαι, καὶ μὴ εἰδῆναι καὶ
 ἐκ τῶν, ὅτι πῶς αἰ. ἀναγκασίον μὲν οὖν εἰ-
 δῆσαι τί ἐστὶν ἀρετή. ἔτι γὰρ ῥαδίον εἰδέναι ὅ
 ἐκ τῶν αὐτῶν, καὶ πῶς αὐτῶν ἀνομοῦντα ὅτι ἐστὶ,
 ὡς ἂν εἴη ὅτι τῶν ἐπισημῶν. ἔδει γὰρ λα-
 βάνην ἔδει εἰ τινες πρῶτον ἔσθ' ἑαυτῶν
 εἰρήκασιν. πρῶτος μὲν οὖν ἐνεχείρησε * Πυ-
 θάγωγος πρὸς ἀρετῆς εἰπεῖν. ὅτι ὁρθῶς δέ.
 τὰς γὰρ ἀρετὰς εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἀνάγων, ἔκ-
 οἰκίαν τῶν ἀρετῶν πλὴν θεωρεῖται ἐποίησατο.
 ἔτι γὰρ ἐστὶν ἡ διχομοσίω ἀριθμῶς ἰσάκεις
 ἴσος. μὲν τὸν Σωκράτους ἐπισημῶντος,
 βέλτιον ἔδει πλὴν εἰπεῖν πρὸς τούτων. ἔκ-
 ὁρθῶς δέ ἔδει εἶπαι. * τὰς γὰρ ἀρετὰς ἐπιση-
 μασι ἐποίησεν. τὸ δὲ ἐστὶν εἰδῆναι ἀδιώτατον. αἱ
 γὰρ ἐπισημῶνται πᾶσαι μὲν λόγῳ. λόγος δὲ ὅν
 ὡς ἀφανοτικῶς τῆς ψυχῆς γὰρ μόνον. γίνονται
 οὖν αἱ ἀρεταὶ πᾶσαι * καὶ αὐτῶν ἐν ὧν λο-
 γιστικῶς τῆς ψυχῆς μερίαν. συμβαίνει οὖν αὐ-
 τῶν ἐπισημῶν ποιουῦν τὰς ἀρετὰς ἀναγκασίον
 * ὅ ἀλόγῳ μερὸς τῆς ψυχῆς. τὸ δὲ ποιῶν,
 ἀναγκασίον καὶ πάθος ἔστι. ὅτι ὅτι ὁρθῶς ἡ ψα-
 το τῶν τῶν ἀρετῶν. μὲν τῶντα δὲ Πλά-
 τῶν διείλετο πλὴν ψυχῶν εἰς τε ὁ λόγῳ ἔχον
 καὶ εἰς ὁ ἀλόγῳ. ὁρθῶς. ἔδει ἀπέδωκεν * ἐκά-
 στου ἀρετὰς προσοικεῖσας. μετὰ μὲν οὖν οὖν
 τούτου καλῶς. μὲν μὲν οὖν τὸ ὅτι ἔπειτα ὁρ-
 θῶς. πλὴν γὰρ ἀρετῶν κατέμιξεν εἰς πλὴν
 πρᾶγματείας, πλὴν ἔσθ' ἀγαθῶν. ἔδει δὲ
 ὁρθῶς. ἔδει οἰκίαν. ἔσθ' γὰρ τῶν ὄντων ἔδει ἀ-
 ληθείας λέγοντα, ὅτι ἔδει ἔσθ' ἀρετῆς
 φράζειν. ὅθεν γὰρ τούτω κακείνῳ κρινόν. ἔ-
 ποιοι μὲν οὖν ὅτι ποσοῦτον ἡ ψυχή καὶ οὕτως.
 ἐξ ἑαυτῶν δὲ αὐτῶν μὲν τῶντα σκέψασθαι, τί
 δεῖ αὐτοὺς λέγειν ἔσθ' τούτων. πρῶτον μὲν
 οὖν ἰδεῖν δεῖ, ὅτι πάσης ἐπισημῶν ἔδει δυνά-
 μεως ἐστὶ τί τέλος, καὶ τὸ ἔσθ' ἀγαθόν. ὅθεν
 μία γὰρ ἔσθ' ἐπισημῶν ἔπειτα δυνάμεις ἐνεκεν
 κακῶν ἐστὶν. εἰ οὖν πᾶσῶν τῶν δυνάμεων ἀγα-
 θόν ὁ τέλος, δὴλον ὡς ἔδει βελτίους * βέλ-
 τιον αὐτῶν εἶναι. ἀλλὰ μὲν ἡγε πολιτικῆ βελ-
 τίση δυνάμεις. ὡς ὁ τέλος αὐτῆς αὐτῶν εἶναι * ἀ-
 γαθόν. ἔσθ' ἀγαθῶν ἀρετῶν (ὡς εἶοικεν) ἡμῶν
 λεκτέον, καὶ ἔσθ' ἀγαθῶν ἔπειτα ἀπλάς, δὴ
 λέγει ἡμῶν. ἔπειτα τῶν ἑαυτῶν ἀγαθῶν. ἀλλ' ἔσθ'
 μὲν φύτου * ἔπειτα δὲ ἄλλοτεία ἡ
 σκέψις. * ἔσθ' τῶν πολιτικῶν ἀρετῶν ἡμῶν
 λεκτέον ἀγαθῶν, πάλιν δὲ καὶ τὸ δὴ διε-
 λθῆν δεῖ ἔσθ' ἀγαθῶν, πῶς λεγόμενον
 ἔπειτα ἔσθ' ἀπλοῦν. λέγεται γὰρ ἀγαθόν,
 αὐτ

Metaph. 1.13.c.4.

Nicomac. 1.6. c. vlt. & infra c. 35.

Eudem. 1. 1. c. 5. Leg. κατ' αὐτοὺς

γρ. ἐν τῶν λο- γιστικῶν

γρ. πρὸς ἀλόγῳ

γρ. ἐν ἐκάστῳ

Lege βέλτιον γρ. πρὸς ἀγαθῶν,

γρ. πρὸς πλάς λ. ineptè.

γρ. ἔσθ' τῶν ἡμῶν ἀρετῶν.

A Hoc autem non poterimus, nisi sciamus & quibus rationibus, & quomodo. Scire igitur quid sit virtus, necesse est: siquidem & ex quibus sit, & quomodo, scitu haud quaquam facile est ignorantibus. Verum ne latere quidem nos oportet, si qui de his prius differuere. Primum igitur Pythagoras de virtute dicere adgressus est: sed non rectè: virtutes siquidem ad numeros referens, non convenientem virtutibus inquirendi rationem iniit. Neque enim iustitia est numerus pariter par, id est, *constatus ex duobus paribus numeris, quorum alter per alterum fuerit multiplicatus*. Huic succedens Socrates, de hac re melius & copiosius differuit, sed ne ipse quidem rectè. Quoniam virtutes scientias efficiebat: quod fieri nullo modo potest. Cunctæ siquidem scientiæ, cum ratione: atqui ratio in sola animæ parte gignitur, qua cogitemus & ratiocinemur. Quocirca virtutes omnes, in animæ parte rationali sint, necesse est. Euenit itaque, ut qui virtutes scientias faciat, irrationalem animæ partem extinguat: quod faciens, affectum ac morem perimit. Quamobrem non rectè hac in parte disputationem de virtute instituit. Postea demum Plato animam in partem, quæ teneat rationem, & in eam quæ esset rationis expers; rectè distribuit, reddiditque suas utrique virtutes. Haecenus quidem probè: reliqua verò neutiquam rectè: quandoquidem virtutem cum tractatione quæ de bono per se esset, admiscuit: non equidem rectè, quia non erat is aptus locus. neque enim de eo quod est, ac de vero differentem, de virtute dicere oportuit: illi siquidem nihil est cum hoc commune. Huc usque igitur atque hoc modo prouecta est illorum de moribus disputatio. Deinceps ergo restat ut videamus, quidnam de his dicendum nobis fuerit. Primum illud obseruandum est, scientiæ omnis atque facultatis finem esse aliquem, eumque per se bonum: nulla siquidem scientia, & facultas nulla est, quæ finem malum habeat. Quod si facultatum omnium bonus est finis, non dubium quin etiam optimæ sit optimus. Atqui ciuilis, optima est facultas: igitur ipsius finis, bonus. De bono itaque (ut videtur) nobis dicendum est: at de bono non in vniuersum, sed nobis bono. Neque enim de Deorum bono *agendum est*. Nam de eo alia habenda fuerit oratio, & consideratio nunc sit aliena. De nobis itaque bono dicendum est. De quo sanè differendum in primis est, quonam dicatur modo. Neque enim simplex, atque vnum est: quandoquidem dicitur bonum, aut

B

C

E

D

aut quod in vnoquoque est optimum, (id verò suapte naturâ expetendum,) aut cuius participatione alia sunt bona: id nimirum idea boni est. An igitur de boni idea loqui oportet, an non, sed de eo potius quod in vniuersum rebus omnibus bonis inest? bonum id namque diuersum esse ab idea meritò videatur. Idea enim & separari potest, & per se subsistit: bonum verò illud commune, rebus omnibus inest: non est igitur idem cum eo quod separari potest: fieri enim nequit vt quod separari naturâ potest ac per se subsistere, rebus omnibus insit. Nunquid igitur de hoc nobis differendum bono, quod in omnibus existit, aut non? quid ita? nempe quoniam id commune est, vt definitio, & inductio. Definitionem oportet quid quæque res sit referre, seu bonum, seu malum sit, seu quiduis aliud. Refert certè definitio, vt eiusmodi bonum in vniuersum est, non quatenus ipsum per sese eligendum. Verùm quod in cunctis existit, definitioni est simile. Definitio certè ait bonum esse quippiam, quod neque scientia, neque facultas vlla dicit. Neque enim finem suum asserit bonum esse: verùm id alterius est inspicere facultatis: quandoquidem neque medicus, neque ædificator refert, ille quidem sanitatem esse bonam, hic verò domum: sed ille quidem se sanos homines efficere, & quemadmodum id faciat: hic verò, domum. Perspicuum est igitur, ne ciuili quidem scientiæ de communi bono dicendum esse: vna siquidem & hæc inter reliquas scientias est. Atqui hoc nullius est dicere aut facultatis, aut scientiæ, vt de fine: ne ciuilibus quidem scientiæ igitur erit de communi bono dicere, eo quod per definitionem est. Verumenimvero neque de eo quod per inductionem commune. Quid ita? quia quando volumus particulare aliquod bonum esse demonstrare, aut definitione vtimur, dicimusque eandem & bono conuenire, & rei quam bonam esse probare propositum fuerit nobis: aut inductione vtimur: exempli causa, si probare velimus magnanimitatem esse bonum, dicemus, iustitiam esse rem bonam, itémque fortitudinem omnesque adeò virtutes. Magnanimitas autem virtus est: ergo etiam res bona. Non igitur de communi per inductionem bono, scientiæ ciuili dicendum est: eadem enim absurda consequentur, quæ in eo communi bono quod in definitionem venit, esse ostendimus. Ipsum enim bonum sic quoque dicit. Manifestum igitur, de optimo bono dicendum esse, eoque, quod nobis optimum sit. Omnino autem non vnius esse scientiæ, aut facultatis, de vniuersali bono considerare, facile quis intelligat.

Tom. III.

A ἢ ὁ ἀριστὸν ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων. (τὸ τοιοῦτον ἔστι ὁ ἀριστὸν αὐτῆς φύσιν ἀρετὸν) ἢ ὁ πᾶσι μεταχρόνια ἀγαθὰ ἔστι. τὸ τοιοῦτον δὲ ἔστιν ἡ ἰδέα ἀγαθοῦ. πότερον οὖν ὑπάρχει τῆς ἰδέας τῆς ἀγαθοῦ δεῖ, ἢ οὐ, ἀλλ' ὡς ὁ κοινὸν ἐν ἀπασιν ὑπάρχει ἀγαθόν; ἕτερον γὰρ τῆς ἰδέας τὸ τοιοῦτον δοξάζειν αὐτῆς. ἢ μὴ γὰρ ἰδέα χωριστὴν, ἔστι καὶ αὐτὴ ὁ κοινὸν ἐν ἀπασιν ὑπάρχει. οὐκ ἔστι δὲ ταῦτον τῶν χωριστῶν. οὐ γὰρ αὐποτε ὁ χωριστὸν καὶ ὁ πεφυκὸς αὐτῆς καὶ αὐτὸ ἔστι, ἐν πᾶσιν ὑπάρχει. πότερον οὖν ὑπάρχει οὗτου δεῖ λέγειν τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐνυπάρχουσας; ἢ οὐ; ἀλλ' οὐκ ἔστι τὸ τοιοῦτον ἔστι μὴ ὁ κοινὸν, ὡς ὁ ὁμοίωμα καὶ ἡ ἐπαγωγή. ὁ δὲ ὁμοίωμα βούλεται πᾶσι ἑκάστου ἕσθαι λέγειν, ἢ τοιοῦτον ἀγαθόν, ἢ ὅτι κακόν, ἢ ὅτι ἀλλοίω. λέγει δὲ ὁ ὁμοίωμα, ὅτι τοιοῦτον ἀγαθόν κακόν, ὅ ἐστὶν αὐτῆς καὶ ἑαυτὸ ἀρετὸν. ὁ δὲ ἐν ἀπασιν ἐνυπάρχον, ὁμοίωμα τῶν ὄντων ἔστιν. ὁ δὲ ὁμοίωμα λέγει ὅτι ἀγαθόν. ἐπισημῆ δὲ γὰρ ὁμοίωμα δυνάμεις ὁμοίωμα λέγει ὑπάρχει ἕτεροις τῆς αὐτῆς ὅτι ἀγαθόν. ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον μὴ δυνάμεις ἔστι θεωρησάτω. οὐτε γὰρ ὁ ἰατρός, οὐτε ὁ οἰκοδόμος λέγει ὅτι ἀγαθόν ἢ ὑγιᾶ, ὁ δὲ ἢ οἰκία. ἀλλ' ὅτι ὁ μὴ ὑγιᾶν ποιεῖ, καὶ ὡς ποιεῖ, ὁ δὲ οἰκίαν. δηλονότι ὅτι ὁμοίωμα τῆ πολιτικῆς ὑπάρχει τῆς ἀγαθοῦ λεκτέον τῆς κοινῆς. μία γὰρ ἔστι καὶ αὐτῆ τῶν λοιπῶν ἐπισημῆ. τὸ τοιοῦτον οὐ μίας ἢ λέγειν, ἕτε δυνάμεις, ἕτε ἐπισημῆ ὡς τέλει. ἕτε ἀρετῆς τῆς πολιτικῆς ἔστι ὁμοίωμα τῆς κοινῆς ἀγαθοῦ λέγειν τῆς καὶ τὸν ὁμοίωμα. ἀλλὰ μὴ ὁμοίωμα τῆς καὶ πᾶσι ἐπαγωγῆ κοινῆς. ἀλλ' οὐκ ἔστι ὅτι ὅταν βυλάμεθα δεῖξαι τὴν καὶ μέρος ἀγαθῶν, ἢ ὁμοίωμα δεικνύμεθα, ὅτι ὁ αὐτὸς λόγος ἐφαρμότῃ ὅτι τε ὁ ἀγαθόν, καὶ ὅτι τῆς, ἐδὲ βυλάμεθα δεῖξαι ὅτι ἀγαθόν. ἢ τῆ ἐπαγωγῆ, ὅτι ὅταν βυλάμεθα δεῖξαι ὅτι ἢ μεγαλοψυχία ἔστι ἀγαθόν, φανερὸν ὅτι ἢ διχαστικὴ ἀγαθόν καὶ ἀνδρία, ἔστι ἀπλῶς αἰ δέξεται ἢ ὁ μεγαλοψυχία δέξεται ὡς τε ἢ ἢ μεγαλοψυχία ἀγαθόν. ὁμοίωμα δὲ ὑπάρχει τῆς καὶ πᾶσι ἐπαγωγῆ κοινῆς ἀγαθῶν λεκτέον τῆ πολιτικῆς, ὅτι τὰ αὐτὰ ἀδύνατα συμβήσεται τούτων, ἔστι καὶ τὸ ὁμοίωμα κοινῆ ἀγαθῶν. ὅτι γὰρ ἀγαθόν, καὶ ἐν αὐτῶν ἐστὶ. δηλονότι ὅτι ὑπάρχει τῆς ἀριστοῦ ἀγαθῶν λεκτέον ἔστι, ἔστι τῆ ἡμῶν ἀριστοῦ. ὁ δὲ ὅλον ἴδοι δὲ τίς ὅτι οὐκ ἔστι μίας ἕτε ἐπισημῆ ἕτε δυνάμεις ὁμοίωμα πᾶσι ἀγαθῶν σκεπῆν.

Nicom. I. c. 4.
Eudem. I. c. 8.

γρ. ἕτε μίας
Locus nō videtur sanus.

π. ἀγαθῶν

κ. ὁμοίωμα

R

ἀγαθόν ἐν πάσαις κατη-
 γορίας ἐστὶ· καὶ γὰρ ἐν τῷ πῶς, καὶ ἐν τῷ ποῦ, καὶ
 ἐν τῷ πότε, καὶ πότε, καὶ πότες πῶς, καὶ πῶς
 καὶ ἀπλῶς ἐν πάσαις. ἀλλὰ μὲν δὲ πότε
 ἀγαθόν, ἐν μὲν ἰατρικῇ ὁ ἰατρὸς οἶδεν· ἐν
 δὲ κυβερνητικῇ, ὁ κυβερνήτης· ἐν ἐκείτῃ δὲ
 ἕκαστος. πότε μὲν γὰρ δεῖ τεμεῖν, ὁ ἰατρὸς
 οἶδε· πότε δὲ δεῖ πλεῖν, ὁ κυβερνήτης· ἐν ἐ-
 κείτῃ δὲ δὲ πότε ἀγαθόν, ἕκαστος δὲ κατ' ἐ-
 αὐτὸν εἰδήσει. ὅτε γὰρ ὁ ἰατρὸς δὲ ἐν τῇ κυβερ-
 νητικῇ ἀγαθόν πότε εἰδήσει, ὅτε ὁ κυβερνή-
 τής δὲ ἐν ἰατρικῇ. ὅσα ἄρα οὐδ' οὕτως
 ὑπάρ' τῷ κοινῷ ἀγαθῷ λεκτέον. τὸ γὰρ πότε,
 ἐν πάσαις κοινόν. ὁμοίως δὲ καὶ δὲ πότες πῶς
 ἀγαθόν, καὶ δὲ κατ' ἄλλας κατηγορίας,
 κοινόν μὲν ἀπάσαις. ὁμοίως δὲ ἐστὶν οὔτε
 διωάμεως ὅτ' ὀπισθήμης εἰπεῖν ὑπάρ' ὅτ' ἐν
 ἐκείτῃ πότε ἀγαθόν, ὅτ' αὖ τῆς πολιτικῆς
 ὑπάρ' τῷ κοινῷ ἀγαθῷ λέγειν· ὑπάρ' τῷ ἀ-
 γαθῷ ἄρα, καὶ ὑπάρ' τῷ ἀείψου, καὶ ὑπάρ'
 τῷ ἡμῖν ἀείψου. ἴσως δὲ ὁμοίως δεῖ βουλό-
 μηδὸν ἢ δεικνύμεναι, τοῖς μὴ φανεροῖς πα-
 ραδείγμασι χρῆσθαι, ἀλλ' ὑπάρ' τῷ ἀφα-
 νῶν τοῖς φανεροῖς, καὶ ὑπάρ' τῷ νοητῷ τοῖς
 αἰσθητοῖς· καὶ ταῦτα γὰρ φανερώτατα. ὅ-
 τῳ οὖν ὑπάρ' ἀγαθῷ ἐγχειρῆ τις λέγειν,
 οὐ λεκτέον ἐστὶν ὑπάρ' τῆς ἰδέας. καίτοι οἰόν-
 ται γε δεῖν, ὅτῳ ὑπάρ' τῷ ἀγαθῷ λέγωσιν,
 ὑπάρ' τῆς ἰδέας δεῖν λέγειν. ὑπάρ' γὰρ τῷ
 μάλιστα ἀγαθῷ φασὶ δεῖν λέγειν. αὐτὸ δὲ
 ἕκαστον μάλιστα ἐστὶ δὲ τοῖσδε. ὥστε μάλιστα
 αὐτὸ εἶναι ἀγαθόν ἢ ἰδέαν, ὡς οἰοῖσθαι. ὁ δὲ τοιοῦ-
 τος λόγος, ἀληθῆς μὲν ἐστὶν ἴσως.* ἀλλ' ὅχι
 ἢ πολιτικῇ ὀπισθήμης, ἢ διωάμεως, ὑπάρ' ἢ
 νῦν ἐστὶν ὁ λόγος. ὅ γὰρ ὑπάρ' τούτου * σχε-
 πεῖν ἀγαθόν, ἀλλὰ τῷ ἡμῖν ἀγαθόν. οὐ-
 δεμίαι γὰρ ὅτ' ὀπισθήμης ὅτε διωάμεως ὑ-
 πάρ' τῷ τελείῳ λέγεται ἀγαθόν. ὥστ' οὐδ' ἢ
 πολιτικῇ. ὅχι ὅχι ὑπάρ' τῷ κατ' ἐπὶ τὴν ἰδέαν ἀ-
 γαθῷ τὸν λόγον ποιεῖται. ἀλλ' ἴσως, φησὶ,
 ταῦτα ἀγαθῷ ἀρχῇ χρῆσθαι μὲν ὑπάρ'
 τῷ κατ' ἐκείτῃ, ἐκ τούτων πρὸς τὰς * ἐρω-
 οὐδ' οὕτως ὀρθῶς. δεῖ γὰρ τὰς ἀρχαί-
 οἰκείας λαμβάνειν. ἀποπὸν γὰρ, εἴ τις
 βουλομένης δὲ τριγώνου, ὡς δυοῖν ὀρθαῖς
 ἴσας ἔχον δεῖξαι, λαβοὶ ἀρχῆν, ὅτι ἢ ψυ-
 χη ἀθάνατος. ὅ γὰρ οἰκεία. δεῖ δὲ τὴν ἀρ-
 χῆν οἰκείαν εἶναι καὶ σὺνημμένῳ· νῦν δὲ
 καὶ ἀπὸ τῆς τῆς ψυχῆς εἶναι ἀθάνατον,
 δεῖξαι τις δυοῖν ὀρθαῖς ἴσας ἔχον δὲ τριγώνον.

γρ. ὑδ' αὐτῆς

Leg. αἰσπ.

γρ. ὡς ἔδ'

A Cur ita? nempe quia bonum est in omni-
 bus categoriis. Nam & in substantia, &
 in qualitate, & in quantitate, & in tem-
 pore, & in iis quæ ad aliquid referuntur,
 in omnibus denique categoriis bonum re-
 peritur. Cæterum bonum id quod ad tem-
 pus pertinet, in medicina notum est medi-
 co: in arte gubernandi, gubernatori: in
 vnaquaque arte, perito artis cuiusque. Quan-
 do secandum quidem sit, nouit medicus. At
 quando nauigandum, gubernator: In v-
 naquaque verò arte, quisque tempus sibi
 conueniens & bonum cognoscit. Nam ne-
 que medicus, quod in gubernatoria bo-
 num sit tempus: neque gubernator, quod
 in medicina, cognouerit. Idem de com-
 muni bono est sentiendum. Nam & quod
 est in categoria temporis, & quod in iis
 quæ ad aliud referuntur, & quod in aliis,
 idem est bonum ac commune omnibus. At-
 qui nullius est facultatis, aut scientiæ, di-
 cere de eo bono, quod in vnaquaque
 est. Ne scientiæ quidem igitur ciuilibis est, di-
 cere de communi bono. De bono igitur di-
 cendum est ac de optimo, quod est nobis o-
 primum. Cæterum eum qui velit quip-
 piam demonstrare, minimè apertis non
 oportet exemplis uti, sed obscura ape-
 rienda sunt, manifestis, ac in eis quæ
 sub intelligentiam cadunt, sensibilibus: ea
 siquidem sunt apertissima. Cùm igitur de
 bono dicere quispiam aggreditur, de idea
 neutiquam dicendum est: & tamen qui-
 dam de idea dicendum existimant, vbi de
 bono dicunt: Aiunt namque de maxi-
 mè bono esse differendum. Est verò e-
 iusmodi, ipsum quidque maximè: ita
 bonum maximè fuerit idea ex ipforum
 quidem sententia. Huiusmodi certè ora-
 tio est illa quidem fortassis vera: verum
 neutiquam ad ciuilem scientiam, vel fa-
 cultatem facit, de qua in præsentia nobis
 est sermo. Non enim de hoc per se bono,
 sed bono nobis, tractat. Nulla siquidem
 scientia, aut facultas de fine loquitur,
 quod sit bonum: & proinde, ne ciuilibis
 quidem. Ideo non de bono, quod in idea
 consistit, loquitur. Verum dixerit fortas-
 se, hoc per se bono vsus ceu principio, du-
 cto inde exordio, de singulis postea dicam.
 Verum ne id quidem rectè. Sua enim & pro-
 pria cuiuslibet scientiæ sumenda sunt princi-
 pia. Absurdum quippe fuerit volenti o-
 stendere triangulum duobus rectis æqua-
 les habere angulos, sumere principium
 eiusmodi, Anima immortalis est, neque
 enim hoc proposito conuenit. Opor-
 tet siquidem principium, proprium
 esse ei rei qua de agatur, atque coniu-
 ctum. Iam verò, etiam absque hoc quod
 anima sit immortalis, demonstrauerit quis-
 piam duobus rectis æquales habere triangulū.

Itidem & de bonis licet cetera intelligere
citra ideam boni. Proinde proprium non
est huius per se boni principium. At ne So-
crates quidem rectè virtutes scientias facie-
bat. Is enim nihil frustra esse arbitratus est.
Tamen dum poneret virtutes esse scientias,
ei eveniebat virtutes esse frustra. Quid ita?
In scientiis namque contingit ut una ea-
demque opera & scientiam cognoscamus
quid qualisque sit & ipsi docti euadamus,
scientiamque teneamus: verbi gratia, me-
dicinam si quis novit quid sit, is statim sit
medicus necesse est. Idem est in reliquis
scientiis. At in virtutibus non idem est.
Neque enim si quis noverit quid iustitia,
continuo etiam iustus est. Itidem & in
aliis. Evenit igitur, & frustra virtutes esse,
& non esse scientias.

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ καὶ οὕτως
τὰ ἄλλα ἀπὸ τῆς καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἀγαθόν* ὅθεν
οὐκ οὐκίαν ἀρχὴν εἶναι τοῦτου ἀγαθοῦ. Ἐκ
ὁρῶν δὲ ἕδ' ὁ Σωκράτης ἐπισημασθε ποῖα
ταῖς ἀρεταῖς ἐκείνης γὰρ οὐδὲν ἕτερον δεῖν μα-
τῶν εἶναι. ὅτι δὲ τὰς ἀρετὰς ἐπισημασθε
εἶναι, οὐκ ἐβόηκεν αὐτῶν ταῖς ἀρεταῖς ματῶν
εἶναι. Ἀλλὰ τίς ὅτι ἐπὶ τῶν ἐπισημῶν συμβαί-
νει ἅμα εἰδέναι πῶς ἐπισημῶν τί ἐστὶ, καὶ
εἶναι ἐπισημῶν. εἰ γὰρ ἰατρικῆς τίς οἶδεν τί
ἐστὶ, ἔστι ἰατρός οὗτος ὁ ἴσως ἐστίν. ὁμοίως δὲ
καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπισημῶν. ἀλλ' οὐκ ἐπὶ
τῶν ἀρετῶν τῆτο συμβαίνει. ἔγ' εἰ τίς οἶδεν
πῶς δικαιοσύνη τί ἐστίν, ἔστι δὲ δικαίος
ἐστίν. ὡς δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. συμ-
βαίνει οὖν καὶ ματῶν ταῖς ἀρεταῖς εἶναι καὶ
μὴ εἶναι ἐπισημῶν.

Locus mu-
tilus vide-
tur. Sentē-
tia talē ali-
quā lectio-
nē postu-
lat: ὅτι καὶ
οὐκ ἀπ. εἶναι
δύλον τῶν ἀ-
γαθῶν πῶς
παρὰ τὸν h.
c. Perspi-
cui igitur
est, ipsum
bonum non
esse reli-
gionis bo-
norum pro-
prium prin-
cipium.

CAPVT II.

Quot modis dicatur bonum.

His expositis annitamur dicere, bo-
num quot dicatur modis. Sunt ni-
mirum bonorum alia honore digna, lau-
dabilia alia, potestates alia. Honore
dignum, huiusmodi dico, quod diui-
num, quod melius, ut anima, mén-
que est: quod antiquius, quod princi-
pium, & alia id genus. Honorata cer-
tè, in quibus honor: talia siquidem
omnia honor consequitur. Igitur e-
tiam virtus, honore dignum bonum est:
quando ab ipsa probus quispiam gignitur.
Is namque in virtutis penetrat habitum.
Laudabilia sunt, ut virtutes: ab ipsa-
rum namque actionibus laus emergit.
Potestates sunt, ut dominatus, opulen-
tia, robur, pulchritudo: iis namque
bonus bene, ut malus malè vti potue-
rit: ideo etiam potestate res eiusmodi
bona nuncupantur. Bona certè
sunt: debent enim res ex vsu viri boni,
non mali, æstimari. Id genus nimirum
bonis evenit, ortus causam ipsorum esse
fortunam. A fortuna namque & opulen-
tia, & dominatus est, & quæcunque pror-
sus in potestatis ordinem perueniunt. Re-
liquum porrò, ac quartum, inter bona,
quo conseruatur & paratur bonum, sicut
exercitatione sanitas, ac si id genus
est aliud. Verùm aliam quoque subeunt
bona distributionem: verbi gratia, Bo-
norum quædam prorsus, & omni ra-
tione sunt expetenda: quædam verò
non: veluti iustitia, aliæque virtutes,
omni ratione & omnino sunt expetendæ:

ΚΕΦΑΛ. Β'

Τὰ ἀγαθὸν ποσαχῶς λέγεσθαι.

ΕΠΕΙ ΔΗ ὡς τῶν τούτων διώρισα, περὶ
τῶν λέγειν τὰ ἀγαθὸν ποσαχῶς λέγε-
ται. ἐστὶ γὰρ τῶν ἀγαθῶν, τὰ κατὰ τὴν τιμῆν, τὰ δ'
ἐπαυνετὰ, τὰ δὲ διωδάμεις. Ὁ δὲ τὴν τιμῶν λέ-
γων, ὁ τοιοῦτον, ὁ θεῖον, ὁ βέλτιον, οἷον ἡσυχί-
νοις. Ὁ ἀρχαιότερον, ἢ ἀρχὴ, τὰ τοιαῦτα.
τίμια δ', ἐφ' οἷς λέγειν ἡμῶν. τοῖς δὲ τοιοῦτοις
πᾶσι τιμῆ ἀκλουθεῖ. Ὁκοῦν καὶ ἡ ἀρετὴ
τίμιον, ὅτι γὰρ ἀπ' αὐτῆς ἀπουδαῖος τίς
γίνεται ἢ δὴ γὰρ οὐκ εἰς ὅτις ἀρετῆς γί-
μα ἡκεῖ. τὰ δὲ ἐπαυνετὰ, οἷον ἀρετὰ. ἀπὸ
γὰρ τῶν κατ' αὐτὰς περὶ φεξέων, ὁ ἐπαινος
γίνεται. τὰ δὲ, διωδάμεις οἷον ἀρχὴ, πλοῦτος,
ἰσχυρὸς, κάλλος. τοῖς γὰρ καὶ ὁ ἀπουδαῖος ἐν
αὐτῶν διωδάμεις γρησασθαι, ἔστι φάυλος κακίως
δὲ* διωδάμεις τὰ τοιαῦτα καλοῦνται ἀγα-
θὰ. ἀγαθὰ μὲν δὴ εἰσι. δοκιμάζονται γὰρ τῆ
τῆ ἀπουδαῖα αὐτῶν ἕκαστον γρησθαι, ἔστι τῆ
φάυλου. τοῖς δὲ αὐτοῖς τοῖς συμβέβηκεν
ἀγαθοῖς, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἡμέσεως αὐτῶν
ἀπίστων εἶναι. ἀπὸ τύχης γὰρ καὶ πλοῦτος γί-
νεται καὶ ἀρχὴ, ἔστι ὅλως ὅσα εἰς διωδάμεις
πάξιν ἡκεῖ. λοιπὸν δὲ καὶ τέταρτον τῶν ἀ-
γαθῶν, ὁ σωτικὸν καὶ ποιητικὸν ἀγαθόν. οἷον
γυμνάσια ὑγιείας, καὶ εἰ τι ἄλλο τοιοῦτον. ἀλλ'
ἐπὶ καὶ ἄλλω ἔχει τὰ ἀγαθὰ ἀγαθῶν. οἷον
ἐστὶ τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν πρῶτη καὶ πρῶτως
ἀρετὰ, τὰ δ' ἕ. οἷον, ἢ μὲν δικαιοσύνη καὶ αἰ-
δῆσθαι ἀρετὰ, καὶ πρῶτη καὶ πρῶτως ἀρετὰ.

Nicom. l.1
c. 12.
Eudem.
l.2. c.1.
χ. ἐπὶ δὲ
ὡς τῶν
διωδάμεις,
Nicom. l.1
c. 12.
Eudem.
l.2. c.1.
χ. διωδάμεις
non rectè.

Nicom. l. i
c. 1. & 5.

Nicom. l. i
c. 3. in fine.
γρ. ἀρ. ἀποπ.

γρ. ἢ δὲ οὕτως
πὲρ ἀριστον σκο-
ποῦμεν.

ἰσχύς δὲ καὶ πλοῦτος ἔστι δυνάμεις, ἔστι τὰ τοιαῦ-
τα, ἕτερον πρῶτον ἕτερον πρῶτως. ἐπὶ καὶ ἄλλως.
τῶν γὰρ ἀγαθῶν, τὰ μὲν ὅτι τέλη, τὰ δ' ἕτε-
ρα ὅτι, ἢ μὲν ὑγίεια, τέλος. τὰ δ' ἕτε-
ρα ἕτερον, ἕτερον ἔστι ὅσα ἕτερος ἔχει, τούτων αἰ-
εὶ τὸ τέλος βέλτιον ὅτι, ὑγίεια βέλτιον ἢ τὰ ὑ-
γιανά. καὶ ἀπλάως αἰεὶ καλοῦ τοῦτο βέλτιον,
ἕτερον ἕτερον καὶ τὰ ἄλλα. πάλιν αἰετῶν τῶν τε-
λῶν, βέλτιον αἰεὶ τὸ τέλος τοῦ ἀτελοῦς. τέ-
λος δὲ ὅτι, ἕτερον ἀγαθοῦ, μηδενὸς ἐπὶ
προσδεόμεθα. ἀτελές δὲ, ἕτερον ἀγαθοῦ μέ-
γα, προσδεόμεθα τίνος. ὅτι τῆς διχαστικῆς
μὲν μόνον ἀγαθοῦ, πολλὰν προσ-
δεόμεθα. τῆς δὲ διδακμονίας ἀγαθοῦ μέ-
γα, ὁμοῦ ἐπὶ προσδεόμεθα. τῶν δ' ἄρα
ὅτι τὸ ἀριστον ἢ μὲν ὁ ζητῆμα, ὅτι τέλος τέ-
λος. τὸ δὲ δὴ τέλος τέλος ἀγαθόν ὅτι, καὶ
τὸ τέλος τὸ ἀγαθόν. μὲν ταῦτα ῥίθμι πῶς
τὸ ἀριστον δεῖ σκοπεῖν; πότερον ἕτερος ὡς καὶ
αὐτῶν* σίναεθμοῦ μὲν, * ἀλλ' ἀποπ. τὸ
γρ. ἀριστον ἐπειδὴ ὅτι τέλος τέλος, τὸ δ' τέ-
λος τέλος, ὡς ἀπλάως εἰπεῖν, ἕτερον ἄλλο δὲ
ἕτερον ἕτερον ἢ διδακμονία. πῶς δ' διδακμονίαν
ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν σίναεθμοῦ. ἐδὴ δὴ τὸ
βέλτιον σκοπεῖν, καὶ αὐτὸ σίναεθμοῦ, αὐτὸ
ἕτερον αὐτῶν βέλτιον. αὐτὸ γὰρ βέλτιον ἕτερον.
ὅτι τὰ ὑγιανά ἕτερος καὶ πῶς ὑγίαν, σέπει τὴ
τούτων πρῶτων βέλτιον. βέλτιον δ' ὅτι
ὑγίαν. εἰ δὴ τούτων πρῶτων βέλτιον, ἔστι αὐ-
τὸ αὐτῶν βέλτιον. ἀποπ. δὴ συμβαίνει. ἕτερον
δὴ ἕτερος γε ἕτερον σκοπεῖν τὸ βέλτιον. ἀλλ'
ἕτερον γε ἕτερος, ὅτι καὶ αὐτῶν. ἢ καὶ τῶν ἀπο-
π. ἢ γὰρ διδακμονία ὅτι ἐκ ἕτερον ἀγαθῶν
συγκειμένη. τὸ δ' ἕτερον ἀγαθῶν συγκειμένη,
σκοπεῖν εἰ τῶν ἕτερον βέλτιον, ἀποπ. ἕτερον γὰρ
ὅτι ἄλλο τὴ καὶ τούτων ἢ διδακμονία, ἀρ-
τὰ ταῦτα. ἀλλ' ἕτερον γε ἕτερος πῶς ὁρθῶς
αὐτῶν σέπει τὸ συγκρίνων τὸ ἀριστον. ὅτι αὐ-
τῶν πῶς διδακμονίαν πῶς ἐκ τούτων τῶν
ἀγαθῶν ἕτερον, συγκρίνων πῶς ἄλλα ἀ-
μὴ ὅτι ἐν αὐτῶν ἐνόντα, ἕτερος τὸ ἀριστον σκο-
πεῖν, ὁρθῶς δὴ σκοπεῖν. ἀλλ' ὅτι ἐστιν ἀ-
πλοῦς τὸ ἀριστον ὁ ζητῆμα νῦν. ὅτι λέγει
αὐτῶν ἕτερον πῶς φέρησιν ἀπλοῦτων
τῶν ἀγαθῶν καὶ ἐν συγκεινομένων. ἀλλ'
ἕτερος ἕτερος ζητῆμα ὅτι τὸ ἀριστον ἀγα-
θόν. τὸ γὰρ τέλος ζητῆμα ἀγαθόν. ἢ φέρη-
σιν μόνον ὅσα, ἕτερον τέλος. ὅτι ἀρτὰ τῶν τὸ
ἀριστον ὁ ζητῆμα, * ὅτι τὸ ἕτερος ἀριστον.

A at robor, & opulentia, potentiâque, & id ge-
neralia, neque omniratione, neque perpe-
tuo. Rursus quoque aliter: Bonorum alia
sunt fines, alia non: quemadmodum sa-
nitas quidem, finis: at quæ sanitatis fiunt
causa, neutiquam sunt fines. Et quæcum-
que ita habent, inter illa finis semper præ-
stat: ut sanitas melior, quam quæ ad sa-
nitatem conferunt: atque in uniuersum
semper id melius est cuius gratia sunt & alia.
Rursus inter ipsos fines, præstat semper, qui
perfectus est, imperfecto. Est nimirum perfe-
ctus, quo si potiamur, nulla re amplius nobis
opus est. Imperfectus autem, quo licet potia-
mur, alia tamen desideramus: quemadmo-
dum si solum adsit iustitia, multa desidera-
mus: si felicitas, nulla re amplius nobis opus
est: Id ergo illud est nobis optimum quod de-
sideramus, qui finis est perfectus: absolutus
namque finis bonum est, nec non finis bo-
num. Iam verò quonam modo optimum, con-
siderandum est: nunquid eo modo, ut ipsum
quoque reliquis annumeremus? an id videbi-
tur absurdum? Si quidem optimum, finis est
perfectus: ac perfectus finis, ut paucis absol-
uam, nil aliud quam felicitas esse videtur. Ex
multis porrò bonis felicitatem constare com-
probat. Si igitur de eo quod optimum est,
disputans, id quoque reliquis annumeres, erit
ipsum seipso melius, si quidem optimum erit.
Exempli gratia, salubria & sanitatem pone-
tum considera ecquid inter ista omnia sit op-
timum: sanitas videlicet est optimum: ergo, si
sanitas horum omnium est optimum, ipsum
quoque optimum se ipso melius est: quod est
perabsurdum. Non igitur ita considerare o-
portet quod est optimum. An verò ita, ut reli-
qua sine eo ponantur? nunquid hoc esset ab-
surdum? nam felicitas ex quibusdam conflata
bonis est. Quætere autem, quibus ex bonis ip-
sa constet, sitne quod optimum est iis melius,
absurdum est. Neque enim est quicquam a-
liud ab his felicitas, verum hæc ipsa. An ita
potius rectè disputationem instituerit, si id
quod optimum est, compareret cum reliquis:
puta, si felicitatem ex his conflata bonis,
cum aliis cõpareret, quæ eâ nõ continetur, sic-
que id quod optimum est, inquirat, an ille
rectè disputationem instituerit? Cæterum
non est simplex, quod nunc quærimus, o-
ptimum: ut dicat quispiam, optimum cum-
ctorum bonorum, si singula inter se com-
pares, esse prudentiam. Verum hoc for-
tasse modo, non quærendum est optimum
bonum: perfectum siquidem quærimus bo-
num. At prudentia sola, neutiquam per-
fectum: non igitur hoc optimum quod
quærimus, neque aliud quidquam pari ra-
tione optimum.

A

CAPVT III.

ΚΕΦΑΛ. γ.

Alia diuisio bonorum.

PRæterea aliam admittunt bona diuisio-
nem. Sunt siquidem bonorum alia in
animo, vt virtutes : alia in corpore, vt sa-
nitas, pulchritudo : alia externa, opu-
lencia, dominatus, honor, & si quid
est huiusmodi. Horum, quæ in animo,
sunt optima. Quæ porro in animo sunt
bona, trifariam distribuuntur; in pruden-
tiam, in virtutem, & in voluptatem. Post
hoc igitur, quod profiteamur omnes, etiam
finis videtur bonorum, idemque absolu-
tissimus esse felicitas : quod sanè fatemur
esse in bene agendo, ac bene viuendo. Cæ-
terùm finis simplex non est, sed duplex :
quorundam enim est finis ipsa actio, vsus-
que, sicut visus : est nimirum vsus opta-
bilior habitu : finis autem est vsus. Nemo
siquidem velit visum habere ea lege vt non
spectet, sed conuiueat, & oculos claudat.
Idem de auditu cæterisque dicendum. Pro-
inde quorum vsus & habitus est, semper
melius & optabilius eorum est vsus habitu.
Vsus enim & actio, finis, cum sit propter
vsus ipse habitus. Post id si consideraue-
rit quispiam in cunctis scientiis, intuebi-
tur non aliam esse quæ domum, aliam quæ
probam domum exstruat, sed vnã ean-
demque esse artem ædificandi, & cuius ef-
fector, ædificator, vt cuius sit virtus, e-
iusdem sit effectrix. Idem in aliis omnibus
par est coniectare.

CAPVT IV.

Virtutem in anima esse.

PRæterea intuemur, alia re nulla quàm
anima, nos viuere. In anima autem
est virtus. Idem certè fatemur facere
animam, animæque virtutem. Cæte-
rùm virtus in vnoquoque, cuius est
virtus, id facit. Anima verò cum a-
lia nobis præstat, tum per eam quoque
viuimus : per animæ itaque virtutem
bene viuimus. Cæterùm bene viuere, &
bene agere, nihil aliud dicimus, quàm
felicem esse : ergo & feliciter agere,
& felicitas, in viuendo est. Verùm bene
viuere, est in eo positum, vt secundùm virtu-
tem viuamus. hoc igitur est finis, & feli-
citas, & optimum. In vsu itaque sit
necesse est, & actione, felicitas. Nam quo-
rum habitus vsusque est, vsus & actio finis.
Tom. III.

ΑΛΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤῶΝ ΑΓΑΘῶΝ.

MΕΤΑ τῶν τῶν ἔχει παρατά
ἄλλω διαίρεσιν. ἐστὶ γὰρ τῶν ἀγα-
θῶν τὰ μὲν ἐν ψυχῇ, οἷον αἱ ἀρεταί· τὰ δὲ ἐν
τῷ σώματι, οἷον ὑγίεια, κάλλος· τὰ δὲ ἐκ τῶν
πλούτου, ἀρχῆ, πμῆ, ἢ εἴ τι ἄλλο τῶν τοιαύ-
των. τούτων δὲ τὰ ἐν τῇ ψυχῇ, βέλτεστα. τὰ
δὲ ἐν ψυχῇ ἀγαθὰ, διώρισται εἰς τέλει, εἰς
φρόνησιν, εἰς ἀρετὴν, καὶ ἡδονῶν ἢ δὴ κρί-
νω δὲ μὲν τῶν ὅτι λέγουσιν πρῶτες, καὶ
δοκῆ καὶ τέλος τῶν ἀγαθῶν, ἔτι κελύφαται
τῆς εἰς, ἢ βιδαμονία, * καὶ τῶν τοιαύτων φαίμεν
εἰς δὲ ἡμετέραν ἐπιζῆν. * ὅτι τέλος
ἔστιν ἄχ ἀπλοῦν, ἀλλὰ διπλῶν. * ἐνὶ μὲν
γὰρ ἔστι τέλος, αὐτὴ ἡ ἐνέργεια ἔτι καὶ
οἷον τῆς ὀφείας· καὶ ἐστὶ γὰρ ἡ καὶ ἡ ἀρετῶ-
τέρων τῆς ἐξέως· τέλος δὲ ἡ καὶ ἡ ἀρετῶν. ὁμοίως
γὰρ δὴ βλάπτεται ἔχειν πρὸς ὅτι μὴ μέλλων
ὄρα, ἀλλὰ μὲν ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἀκούης,
ἔτι τῶν τοιαύτων. ὡν ἀρετῶν καὶ ἡ καὶ ἡ ἀρετῶν
ἔστιν, αἰεὶ βέλτερον καὶ ἀρετῶτερον ἢ καὶ ἡ ἀρετῶν
τῆς ἐξέως· ἢ γὰρ καὶ ἡ καὶ ἡ ἐνέργεια, τέ-
λος, ἢ ὅτι ἐξίς, τῆς καὶ ἡ ἐνέργειας ἐνεκα. * μὲν
τῶν τῶν τῶν ἔδω τις σκοπῆ ὅτι ὅτι
σημῶν πασῶν, ὅτι ἔστι ἄλλω μὲν ποιῶ-
σθαι οἰκίαν, ἄλλω δὲ ἀποδοῦσαν οἰκίαν, ὅτι
καὶ πρὸς οἰκοδομικῶν. * καὶ ὅτι ποιητικὸς ὁ οἰ-
κοδομῶν, ἢ τῶν ἀρετῶν τῶν αἰετῶν τούτων
ποιητικῆ. ὁμοίως καὶ ὅτι τῶν ἄλλων ἀποδο-
τῶν.

Nicom. l. i
c. 2.
Eudem. l. 2. c. 1.
Nicom. l. 1. c. 1.
x. αἰών
Nicom. l. 1. c. 6.
Valla aliter legisse videtur
Ista lectio ad verbum sonat, quæ ad rem faciendā aptus est architectus.
ipsius quoque virtus, eiusdem operis est effectrix.
nec quicquam mutandum, vt ex initio sequentis ca. liquet.

ΚΕΦΑΛ. δ.

Οτι δὲ ἀριστον ἀγαθόν ἐστὶν ἡ βιδαμονία.
MΕΤΑ τῶν τῶν ὁρα μὲν ὅτι ὅτι
ἢ ἄλλω ἢ ψυχῇ ζῶμεν ἐν ψυχῇ
δὲ ἐστὶν ἀρετῆ. ὅ αὐτῶ γέροι φαίμεν, πρὸς τε
ψυχῶν ποιῶν, ἔτι τῆς ψυχῆς ἀρετῶν. ὅτι
ἢ μὲν ἀρετῆ ἐν ἐκείνῳ τῶν ποιῶν ὅτι ἔστιν ἀ-
ρετῆ ἢ δὲ ψυχῆ, καὶ τὰλλα μὲν ψυχῇ ὅτι ἔστι
μὲν ἀρετῶ τῆς ψυχῆς ἀρετῶν ἀρετῶν
ζῆσομεν. ὅ δὲ γὰρ ἔστι ἔτι ἡμετέραν, ὅτι
ἔστι ἄλλο ἢ ὅ βιδαμονίαν λέγουσιν. ὅ ἀρετῶν
δαμονίαν καὶ ἡ βιδαμονία, ἐν ὅτι ἔστι ἔτι
ὅ δὲ ἔστι ἔτι ἐν τῷ καὶ τῷ ἀρετῶν ἔτι
τῶν ἀρετῶν ἔτι τέλος καὶ ἡ βιδαμονία καὶ
ὅ ἀριστον. ἐν καὶ ἔτι τῶν τῶν τῶν εἶναι καὶ
ἐνέργεια τέλος ἡ βιδαμονία. ὡν γὰρ ἐ-
ξίς καὶ καὶ ἡ καὶ ἡ ἐνέργεια τέλος.

R iij

Valla 1-
git, suata
diact.
s. & in
fine aip.
mendose
quidem.
Valla mu-
tata dist.
πλος αέρ.

Nicom. l. i.
c. 9.

Nicom. l.
c. 9.

της ψυχης η ερετη, εξις εστιν. * εστι δε η
 ενεργεια η η χρησις αοτης η ερετη. ως
 τε τέλος αυ ειη η ενεργεια η η χρησις αυ-
 της η διδαμονια αρα ειη αυ εη η ερετας
 ερετας η ην. επειδη ουν ε αεισον αγαθον
 εστι η διδαμονια, η αυτη τέλος * ενεργεια,
 ζωντες αυ η ερετας, διδαμονες αυ ειη-
 μη, η εχοιμη ε αεισον αγαθον. επει ουν
 εστι η διδαμονια τελειον αγαθον η τέλος,
 οσοτερο δει λανθανει οτι * η τελειω
 εσα. ε γδ εσα εν παιδι, (ου γαρ εστι πας
 διδαμων,) αλλ εν ανδρι. οσα γδ τελειος.
 εσα εν χρονω γε ατελες, αλλ εν τελειω. τε-
 λος δ αυ ειη χρονος, ον αυ δεσποσ βιοι. η
 γαρ λεγεται ορθως οσα τοις πολλοις, οτι
 δει τ διδαμονα εν τα μεγαλα χρονω τε
 βια κρινει ως δεον ε τελειον ει η εν χρο-
 νω τελειω και εν ανθρωπω. οτι η ενεργεια
 εστι, ιδοι αυ τις η εντεθεν. εν γδ τοις υπνοις,
 οη ει τις καθυδρα αβια, τ τοις εν παν-
 τυ βυλομθα λεγειν διδαμονα ει. ε μδ
 γδ ην αυτα υπηχ. αλλα ε ην αυτα η
 ερετας, εχ υπηχ, ο αυ η πω
 ενεργεια. μετερο ε μελλον λεγεται,
 ετ αυ λιαν δεξεν οικειον ει) τουτω ουτε
 μαχεαν απεχον. οη επειδη εστι (ως δε-
 κει) μοειον τι της ψυχης ε προφομετα, ο
 χαλουμν ερεπικον. τερο γδ βυλοζεν εστι
 οη) τοις γεω λιθοις οραμν αδυνατοις δε-
 φεαζ οντας. ωστε δηλον οη η εν ψυχων
 εστι ερεφια. ει η η εν ψυχων, η ψυχη αυ
 ειη αιτια. της δε ψυχης, τουτων μδ ην μο-
 εια, εθεν αιτιον αυ ειη τε ερεφια. οη ε
 λογικον, η ε θυμικον, η ε επιθυμητι-
 κον. αλλο δε τι οσα αυτα, ε εθεν εχοιμη
 οικειοτερον ονομα επιτειναι, η ερεπικον. τι
 ουν αυ τις ειποι, ποτερον ε τουτου τε μοειω
 της ψυχης εστι ερετη; ει γαρ εστι, δηλον οη
 * και αυτη δεηση ενεργειν. της γδ τελειας
 ερετης η ενεργεια, διδαμονια. ει μδ ουν
 εστι ερετη τουτου, η μη εστιν, αλλος λεγος.
 ει δ αρα εστι, οη εστι αυτης ενεργεια. αν
 γδ μη εστιν ορμη, εδ ενεργεια τουτων εσα. E
 οη εοικει εη) ορμη εν τα μοειω τουτω,
 αλλ ομοιον εοικει εη) ε πυει. και γδ εκει-
 να ο, τι αυ εμβαλης, καταμαλωση. η ει μη
 εμβαλης, οη εχ ορμην προς ελαβειν.
 ετω η τερο ε μοειον της ψυχης εχ. αυ μδ
 γαρ εμβαλης εοφω, ερεφ. αυ δε μη
 εμβαλης εοφας, εχ εχ ορμην ε ερεφειν.

A Atqui animæ virtus, est habitus, & actio:
 & usus ipsius, eorum quæ sub electionem
 cadunt: ergo finis, ipsius actio vsusque fue-
 rit: felicitas igitur in viuendo ex virtuti-
 bus fit, necesse est. Quoniam igitur opti-
 mum bonum est felicitas, & hæc ipsa fi-
 nis: actione viuendo ex virtutibus, feli-
 ces fuerimus, optimumque bonum habue-
 rimus. Cum igitur sit felicitas bonum
 perfectum, ac finis, nos latere non oportet,
 id in ætate perfecta esse. Non enim in puero,
 (quia nec puer dici felix potest,) sed in viro:
 is namque perfectus. Et ne in tempore quidem imper-
 fecto, sed perfecto: perfectum fuerit, uti-
 que tempus, vitæ humanæ spatium. Re-
 ctè namque vulgò dicitur, felicem in
 longissimo vitæ tempore esse iudicandum:
 quod nimirum oporteat, perfectionem
 hanc, tam in tempore perfecto quam
 in homine considerare. Quod autem sit
 actio vel hinc quispiam intelligat. In
 somnis namque, ut si toto vitæ spatio
 quispiam dormiat, hominem eiusmodi
 non facile solemus dicere esse felicem.
 Nam viuit ille quidem sed non secundum
 virtutem viuit: quod in actione
 & muneris functione positum est. Rur-
 sus quod mox dicendum, non admo-
 dum proposito argumento conueniens,
 neque ab eo nimis alienum videatur,
 quod nimirum animæ pars quædam est
 qua alimur, quam altricem appellamus.
 Est enim rationi consentaneum
 ita esse: siquidem lapides ali non
 posse intuemur: & proinde non du-
 bium quin sit animalibus proprium ali.
 Quod si est animatorum tantum, cau-
 sa est anima. Atqui animæ talium par-
 tium nulla alendi fuerit causa, quales
 sunt rationalis, vel qua irascimur, aut
 concupiscimus, sed alia quædam præ-
 ter has: & ei nullum magis peculiare
 possumus nomen, quam ερεπικος, id est,
 alendi vim habentis, accommodare. Dicat
 fortassis quispiam, nunquid huius quo-
 que partis animæ virtus est? Enim vero
 si fuerit, non dubium quin etiam eadem
 agere opus sit. Perfectæ siquidem vir-
 tutis actio, felicitas est. At nunquid eius
 sit, vel non sit virtus, alius fuerit qua-
 rendi locus. Sanè si fuerit, eius non est
 actio. Quæ enim appetitu caret, eor-
 um nulla est actio. Huius verò partis
 non videtur esse appetitus, quæ quidem
 igni similis videtur: cui quicquid obieceris,
 absumet: at si non obieceris, ad capien-
 dum nulla ratione impellitur. Ita hæc se
 habet pars animæ. Si enim alimentum
 obicias, alet: sin minus, ad alendum
 nullo modo commouetur, & proinde eius
 non erit actio, cuius non est appetitus.

1. ποικιλ
 2. ποικιλ
 3. ποικιλ
 4. ποικιλ
 5. ποικιλ
 6. ποικιλ
 7. ποικιλ
 8. ποικιλ
 9. ποικιλ
 10. ποικιλ
 11. ποικιλ
 12. ποικιλ
 13. ποικιλ
 14. ποικιλ
 15. ποικιλ
 16. ποικιλ
 17. ποικιλ
 18. ποικιλ
 19. ποικιλ
 20. ποικιλ
 21. ποικιλ
 22. ποικιλ
 23. ποικιλ
 24. ποικιλ
 25. ποικιλ
 26. ποικιλ
 27. ποικιλ
 28. ποικιλ
 29. ποικιλ
 30. ποικιλ
 31. ποικιλ
 32. ποικιλ
 33. ποικιλ
 34. ποικιλ
 35. ποικιλ
 36. ποικιλ
 37. ποικιλ
 38. ποικιλ
 39. ποικιλ
 40. ποικιλ
 41. ποικιλ
 42. ποικιλ
 43. ποικιλ
 44. ποικιλ
 45. ποικιλ
 46. ποικιλ
 47. ποικιλ
 48. ποικιλ
 49. ποικιλ
 50. ποικιλ
 51. ποικιλ
 52. ποικιλ
 53. ποικιλ
 54. ποικιλ
 55. ποικιλ
 56. ποικιλ
 57. ποικιλ
 58. ποικιλ
 59. ποικιλ
 60. ποικιλ
 61. ποικιλ
 62. ποικιλ
 63. ποικιλ
 64. ποικιλ
 65. ποικιλ
 66. ποικιλ
 67. ποικιλ
 68. ποικιλ
 69. ποικιλ
 70. ποικιλ
 71. ποικιλ
 72. ποικιλ
 73. ποικιλ
 74. ποικιλ
 75. ποικιλ
 76. ποικιλ
 77. ποικιλ
 78. ποικιλ
 79. ποικιλ
 80. ποικιλ
 81. ποικιλ
 82. ποικιλ
 83. ποικιλ
 84. ποικιλ
 85. ποικιλ
 86. ποικιλ
 87. ποικιλ
 88. ποικιλ
 89. ποικιλ
 90. ποικιλ
 91. ποικιλ
 92. ποικιλ
 93. ποικιλ
 94. ποικιλ
 95. ποικιλ
 96. ποικιλ
 97. ποικιλ
 98. ποικιλ
 99. ποικιλ
 100. ποικιλ

Itaque hæc pars ad felicitatem capeffendam nihil coadiuvat. Deinceps igitur, quid sit virtus, dicendum: quandoquidem eius actio, felicitas est. Ut paucis itaque absoluam; virtus habitus est optimus. Verùm non satis fortè sit, ita simpliciter loqui, sed euidentiùs fuerit definiendum.

CAPVT V.

Diuisio anima.

Primum igitur de anima, in qua virtus exoritur, dicendum est: non, quid sit anima, (alia siquidem eius rei consideratio,) sed vt quodam modo distribuatur. Anima nimirum, (vt dicere solemus,) in duas partes distribuitur, in eam, quæ rationem habet, & quæ rationis experta est. In ea parte, quæ habet rationem, nascitur prudentia, solertia, sapientia, ingenium, memoria, & id genus alia. At in parte, rationis experte hæc quæ virtutes appellantur, temperantia, fortitudo, iustitia, & quæcumque aliæ ad mores pertinentes, laude dignæ censentur: per illas enim laude digni habemur ipsi. At per eas quæ ad partem rationem habentem pertinent, nemo laudatur: nec enim quod sapiens, nec quod prudens, nec prorsus ex huiusmodi aliquo quispiam laudatur. Neque porro rationis experta, quatenus ad suggerendum idoneum est, suggeritque ei quod obtinet rationem. Est nempe moralis virtus, quæ ab excessu defectuque corrumpitur. Quod autem tam defectus quàm excessus corrumpat, ex eis est videre, quæ ad mores pertinent. Utendum sanè in rebus incertis, testimoniis certis est. Ne longè abeam igitur, in exercitationibus corporis hoc viderit quispiam: quæ si excedant, robur perimunt: similiter si deficient. Idem in potu ciboque euenit. Nam siue sit nimia eorum copia, siue deficient, læditur valetudo: contra, mediocri eorum vsu & robur corporis & valetudo conseruantur. His con- simile euenit in temperantia, & fortitudine, reliquisque virtutibus. Nam si quempiam eò vsque feceris intrepidum, vt ne deos quidem metuat; iam non fortis, sed demens fuerit: sin cuncta formidantem, meticulosus. Fortis ergo erit, qui neque omnia metuet, neque nihil. Eadem igitur sunt, quæ tam augment quàm labefaciunt virtutem. Nam & nimij metus, & omnes, siue qui de omni re temere concipiuntur, labefaciunt. Itidemque qui re nulla commouentur. Versatur autem circa metus fortitudo. Mediocres itaque metus, fortitudini dant incrementum. Ab eisde igitur & crescit & perimitur fortitudo:

A δὲ ἑστὶ ἐνέργεια ἢ μὴ δὲ ὄρμη' ὡστ' ἑστὸν σὺν ἐργαί' ὁ μόριον τῆτο παρὸς βύδαμονίαν. μὲν τῶντα τοίνω λεκτέον ἀν' εἴη τις ἔστιν ἐν δρετῇ ἐπεὶ ἄρ' ἐν τῶντα ἐνέργεια ἔστιν ἐν βύδαμονία. ὡς μὴ οὐκ ἀπλάως εἰπεῖν, ἔστιν ἢ δρετῇ ἐξίς ἢ βελτίση. ἀλλ' ἴσως ἔχ' ἰχθὺν ἔτ' ἀπλάως εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀφ' ἑτέρου δρετῆσαι δεῖ.

ΚΕΦΑΛ. η'.

Ποία ἐξίς δρετῇ.

B Πρῶτον μὲν οὐκ ἀπλάως εἰπεῖν, ἔστι δὲ ἡ ψυχὴ (ὡς τῶντα τοίνω λεκτέον ἀν' εἴη τις ἔστιν ἐν δρετῇ ἐπεὶ ἄρ' ἐν τῶντα ἐνέργεια ἔστιν ἐν βύδαμονία. ὡς μὴ οὐκ ἀπλάως εἰπεῖν, ἔστιν ἢ δρετῇ ἐξίς ἢ βελτίση. ἀλλ' ἴσως ἔχ' ἰχθὺν ἔτ' ἀπλάως εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀφ' ἑτέρου δρετῆσαι δεῖ.) ἀλλ' ὡς τῶντα διελέσθαι. ἔστι δὲ ἡ ψυχὴ (ὡς φανερὸν εἰς δύο μέρη διηρημένη, εἰς τε λόγον ἔχον, καὶ ἀλογον. ἐν μὲν γὰρ δὴ τῶν λόγον ἔχοντι ἐγγίνεσθαι φρονήσις, ἀγχινοία, σοφία, θυμάρηα, μνήμη, καὶ τὰ τοιαῦτα: ἐν δὲ τῶν ἀλογον, αὐταὶ αἱ δρετῆσαι λεγόμεναι, παρὰ φροσύνη, δεικασίω, ἀνδρία, καὶ ἴσα ἀλλὰ ἑτέροις δοκοῦσιν ἐπαίνεσθαι εἶ). καὶ γὰρ τῶντα ἐπαίνεσθαι λεγόμενα. καὶ ἡ τῶντα τῶν λόγον ἔχοντος, ἑστὶς ἐπαίνεσθαι. ἔτε γὰρ ἐπὶ τῶντα, ἑστὶς ἐπαίνεσθαι, ἔτε ἐπὶ φρονίμος, ἔδ' ὅλως κατὰ τὴν τῶντα τῶντα ἐξίς. ἑστὶ δὲ ὁ ἀλογον (εἶ), ἢ ὑπηρετικὸν ἔστι καὶ ὑπηρετῆ τῶν λόγον ἔχοντι μερίω. ἔστι δὲ ἡ δρετῇ ἡθικὴ ὑπὸ ἐνδείας καὶ ὑπερβολῆς φθειρομένη. ὅτι δὲ ἐνδεία καὶ ἐν ὑπερβολῇ φτεῖρεται, τῶντα ἰδεῖν ἔστιν. ὅτι τῶν ἡθικῶν. δεῖ γὰρ τῶν ἀφανῶν τοῖς φανεροῖς μῆτυλοῖς χρῆσθαι. βύθως γὰρ ἐπὶ γυμνασίων ἴδοι ἀν' τις. πολλῶν γὰρ γυμνασίων φτεῖρεται ἐν ἰσχύς, ὀλίγων τε ὡσαύτως. ἐπὶ τε ποτῶν καὶ σιτηῶν ὡσαύτως. πολλῶν τε γὰρ δὴ γυμνασίων, φτεῖρεται ἢ ὑγίεια, ὀλίγων τε, ὡσαύτως. συμμέτρων γὰρ γυμνασίων σώζεται ἢ ἰσχύς καὶ ἢ ὑγίεια. ὁμοίως δὲ τοῖς τοῖς συμβαίνει. ἔστι σωφροσύνης, καὶ ἐπὶ ἀνδρίας, ἔστι τῶν ἄλλων δρετῶν. ἐὰν μὲν γὰρ πῖνα λίαν ποιήσης ἀφοβον, ὡστὲ μὴ δὲ τοῖς τοῖς φοβῆσθαι, ὅτι ἀνδρῆος, ἀλλὰ μακρόμορος ἀν' δὲ φοβῆσθαι πάντα, δὲ δὲ ἀνδρῆος ἀρα ἔστι, ἔτε ὁ φοβῆσθαι πάντα, ἔτε ὁ μὴ τῶντα ἀρα καὶ αὐξῆς ἔστι φτεῖρεται τῶν δρετῶν. ἔτε γὰρ οἱ λίαν φοβοὶ καὶ πῶντες, φτεῖροσιν. ἔτε οἱ τῶντα μὴ τῶντα ὁμοίως. ἔστι δὲ ἡ ἀνδρία ὡς φοβοὶ. ὡστὲ οἱ μέτεροι φοβοὶ αὐξοσιν τῶν ἀνδρίας. ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀρα καὶ αὐξεται καὶ φτεῖρεται ἐν ἀνδρία.

Nicomac. l.1.c.vlt.

Nicomac. l.1.c.vlt.

Corruptus locus. Nicomac. l.2.c.2. & 6 Eudem. l.2.c.3.

Suspectus locus. Nō enim ad mores pertinent quæ de exercitationibus subiiciuntur, ex quibus ita se rē habere in iis quæ ad mores pertinent, ostendere vult.

ὑπὸ φόβων γὰρ τὸ πᾶσι παροισιν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι ἀρεταί.

A metu enim ita diuersè alii atque alii afficiuntur. Idem de cæteris dicendum virtutibus.

ΚΕΦΑΛ. 5'

CAPVT VI.

Ὅτι ἀρετὴ καὶ κακία οὐκ ἀπὸ λύπης καὶ ἡδονῆς· καὶ ὅτι τὸ ἦθος ἀπὸ τῶν ἔθους λέγεται.

In quibus sit virtus collocata.

Nicom. l. 2 c. 13.

ΕΤΙ μὲν ἄλλοι τῶν τοιούτων πλεονάζουσι καὶ ἀφροσύνην αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ λύπη καὶ ἡδονή. ἀφ' ἑκαστοῦ γὰρ πλεονάζουσι τὰ φάσμα τῶν παροισιν. ἀφ' ἧς πλεονάζουσι τὴν καλῶν ἀπεχόμεθα. ὅπως τε οὐκ ἔστι λαβὴν ἀρετῶν καὶ κακίαν ἀπὸ λύπης καὶ ἡδονῆς. ἔστι δὲ οὗτω ἡ ἀρετὴ καὶ ἡδονῆς καὶ λύπης. * ἡ δὲ

Rursus non his modò virtutem quispiam definierit, sed etiam ægritudine, & voluptate. Nam voluptate allecti, improba factitamus: ægritudini autem succumbentes, ab honestis deficimus. Alioqui non est virtutem & vitium admittere citra ægritudinem, & voluptatem. Circa voluptates igitur & ægritudines virtus versatur. Virtus porrò ἡδονῆς siue μόταλις, hinc est appellata; (si liceat rei veritatem ex litterarum similitudine, & ratione nominis venari; quod faciendum sanè est.) Igitur à voce ἔθος, id est, consuetudo, ἔθος est appellatum. Ethica ergo dicta est, κατὰ τὴν ἐθίζουσαν, siue ab assuescendo, quia videlicet consuetudine acquiritur. Vnde perspicuum est, nullam earum virtutum quæ ad animæ partem rationis expertem referuntur, natura nobis esse insitam. Siquidem eorum quæ natura fiunt, nihil est quod assuetudine aliud euadat: velut lapis, grauiâque profus omnia, quæ ferendi deorsum vim insitam habent, si quis ea sursum sæpius iaciat, & sursum ferri assuefaciat, nunquã tamen sursum ferentur, sed semper deorsum. Idem de cæteris est intelligendum.

Nicom. l. 2 c. 1.

Eudem. l. 1 c. 2.

x. i. 2. 2.

ἡθική ἀρετὴ ἐπιτελεῖται τῶν ἐπιτηδεύσεων ἐξ ἧς εἰ δὲ τὸ ἀρετὴ λέγεται πλεονάζουσι ἀλήθειαν ὡς ἐξ ἧς, σκοπεῖν δὲ τὸ ἴσως. τὸ γὰρ ἦθος ἀπὸ τῶν ἔθους ἐξ ἧς πλεονάζουσι ἐπιτηδεύσεων ἡθική γὰρ καλεῖται, ἀφ' ἧς ἐθίζεσθαι. * ὅτι καὶ δηλον ὅτι ὁμοειδέα ἡμῖν τῶν ἀρετῶν ἡ ἀλόγου μέρους φύσις ἐγγίνεται. ἔθον γὰρ τῶν ὄντων φύσις, ἔθον ἄλλως γὰρ. οἷον ὁ λίθος, καὶ ὅπως τὰ βαρέα, πέφυκε κατέρω φέρεσθαι * αὐτὸς ῥιπίτη πολλὰ βαρῆς καὶ ἐθίζη αὐτὸ φέρεσθαι, ὁμοίως οὐκ ἀπὸ ποτε αὐτὸ ἐρεθίζειν, ἀλλὰ αἰεὶ κατέρω ὁμοίως ὅτι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων.

Fort. αἰ π. αἰ π.

ΚΕΦΑΛ. 7'

CAPVT VII.

Ὅτι αἱ ἀρεταί τῶν ἐν ψυχῇ γινόμενων μεσοτήτες εἰσι.

De iis que in anima consistunt.

Nicom. l. 1 c. 4.

x. αἰ π.

ΜΕΤΑ τοῖνυν τῶν δει βεβηλωμένων εἰπεῖν τὸ τί ὅστιν ἡ ἀρετὴ, εἰδέναι τίνα ὅστι τὰ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενα. ἔστι δ' αὖ τῶν ταῦτα, πάθη δυνάμεις, ἔξ ἧς ὡς τε δηλον ὅτι ταύτων * αὐτὸ εἶη ἀρετὴ. πάθη δὲ οὗτω ὅστιν, ὀργή, φόβος, μῖσος, πόθος, ζήλος, ἔλεος, καὶ τὰ τοιαῦτα, οἷς εἴωθε παρεχέσθαι λύπη καὶ ἡδονή. δυνάμεις δὲ, κατὰ αὐτὰ παθητικοὶ ταύτων λεγόμενα. οἷον κατὰ αὐτὰ δυνάμεις εἰσιν ὀργισθῆναι, λυπηθῆναι, ἐλεῆσαι, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἔξ ἧς δ' εἰσὶ κατὰ αὐτὰ πάθη ἐχόμενα, ἢ κακῶς. οἷον παρὰ τὸ ὀργισθῆναι εἰ μὴ λίαν ὀργίως, κακῶς ἐχόμενα παρὰ τὸ ὀργίως. εἰ δ' ὅπως μὴ ὀργισθῆναι ἐφ' οἷς δεῖ, καὶ ὅπως κακῶς ἐχόμενα παρὰ τὸ ὀργίως. τὸ ἄρα μέσως ἔχον, τὸ μήτε λίαν ὑπερβυθίζεῖν, μήτε πρὸς τὴν ἀδύνατον

Præterea, qui velit quid sit virtus, dicere, scire expedit quænam demum in anima procreentur. Sunt autem hæc huiusmodi, perturbationes, potestates, habitus. Et proinde non dubium, quin horum quid sit virtus. Perturbationes igitur sunt, ira, metus, odium, cupido, liuor, miseratio & id genus alia, quæ comitari consueuerunt ægritudo, & voluptas. Potestates autem, per quas hæc pati posse dicimur, vt per quas possumus excandescere, dolere, miserescere, & alia huiusmodi. At habitus sunt, per quos erga hæc habemus bene, vel malè, sicut ad excandescendum. Si namque supra modum iracundè, circa iram peccamus. Sin in quibus expedit, profus ira non commouemur, ita quoque circa iram peccamus. Medium igitur est, vt neque supra modum commoueamur, neque profus simus à commotione alieni:

tum sita habeamus, rectè affecti sumus. In similibus quoque aliis, idem intelligendum. Nam mediocriter esse iracundum & lenem, medium est inter iram & lenitudinem animi siue vacuitatem iræ. Simile est in arrogantia, & dissimulatione: plura namque quàm ad sint, sibi arrogare, arrogantia est: minus vero, dissimulationis. Inter hæc igitur medium est veritas.

CAPVT VIII.

De habitu.

Idem in cæteris omnibus est intelligendum. Id enim proprium ipsius est habitus, vt bene malève erga hæc habeat. Bene autem in iis habere, fuerit neque excedere neque deficere. Medium horum igitur habitus is obtinet, per quem laude digni habemur: vituperamur autem vel propter nimium vel propter parum. Quandoquidem igitur harum perturbationum, virtus est medium: perturbationes autem sunt ægritudines, & voluptates, aut non citra ægritudinem vel voluptatem: virtus certè circa ægritudines vel voluptates: id quod hinc certum. Sunt nimirum etiam affectus alii, (vt videri posset cuiuspiam) in quibus non in excessu & defectu aliquo est vitium: velut adulterium, & adulter. Nec enim magis est talis, qui ingenuas constupravit. Cæterum & hoc, & si quid aliud huiusmodi est, quod à voluptate comprehenditur, quæ est in intemperantia posita, siue nimium sit, siue parum, sub vituperationem cadit.

CAPVT IX.

Quid medietati opponitur.

Deinceps igitur fuerit sanè dictu necessarium, quidnam demum medietati aduersetur, excessusne an defectus. Nam quibusdam medietatibus defectus opponitur, vt nonnullis excessus: sic vt fortitudini, neutiquam excessus existens audacia, sed quæ defectus est timiditas: temperantia verò quæ est medietas inter intemperantiam & stuporem illum qui est ab omni sensu voluptatis alienus, non videtur stupor iste esse contrarius, in quo est parum: sed intemperantia, in qua est nimium. Sunt nimirum vtraque tam excessus quàm defectus, medietati opposita. Medietas siquidem, excessu inferior, sed defectu superior.

A ἔχῃν. * ὅταν οὖν ἕως ἔχοντο, οὐδὲν ἀλλοτρίως ἔσται. ὁμοίως δὲ πρὸς τὰ ἄλλα τὰ ὅμοια. ὅτι γὰρ ὁ ὀργητὸν καὶ ὁ παρὰ τὸν μέσον ὄργῃς καὶ ἀναληψίας τῆς πρὸς ὄργῃς, ὁμοίως ἐπὶ ἀλαζονείας. ὁ μὲν γὰρ πλείω πρὸς ποιότητα τῆς ὑπερβολῆς ἔχει, ἀλαζονείας. ὁ δὲ ἐλάττω, εἰρωνείας. ἡ ἀρετὴ μεσότης ἢ τούτων, ἢ ἀληθὴς ἐστίν.

Nicom. 1.2 c. 5.

ΚΕΦΑΛ. η'.

B Οὐδὲν ἀρετὴ ἐστίν ἐξίς πρὸς μεσότητα τῆς παθῶν.

O Μοίως καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλων παθῶν. τὸ γὰρ ἐστὶ τῆς ἐξέως, ὁ δὲ κακῶς πρὸς αὐτὴν ἔχῃν. ὁ δὲ ὅτι ἔχει πρὸς αὐτὰ, ἐστὶ ὁ μήτε πρὸς τὴν ὑπερβολὴν ἔχῃν, μήτε πρὸς τὴν ἐνδεῆ. πρὸς μεσότητα ἀρετὴ τῆς τριῶν, καὶ ἀεὶ ἐπαινετοὶ λεγόμενα, ἡ ἐξίς. τὸ δὲ κακῶς, πρὸς ὑπερβολὴν καὶ ἐνδεῆ. ἐπεὶ τίνω ἐστὶν ἡ ἀρετὴ τῆς παθῶν τούτων μεσότης. τὰ δὲ πάθη ἢ τοὶ λύπαι εἰσὶν ἢ ἡδοναί, ἢ οὐκ ἀλύπτης ἢ ἡδονῆς. ἡ ἀρετὴ ἀρετὴ ἐστὶ πρὸς λύπας καὶ ἡδονάς, καὶ ἐντελευτῆς ἐστὶ δῆλον. ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλα πάθη (ὡς δοξάζειν αὐτὸν τίνι) ἐφ' ὧν ἡ κακία οὐκ ἐστὶν ἐν ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει τίνι. οἷον μοιχεία καὶ ὁ μοιχὸς οὐκ ἐστὶν ἐν τῷ ὀμάλῳ, τὰς ἐλευθέρας ἀφαιρέτων. ἀλλὰ καὶ τῶν, καὶ εἰ τί ἄλλο τοιοῦτόν ἐστιν, ὃ περιέχεται ἡδονῇ τῇ κατ' ἀκολασίαν, ἢ ἐν τῷ ἐλλείψει, ἢ ἐν τῷ ὑπερβολῇ, ὃ ψεκτὸν ἔχει.

Nicom. 1.2 c. 5 & 6.

καὶ πρὸς αὐτὰ

ΚΕΦΑΛ. θ'.

Τί τῇ μεσότητι ἀντίκειται, καὶ πότερον ἐφ' ἡμῖν ἀπουδαίοις εἶναι ἢ φαύλοις.

M ΕΤΑ τίνω τῶν ἀναγκαζῶν ἐστίν ἴσως ῥηθῆναι τῇ μεσότητι ἀντίκειται πότερον ἢ ὑπερβολῇ, ἢ ἐνδεῖα. ἐνίαις μὲν γὰρ μεσότησιν ἐνδεῖα ἐναντίον, ἐνίαις δὲ ὑπερβολῇ. οἷον, ἀνδρία μὲν ἐστὶ θρασύτης ὑπερβολῆς ἔσα, ἀλλ' ἡ δολία ἐνδεῖα ἔσα. τῇ δὲ σωφροσύνῃ μεσότητι ἔση ἀκρασίας ἢ ἀναμνησίας τῆς πρὸς ἡδονάς, ἢ δοκῆς ἐναντίον εἶναι ἢ ἀναμνησία, ἐνδεῖα ἔσα, ἀλλ' ἡ ἀκρασία, ἔσα ὑπερβολῇ ἐστὶ δὲ ἀμφοτέρω ἐναντία τῇ μεσότητι, καὶ ἡ ὑπερβολῇ καὶ ἡ ἐνδεῖα. ἡ γὰρ μεσότης, τῆς μὲν ὑπερβολῆς ἐνδεέστερον τῆς δὲ ἐνδεΐας ὑπερβαλλόν.

Nicom. 1.1 c. 8.

Valla, de
duo di ai.

Nicomac.
1.3. c.7.

δὲ καὶ οἱ μὲν ἀσώτοι, τοὺς ἐλευθερίους, ἀνελευθερίους φασὶν εἶναι· οἱ δὲ ἀνελευθεριοὶ, τοὺς ἐλευθερίους, ἀσώτους· ἔοι μὲν δρασεῖς καὶ παροπετέες, τοὺς ἀνδρείους καλοῦσι δὲ τοὺς οἱ δειλοὶ, τοὺς ἀνδρείους παροπετέες ἔοι μνημόνους. * ἔστι δὲ δύο αἰτίας διὰ τοιαύτην ἀντιθέσιναι τῇ μεσότητι τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τὴν ἐνδεῖαν. ἢ γὰρ ἔστι αὐτῶν τῶν παροπετέων σκοποῦσι πότερον ἐγγύτερον ὅτι τῶν μέσων ἢ πρῶτον ὅτι ἐλευθεριότητι, πότερον ἀσώτεια ἢ ἀνελευθερία πρῶτον. μάλλον γὰρ ἀνδρῶν ἢ ἐλευθεριότητος ἀσώτεια ἢ ἀνελευθερία. πρῶτον δὲ ἢ ἀνελευθερία. τὰ δὲ πλεονάζοντα τῶν μέσων ἐνδραστήτερα δὲ εἶναι εἰς τὴν ἐκ μὲν δὲ ἄρα αὐτῶν τῶν παροπετέων, ἢ ἐνδεῖα ἐναντιώτερον φαίνεται. ἐστὶ γὰρ καὶ ἀλλῶς οἷον, πρὸς ἃ μάλλον πεφύκαμεν, ταῦτα μάλλον ἐνδραστήτερα ἢ μέσων οἷον, πεφύκαμεν μάλλον ἀκόλαστοι ἢ κόσμοι εἶναι. ἢ οὖν ἐπιδοῦσι γὰρ μάλλον πρὸς ἃ πεφύκαμεν. πρὸς ἃ γὰρ μάλλον ἐπιδοῦμεν, ταῦτα καὶ μάλλον ἐναντία. ἐπιδοῦμεν δὲ πρὸς ἀκολασίαν μάλλον ἢ κοσμιότητι· ὡς ἐναντιώτερον δὲ εἴη ὑπερβολὴ μεσότητος· ἢ γὰρ ἀκολασία, ὑπερβολὴ σωφροσύνης. τί μὲν ἔστιν ἢ ἀρετὴ, ἐπισκεπτόμενον μεσότητος γὰρ δοκῆς τις εἶναι τῶν παθῶν. ὡς τε δεῖοι ἀντὶ τῶν μνημόνων καὶ τῶν ἠθῶν ἐπιδοκίμησεν, τὴν μεσότητα τῶν παθῶν ἐκάστου διατηρήσει. δὲ ἔργον ὅτι ἀσπυδαῖον εἶναι. ἐν ἐκάστῳ γὰρ τῶν μέσων λαβὴν ἔργον οἷον κύκλον μὲν γράψαι, πᾶν τὸ ὅτι τῶν μέσων ἐν αὐτῷ ἢ λαβὴν, χαλεπὸν ὁμοίως γὰρ ὀργασθῶμαι μὲν ῥαδίον, ἔστι ἐναντιὸν γὰρ τούτου· ὅτι τῶν μέσων ἔχον, χαλεπὸν. ἀπλάς γὰρ ἐν ἐκάστῳ τῶν παθῶν ὅτι ἰδεῖν, ὅτι τῶν ἐπιδοκίμησεν τῶν μέσων, ῥαδίον ὅτι τῶν μέσων, χαλεπὸν, κατὰ τὸ ἐπιδοκίμησεν. δὲ καὶ ἀσπυδαῖον τῶν ἀσπυδαῖων. * ἐπεὶ δὲ οὖν ὑπερ ἀρετῆς εἰρησάται, μὲν τῶν δὲ εἴη σκεπτόμενον πότερον διωατὴ τῶν ἀρετῶν, ἢ ἄλλῳ, ὡς τῶν Σωκράτους ἐφη, ἢ ἐφ' ἡμῖν τῶν ἀρετῶν ἀσπυδαῖοις ἢ φαύλοις. εἰ γὰρ τις, φησὶν, ἐρωτήσῃ ἐν πᾶσι, πότερον ἀνβύλοιο δίκαιος εἶναι ἢ ἀδίκος, ἢ τοὺς ἀνβύλοιο τῶν ἀδικῶν. ὁμοίως δὲ ἐπ' ἀνδρείας ἔστι δειλίας, καὶ τῶν ἀλλῶν ἀρετῶν αἰεὶ ὡσαύτως, δηλον ὡς εἰ φαῦλοί τινες εἰσιν, ἢ ἀνέκοντες εἴησιν φαῦλοι ὡς τε δηλον ὅτι τῶν ἀσπυδαῖοι. ὅδη τοιαύτως λόγος ἢ ἐστὶν ἀληθῆς. δὲ τί γὰρ ὁ νομοθετῆς ἢ ἐὰν τὰ φαῦλα παροπετέων, τὰ γὰρ καλὰ καὶ ἀσπυδαῖα. κελύφα, ἔστι μὲν τοῖς φαύλοις

A Ideo etiam prodigi, liberales esse illiberales aiunt: contra illiberales y liberales prodigos vocant. Audaces vero & petulantes, fortes, nominant timidos: vt timidi, fortes, petulantes & furibundos dicendos putant. Duabus itaque de causis duxerimus medietati opponendum esse excessum, atque defectum: quippe vel è re ipsa licet nobis considerare, vtrum potius extremorum ad medium propius accedat: vt, propinquiorne liberalitati sit prodigalitas, an avaritia: an propius sanè abest liberalitas à profusione opum, quàm à fordibus & avaritia: longius ergo abest ab ea avaritia. Atqui à medio quæ magis absunt, magis opposita meritò existimentur. E re itaque ipsa, defectum magis opponi apparet. Est etiam & aliter, vt ad quæ naturam magis pronam habemus, ea medio sint magis contraria: velut ad intemperantiam nati sumus proniores, quàm ad modestiam & id quod decet: potius igitur illa incrementum capiunt, ad quæ sumus proniores: quæ autem facilius incrementum capiunt, sunt magis contraria. Atqui proniores ad intemperantiam sumus, quàm ad modestiam & temperantiam: magis ergo excessus medietati contrarius. Intemperantia siquidem temperantiæ est excessus. Quid ergo sit virtus, hinc nobis liceret intueri: medietas siquidem affectuum quædam esse videtur. Proinde qui velit moribus compositis & laude dignis esse, ei affectuum medietas est quæuis quærenda: & proinde probum esse, operosum atque difficile est. Quandoquidem in vnoquoque medium capere, operosum est: veluti circulum describere cuiuslibet est, at in ipso medium capere, arduum. Itidem & excandescere quidem facile, necnon contrarium huic: at mediocriter se habere, arduum. Omnino autem in quavis perturbatione est videre id quod medium ambiat, esse facile: medium verò vnde laudamur, arduum: ideo etiam rarum est quod probum. Quoniam verò de virtute dictum est, deinceps fuerit considerandum, vtrum possit ea adesse nobis, necne. Sed quemadmodum Socrates dixit, in nobis non est, probos vel malos esse: quandoquidem si quis roget aliquem, velitne iustus esse, an iniustus, nemo delegerit iniustitiam. Itidem de fortitudine, & timiditate, reliquisque virtutibus semper eodem modo. Inde perspicuum est, si mali sint aliqui, non sponte esse eos malos, & proinde ne probos quidem. Hæc ratio neutiquam vera. Nam cur legislator mala facere non permittit, at honesta & proba iubet: & pœnas,

si quis res malas patrauerit, aut bonas pratermiserit, statuit? Absurdè namque fecerit si leges de iis tulerit, quæ perficere in nostra potestate non est. Verùm, vt videtur, in nobis [est, vt] probi simus aut improbi. Item laudes & vituperationes id quoque attestantur: virtutem namque laus, vitium autem vituperatio consequitur. Atqui laus & vituperatio, iis quæ quis inuitus fecerit, non tribuuntur. Manifestum igitur hoc modo, in nostro arbitrio esse bona malaque facere. Similitudine verò huiusmodi vtebantur, volentes demonstrare, nõ esse id in nobis positum. cur namque, inquebant, egrotantes aut turpes forma nemo vituperat? At hoc minimè verum. tales namque reprehendimus, cum ipsos putamus sibi aut morbi aut alicuius deformitatis esse autores, quia videlicet in ipsis id fuisse positum intelligitur. Apparet igitur, vt quis vel virtutem vel vitium sequatur, id sponte fieri.

CAPVT. X.

Quod omnia talia ex talibus principiis.

Rursus hinc etiam poterit quispiam euidentius intueri, quod omnis natura eiusdem essentia est procreatrix atque ipsa est: veluti stirpes, & animalia: nam vtraque procreandi vim habent: ex principiis verò producant: vt arbor ex semine, id namque principium est. Quod porro principia consequitur, ita habet: vt enim habuerint principia, ita quæ à principiis ortum ducunt. Perspicue autem licet hoc in geometria magis intueri, vbi cum ponantur principia quædam, qualia fuerint ipsa, talia erunt quæ ipsa consequentur. velut, si triangulum duobus rectis æquales habet angulos, quadratum quoque quatuor angulis rectis habeat, necesse est. Et si in triangulo sit secus, etiam in quadrato secus erit: nam hæc conuertuntur. Et si quadratum quatuor angulis rectis æquales non habuerit angulos, ne triangulum quidem duobus rectis habebit æquales.

CAPVT XI.

Apertissima huius loci enarratio.

Triangulum namque (sive discretam, sive continuam spectes quantitatem) figurarum est omnium principium: ideo in ipsam cetera omnes resoluntur, cum ipsa non in aliam quam in sese redeat. Cum ergo quadrangulum sequatur statim triangulum, in bina saltem triangula resoluat necesse est. Cumque triangulum habeat tres angulos æquales duobus rectis, quadrangulum (quippe quod in bina triangula resoluitur) quatuor angulos quatuor rectis æquales habeat, necesse est: hoc modo ab angulo ad angulum ducta diagono, sive parallelogrammum, sive non: nam trapezium, & trapezoides parallelogrammum non est, nempe huiusmodi.

A ζημίαν πάτηται, ἀπὸ ἀρετῆς. ὅτι δὲ τοῖς καλοῖς, ἀπὸ μὴ ἀρετῆς; καὶ τοὶ ἀποποιῶντες δὲ εἴη τὰ ὅλα νομοθετῆς, ἀ μὴ ἐφ' ἡμῖν ὅτι, ἀρετῆς. ἀλλ' (ὡς εἰσὶν) ἐφ' ἡμῖν ὁ σπουδαῖος εἶη καὶ ὁ φαύλος. ἐπὶ δὲ μὲν τυροῦσιν οἷα ἔπαμνοι καὶ ψόγροι γινόμενοι. ὅτι μὴ γὰρ τῆ ἀρετῆς ἔπαμνος. ὅτι δὲ τῆ κακίας, ψόγρος. ἔπαμνος δὲ ὁ ψόγρος, οὐκ ὅτι τῆ ἀκροστοίας. ὡς τε δήλον ὅτι καὶ οὕτως ἐφ' ἡμῖν καὶ τὰ σπουδαῖα ὅτι ἀρετῆς ἔσται τὰ φαύλα. ἔλεγεν δὲ καὶ τοὶ αὐτῶν τινὰ ἀποβολῶν, βουλόμενοι δεκτικῶν ὅτι οὐκ ἐκούσιον. ἀλλὰ γὰρ (φασίν) ὅταν νοσῶμεν ἢ ἀγροῖ ὤμεν, εὐδαίμων ψόγει τοὺς τοιούτους; ὁ δ' οὐκ ἀληθές. ψόγρον γὰρ ὁ τοὺς τοιούτους, ὅταν αὐτοῖς οἰηθῶμεν ἀπίους εἶη τῆ νοσῆν, ἢ τῆ κακῶς ἔχειν τὸ σῶμα, ὡς ὅν ὁ εἰσὶν τὸ ἐκούσιον. * εἰσὶν δὲ καὶ τὸ κατ' ἀρετῆν καὶ κακίαν εἶναι τὸ ἐκούσιον.

ΚΕΦΑΛ. Ι.

Ὅτι ὡς ἀν' ἔχουσιν αἱ ἀρχαί, οὕτως καὶ τὰ ὅλα τῶν ἀρχῶν.

ΕΤΙ δ' αὖ τις τῶν ἐναργέστερον καὶ ἐντετυθεν ἴδωσι. πᾶσα γὰρ φύσις ἡμνητική ὅτι οὐσίας τριαύτης, οἷα ὅτι οἷον τὰ φυτὰ ἔσται τῶν ἀμφοτέρων γὰρ ἡμνητική καὶ ἡμνητική ὅτι ὅλα τῶν ἀρχῶν, οἷον τὸ δένδρον ὅτι τῆ σπέρματος. αὐτῆ γὰρ τῆς ἀρχῆς: τὸ δὲ μὲν τῶν ἀρχῶν οὕτως ἔχει. ὡς γὰρ ἀν' ἔχουσιν αἱ ἀρχαί, οὕτως καὶ τὰ ὅλα τῶν ἀρχῶν ἔχει. ἐναργέστερον δ' ὅτι κατὰ δειν τῶν ὅλων τοῖς καὶ γεωμετρίας. καὶ γὰρ ὅτι ἐπειδὴ τινες λαμβάνονται ἀρχαί, ὡς ἀν' ἔχουσιν, οὕτως καὶ τὰ μὲν τῶν ἀρχῶν οἷον, εἰ τὸ τριγώνον δυοῖν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, τὸ δὲ τετραγώνον τέτταρσι: καὶ εἰ μεταβάλλῃ τὸ τριγώνον, οὕτως καὶ τὸ τετραγώνον συμμεταβάλλεται. ἀπὸ τῆς ἀρχῆς γὰρ καὶ εἰ τὸ τετραγώνον μὴ ἔχει τέτταρσι ὀρθαῖς ἴσας, ὅτι τὸ τριγώνον ἔχει δυοῖν ὀρθαῖς ἴσας.

In Vallæ versione inferitur cap. vndecimum: quod scholium est, non textus Aristotelis.

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄

A

CAPVT XII.

Ὅτι πρῶται αἰδέσεις καὶ βέλῃσι μεταβολῆσι
ἔστι βελτίω μὲν γίνεσθαι ἐφ' ἡμῖν
ἔστιν οὐ μὲν τὸ πρῶτων
βελτίων.

Quod hominis sit agere solum.

Nicom. I. 6
c. 1.

Οὕτω τοίνυν ἔομοίως τοῦτοις καὶ ἐπ'
αἰδέσθου. ὅτι γὰρ ἡμνητικὸν ἔστιν
αἰδέσθου ὅσας, ἐκ ἡνῶν ἀρχῶν καὶ ἡνῶν
πράξεων ὧν πρῶτη αἰδέσθου, ἡμνητι-
κὸν ἔστι. τί γὰρ ἄλλο; * ὅτε γὰρ ἀψύχων οὐ-
θέν λεγόμενον πρῶτην, ὅτε τῆς ἐμφύχων ἔξω
αἰδέσθου. δῆλον οὖν ὅτι ὁ αἰδέσθου τῆς
πράξεων ἔστι ἡμνητικός. ἐπεὶ οὖν ὁραμὸν
μεταβαλλόμενος πρῶτην, καὶ ὅσῃ ποτε τὰ
αὐτὰ πρῶτη μὲν εἰσὶ δὲ αἰδέσθου γρημη-
μῶν ἐκ ἡνῶν ἀρχῶν. δῆλον οὖν ὅτι καὶ
πρῶτην μεταβολῆσι, καὶ αἰδέσθου τῆς πρῶ-
ξεων, ἀφ' ὧν εἰσι, μεταβολῆσι, ὡς πρῶτη
μὲν πρῶτη μὲν ὅτι τῆς ἐν γεωμετρίας.
ἀρχὴ δ' ἔστι πρῶτη καὶ ἀσυνδαίμα καὶ
φύλης, πρῶται ἔβελῃσι, καὶ ὁ καὶ
λόγῳ πάν. δῆλον τοίνυν ὅτι καὶ αὐτὰ μετα-
βολῆσι. μεταβολῆσι γὰρ * καὶ τῆς πρῶτη
σιν ἐκόντες. ὡς τε καὶ ἡ ἀρχὴ ἔστι πρῶται
σι. μεταβολῆσι γὰρ ἐκόντως. ὡς τε δῆλον ὅτι
ἐφ' ἡμῖν δὲ εἶη καὶ ἀσυνδαίμα ἐστὶν ἔβελ-
λοῖς ἴσως οὖν λέγει δὲ τις, ἐπεὶ δὲ πρῶτη ἐ-
μοῖ ἔστι ὁ διχῶν ἐστὶν καὶ ἀσυνδαίμα, εἰ μὴ βου-
λωμα, ἔσομα πρῶτων ἀσυνδαίματος. ὅ δὲ
δυνατὸν τῆτο. ἀφ' ἧ; ἢ ἢ ὅτι τῆ σώ-
ματος γίνεται τῆτο. ὅ γὰρ δὲ τις βέλῃται
ὅτι μὲν τῆ σώματος, καὶ δὲ * πρῶτων
ἀρχῆσι ἔξω τῆ σώμα. δεῖ γὰρ μὴ μόνον πρῶ-
ὅτι μὲν τῆ ἀσυνδαίμα, ἀλλὰ ὅ τῆ φύσιν γίνε-
σθαι τῆ σώμα καλὸν καλῶν. βελτίον μὲν
οὖν ἔξω τῆ σώμα. ἀεὶ μὲν μὲν πρῶτων οὐ.
ὅμοίως ὅ δὲ ἀσυνδαίμα καὶ ὅ τῆ φύσιν.
ὅ γὰρ ἔσθαι ὁ ἀσυνδαίματος ἐστὶν ἀσυνδαί-
ματος, αἰ μὴ ἡ φύσις ὅ τῆ βελτίων μὲν-
φοῖ ἔσθαι.

καὶ πρῶ-
τα

καὶ πρῶ-
τα

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ΄

D

CAPVT XIII.

Περὶ τῶν ἐκόντων, καὶ τριῶν ὁρέξεων, καὶ ὅτι
τὰ δι' ὅτι μὲν ἔστι ἀκροῦσθαι πρῶ-
τόμῳ ἐκούσια.

De appetitus tribus generibus.

Nicom. I. 3
initio.
Eudem. I. 2
c. 7.

ΕΠΕΙ οὖν φαίνεται ἐφ' ἡμῖν ὅτι ἀσυν-
δαίμα ἐστὶν, ἀναγκαῖον ὅ μὲν ταῦτα εἰ-
πεῖν ὡς ἐκούσιον, τί ἔστι τῶ ἐκούσιον. τῆτο
γὰρ ἔστι τῶ κρείωτατον καὶ πρῶτην ἀρετῆν, τὸ
ἐκούσιον. ἐκούσιον δὲ ἀπλῶς μὲν ὅ τῆ ρη-
σιμῶν ἐστὶν, ὅ πρῶτη μὲν ἀναγκαῖον ἀσυνδαίμα.

E

Quoniam igitur probum esse in nobis,
ut apparet, fitum est, dicendum deinceps
est nobis de sponte factis, quidnam sit
quod sponte factum dicitur. Principem
enim locum in virtute obtinet quod spon-
te fit. Ac simpliciter quidem sponte fie-
ri dicendum, quod non coacti agimus.
Verum

Verum de hoc magis adhuc perspicue nobis differendum est. Nempe ad id quod agimus, aliquis nos impellit appetitus. Atqui tres sunt appetitus species, cupiditas, ira, voluntas. Primum igitur de actione, quae a cupiditate oritur, videndum sponte an inuite a nobis suscipiatur. Inuita neququam esse, videri debet. Cur ita, & unde id? nempe quod quaecumque inuiti agimus, coacti faciamus necesse est. Atqui ubi subest agentibus aliqua necessitas, dolor consequitur. Verum ex cupiditate agentes, voluptas comitatur: proinde hoc pacto non erit ex cupiditate agere quippiam inuite, sed sponte. Caeterum ratio est alia, quae huic aduersatur, quae est de incontinentia: Neque enim, inquiunt, sponte mala peragit, qui sciat mala esse: verum qui incontinens est, scit ea esse improba: agit tamen: quippe cupiditate illectus agit. non ergo sponte sua: coactus ergo est. Hic vero eadem occurrit ratio. Nam si ex cupiditate non ex necessitate: cupiditatem enim voluptas comes consequitur: sed quae ex voluptate, non possis dicere ex necessitate. Sed & alia ratione manifestum est, incontinentem sponte agere si incontinenter agat. quandoquidem qui afficiunt iniuria, vltro afficiunt iniuria. Atqui incontinentes iniusti sunt, atque iniuria afficiunt: incontinens ergo in incontinentiam sponte delabitur.

CAPVT XIV.

Socratica argumentatio de continenti & incontinenti.

Verum enim vero alia iterum ratio aduersatur, non esse voluntarium affirmans. Continens siquidem laudatur, quod sponte continenter agat. Laudantur autem illa quae sponte fiunt. Quod si ex cupiditate sponte agitur, quod cupiditati aduersatur, inuitum erit. Atqui continens cupiditati aduersatur, continenter agens. Continens ergo, praeter voluntatem fuerit continens. Verum hoc non videtur. Non ergo id quod ex cupiditate est, voluntarium est. Rursus idem est in eis quae ira fiunt: eadem namque hic, quas de cupiditate diximus, rationes conueniunt, & perinde dubitationem mouent. Possumus enim irae quoque tam continentes esse quam incontinentes. Restat species residua appetituum, (vt in distributione posuimus,) voluntas, vt an sit in sponte nostra sita videamus. atqui incontinentes, quatenus impelluntur, eatenus volunt. agunt igitur incontinentes mala, volentes.

Tom. III.

A **Δ**λλ' ἴσως ἀφετέρου ἐστὶ λεπτόν ἢ ἄλλ' αὐτὰ. ἐστὶ μὲν οὖν κατ' ὅ τι πρῶτον μὲν, ὀρέξις. ὀρέξεως δὲ ἐστὶν εἶδη τρία, ἐπιθυμία, θυμὸς, βύλησις. πρῶτον μὲν οὖν πλεονεχία ἐπιθυμίαν πρᾶξιν ὁπισκεπτεῖον, πότερον ἐκούσιον ἐστὶν ἢ ἀκούσιον. ὁ μὲν οὖν ἀκούσιον, οὐκ ἀν' ἑαυτὸν δόξει. ἀλλ' ὅτι, καὶ πόθεν; ὅτι ὅσα μὴ ἔχοντες πρᾶξι μὲν, ἀναγκαζόμενοι πρᾶττομεν. ὅτι ὅ τοις δὲ ἀνάγκης πρᾶξι μὲν οἷς πᾶσιν, ἐπετα λύπη. τοῖς δὲ ἐπιθυμίαν πρᾶξι μὲν οἷς, ἡδονὴ ἀκολουθεῖ. ὥστε ὅτι οἱ γε οὐκ ἀν' εἶη τὰ δὲ ἐπιθυμίαν πρᾶξι μὲν οἷς ἀκούσια, ἀλλ' ἐκούσια. ἀλλὰ πάλιν ἄλλος λόγος τις τοῦτο ἐπιθυμῶνται, ὅτι τῆ ἀκραιφνείας. ὅτι γὰρ, * φησὶ, πρᾶξι μὲν ἕκων καὶ ταῦτα κακὰ, εἰδὼς ὅτι κακὰ ἐστὶν. ἀλλὰ μὲν, φησὶν, ὅτι ἀκραιφνείας εἰδὼς ὅτι ταῦτα φαῦλα ἐστὶν, ὅμως πρᾶξι μὲν, καὶ κατ' ἐπιθυμίαν γε πρᾶξι μὲν. οὐκ ἀναγκαζόμενος ἀναγκάζομαι. ἀλλὰ πάλιν ὁ αὐτὸς λόγος ἀπομυθισται. καὶ γὰρ * εἰ κατ' ἐπιθυμίαν, οὐκ εἰ κατ' ἀνάγκης. τῆ γὰρ ἐπιθυμία ἡδονὴ ἀκολουθεῖ. * τὰ δὲ ἡδονῶν, οὐκ εἰς ἀνάγκης καὶ ἀλλως τῶν δὲ ἡδονῶν δὴ δὴ δὴ, ὅτι ὁ ἀκραιφνείας ἕκων πρᾶξι μὲν. οἱ μὲν γὰρ ἀδικῶντες, ἔχοντες ἀδικῶσιν. οἱ δὲ ἀκραιφνεῖς, ἀδικῶντες ἀδικῶσιν. ὥστε ὁ ἀκραιφνείας ἕκων ἀν' ἑαυτὸν ταῦτα κατ' ἐπιθυμίαν ἀκραιφνεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

Ἐνστάσις ὅτι ἀκούσια τὰ κατ' ὀρέξιν πρᾶξι μὲν οἷς.

D **Α**λλὰ πάλιν ἄλλος λόγος ἐπιθυμῶνται, ὅτι φησὶν ἕκων ἀκούσιον εἶη. ὁ γὰρ ἐγκραιφνείας ἕκων πρᾶξι μὲν ταῦτα κατ' ἐπιθυμίαν ἐπαμφοῦται γὰρ. ἐπαμφοῦται ὅτι τῶν ἐκούσιον. εἰ δ' ἐστὶ ὁ κατ' ἐπιθυμίαν, ἐκούσιον, ὁ πρᾶξι μὲν ἐπιθυμίαν, ἀκούσιον. ὁ δὲ ἐγκραιφνείας πρᾶξι μὲν ἐπιθυμίαν πρᾶξι μὲν. ὥστε ὁ ἐγκραιφνείας ἕκων ἀν' εἶη ἐγκραιφνείας. ἀλλ' ὁδοκεῖ. ὁ δ' ἀναγκάζομαι κατ' ἐπιθυμίαν ἐκούσιον ἐστὶ πάλιν ὅτι τῶν κατ' ἐπιθυμίαν οἷς. οἱ γὰρ αὐτοὶ λόγοι, οἱ κατ' ἐπιθυμίαν ἀκούσιον ὥστε τὴν ἀπομυθισται ποιήσουσιν. ἐστὶ γὰρ ἀκραιφνείας ἐγκραιφνείας ὀργῆς εἶη. ἐπὶ λοιπῇ ἐστὶ τῶν ὀρέξεων, ὧν διδύμια, ἢ βύλησις, πρᾶξι μὲν ὁπισκεπτεῖον εἰ ἐστὶν ἐκούσιον. ἀλλὰ μὲν οἱ γε ἀκραιφνεῖς ἐφ' ἃ ὀρμῶσι, ταῦτα τῶν βύλησις πρᾶξι μὲν οἷς. οἱ ἀκραιφνεῖς τὰ φαῦλα βύλησις.

S

ἐκῶν δὲ γὰρ τὰ κακὰ εἰδὼς ὡς ἔστιν ὅτι κακὰ ἔστιν, ὁ δὲ ἀκρατής, εἰδὼς τὰ κακὰ, ὅτι κακὰ, ὡς ἔστι βυλόμενος, οὐκ ἄρα ἐκῶν. ἔδ' ἢ βύλησις ἄρα ἐκούσιος ἔστιν. ἀλλ' ἔστ' ὁ λόγος ἀναγὰς ἀκρασίῳ, καὶ τ' ἀκρατῆ. εἰ γὰρ μὴ ἐκῶν, οὐκ ἔστι ψεκτός. ἀλλ' ἔστιν ὁ ἀκρατής ψεκτός. ἐκῶν ἄρα ἢ ἄρα βύλησις ἐκούσιον. ἐπεὶ οὖν λόγοι τινὲς ἐνδυπίοι φαίνονται, ἀφέτερον λεκτέον ὡς τῶν ἐκούσιων.

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ'

Περὶ βίας καὶ ἀνάγκης.

Nicom. 1,3
c. 1.
γρ. π' ὅτ'.

Πρότερον ἀν' ἰνῶν εἶη λεκτέον ὡς βίας ἔσ' ἀνάγκης. ἢ μὴ γὰρ βία ἔστι καὶ ἐν τοῖς ἀψύχοις. ἐκείνοις γὰρ ἔστι τῆν' ἀψύχων οἰκείος τόπος ἀποδεδυμένος, τὰ μὴ πυρὶ ὁ αἶψα, τῆ δὲ γῆ ὁ κάτω. ἔστι μὲν γὰρ γε βιάσασθαι καὶ τ' λίθον αἶψα φερεσθαι, ἔσ' ὁ πῦρ κάτω. ἔστι δὲ καὶ ὁ ζῶν βιάσασθαι. οἷς τ' ἵππων ἐπ' ὄρδον θεόντα, ἀντίθετον ἀνόμοιον ἀποτρέψαι. ὅσοις μὴ οὖν ἔστιν ἐκτός ἢ αἰτία τῶν ὡς φύσιν πῆ, ἢ πρ' ἀβούλονται ποιῆν, ἐροῦμεν βιαζόμενοις, ἀν' ποιῶσι, ποιῆν. ἐν οἷς δ' ἐν αὐτοῖς ἔστιν ἡ αἰτία, οὐκ ἐπιτύτοις βιάζεσθαι ἐροῦμεν. εἰ δὲ μὴ, ὁ ἀκρατής ἀτερῆς, ἔσ' ἀσκῶν φαῦλος εἶη. βιαζόμενος γὰρ φησὶν ὡς τῆς ἐπιθυμίας τὰ φαῦλα ὡς ἔστιν. τῶ οὖν βία ἔστ' ἢ μὴ ἔστιν ὁ ὀρεσμός, ὡν ἐκτός ἔστιν ἢ αἰτία, * ἀφ' ἧς βιάζεσθαι ὡς ἔστιν. ὡν δ' ἐκτός καὶ ἐν αὐτοῖς ἢ αἰτία, ἔσ' βία.

γρ. ὡς ἢ β.

ΚΕΦΑΛ. ΙΣ'

Ἐπὶ ὡς ἀνάγκης καὶ ἀναγκασίας.

Πάλιν δ' ὡς ἀνάγκης καὶ ἀναγκασίας λέκτέον. ὁ δ' ἀναγκασίον ἔσ' ἢ ἀνάγκης, ἔδ' ἐσ' ἀναγκασίον λεκτέον ἔστιν. οἷς ὅσα ἠδονῆς ἔνεχεν ὡς ἔστιν. εἰ γὰρ τις λέγει ὅτι ἡ ἀναγκασίον πῶν τῶ φίλου γυναικῆ ἀφαιρήσασθαι ὡς τῆς ἠδονῆς, ἀτοπον αὐεῖν. ὁ γὰρ ἀναγκασίον οὐκ ἐσ' ἀναγκασίον. ἀλλ' ἢ δὴ ἐν τοῖς ἐκτός. οἷς εἰ τις καταβλάπτεται, ἀντίθετον ἀνόμοιον πῆ ἄλλο μείζον ὡς τῆν' ὡς ἔστιν. οἷς ἡ ἀναγκασίον οἷον τῶν βαδίσαι εἰς ἀγρὸν εἰ γὰρ μὴ, ἀπολωλὸς αὐτῶν τὰ ἐν ἀγρῶ. ἐν τοῖς τοῖς ἀναγκασίον.

A Sponte autem nemo mala agit, ubi sciat esse mala; at incontinens mala agit, quæ scit ipse esse mala, non ergo sponte sua agit. nec voluntas igitur ipsa sponte suscipitur. Hæc planè tollit oratio incontinentiam, & incontinentem. Nam si non sponte agit, vituperari non debet. atqui meritò vituperatur incontinens: sponte sua ergo talis est, & voluntas igitur sponte suscipitur. Cum sint itaque contrariæ quædam rationes, magis perspicuè de eo quod sponte fit, differendum est.

B CAPVT XV.

De vi & necessitate.

Prius itaque de vi & necessitate dicendum fuerit. Vis enim etiam in carentibus anima. Singulis namque inanimatis, suus est locus attributus: igni quidem supra, terræ autem infra. Vi autem adigi potest, lapis quidem, ut sursum feratur, ignis verò ut deorsum: potest & animantibus vis fieri: verbi gratia, equus qui retro currebat, retroactus, cursum flectat. Quibuscumque igitur exterior est causa, aliquid contra naturam, aut præter voluntatem faciendi, cogi dicimus facere quæ faciunt: at quibus in ipsis inest causa, hos nequaquam cogi dicimus. alioquin, repugnabit incontinens, negabitque se esse malum: quippe quem cogat cupiditas, ea quæ sunt mala, agere. Violenti igitur hæc nobis erit definitio. Quorum agendi causa, à qua cogantur, fuerit externa, vis est: quorum autem interior, ac in ipsis causa est, nequaquam vis.

CAPVT XVI.

De necessitate.

Rursus de necessitate, necessariòque dicendum. Necessarium non omnino, neque in omni dicendum est: cuiusmodi sunt quæcumque voluptatis causa agimus. Nam si quispiam dicat se à voluptate coactum ut amici mulierem vitaret, fuerit id perineptum. Nec enim in omni necessarium est, sed in iis quæ sunt extra: ut si offendatur quispiam, à rerum necessitate coactus maius aliud quippiam deuitare, hoc modo: In agrum prope rare coactus sum: alioquin corrupta omnia in agro reperissem. In huiusmodi itaque rebus est necessarium.

CAPVT XVII.

A

Quotupliciter inuitum, & spontaneum.

Quoniam verò quod sponte fit, nemine impellente fit, restat vt id esse dicamus quod cogitatò fit. Inuitum enim est, quod ex necessitate, vique efficitur: & tertio loco, quod non fit cogitatò: quod planè ex iis quæ euenire solent, certum est. Nam cùm quis aliquem cæciderit, occideritve, aut eiusmodi aliquid effecerit, qui horum nihil antè cogitauerit, eum dicimus inuitum fecisse: quippe quòd sponte factum id intelligatur quod cogitatò fit. Velut olim mulierem aiunt quandam poculum præbuisse cuidam amatorum: dein eo poculo hominem fuisse sublatum: eam verò mulierem in Areopago fuisse absolutam: quam præsentem non alia de causa liberarunt, quàm quòd non consultò & cogitatò id fecisset: amoris enim causa dedisse: verùm à proposito aberrasse: Itaque sponte factum id non est visum: non enim perimendi hominis animo, poculum ei propinauerat. In vnum igitur conueniunt, quod sponte fit, & quod cogitatò.

CAPVT XVIII.

De proposito.

Reliquum adhuc vt de consilio rei agendæ siue delectu consideremus, sitne appetitus, necne appetitus namque in cæteris quoque gignitur animalibus: consilium verò aut delectus, non. Siquidem cum ratione delectus est. At ratio nulli alii deputatur animali: non igitur fuerit appetitus. Verùm nunquid voluntas? an ne id quidem? Voluntas namque etiam eorum est quæ fieri non possunt: vt volumus quidem esse immortales, ceterùm de eo neutiquam capimus consilium, neque id eligimus. Deinde finis quidem non est delectus: sed eorum quæ ad finem faciunt: puta, nemo deligit esse sanus. sed quod ad bonam valetudinem facit, ambulare, currere. fines autem volumus: nam prospera vti valetudine volumus. Hinc igitur manifestum, non esse idem voluntatem & delectum. Verùm ita se habere *προαιρεσις* siue delectus videtur, vt nomen eius innuit: *προαιρῆσις* enim est, & delectus, quum eligimus hoc potius quàm illud: quod melius est nimirum, loco eius quod est deterius, in optione positum. Nam hoc propriè est *προαιρῆσις* ac deligere. Quòd si horum nihil est delectus, nunquid quod cogitatò fit, id in delectu? an ne id quidem? Multa enim cogitamus & opinamur cogitando. Nunquid igitur quæ cogitamus, ea etiam deligimus,

Tom. III.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ΄.

Περὶ τῆς ἐκ ἀφροσύνης γινόμενης ἐκούσις.

ΕΓΓΕΙ δὲ τὸ ἐκούσιον ἐστὶν ἐνδεμῖα ὁρμη βῆσι, λοιπὸν αὖ εἴη τὸ ἐκ ἀφροσύνης γινόμενον. τὸ γὰρ ἀκούσιον ὅτι τὸ τε κατ' αἰάγκη καὶ κατ' ἐξουσίαν γινόμενον, καὶ τὸ τε ὁ μὴ μὲν ἀφροσύνης γίνεσθαι. δῆλον δ' ὅτι τῆς ἐκ τῆς γινόμενης. ὅταν γὰρ τις παπάξη τινὰ ἢ ἀποκτείνῃ, ἢ τὴν τοιαύτων ποιήσῃ, μηδὲν προσδραμονητεῖς, ἀκοντα φαρμάκῳ ποιῆσαι, ὡς τῆς ἐκούσις ὄντος ἐν τῷ δραμονηθῆναι. οἱ φασὶ ποτὲ τινὰ γυναικα, φίλῳ ἐν τῇ δουλίᾳ πρὶν εἶτα τὸ ἀνδραπον ἀποθανεῖν ἀπὸ τῆς φίλῳ τῷ δὲ ἀνδραπον ἐν ἀρείῳ πάγῳ ἀποφυγεῖν οὐ προύσθῃ, δὲ οὐδὲν ἄλλο ἀπέλυσθῃ, ἢ ὅτι ἐκ ἐκ ἀφροσύνης. ἔδωκε μὲν γὰρ φιλία, δὴ μὲν τε δὲ τούτου δὲ οὐχ ἐκούσιον ἔδωκε εἶη, ὅτι τὸ δόσιν τῆς φίλῳ ἢ μὲν ἀφροσύνης τῆς ἀπολέσθαι αὐτὸν, ἐδίδου. ἐν τῷ ἀφρο τὸ ἐκούσιον πίπτει εἰς τὸ μὲν ἀφροσύνης.

ΚΕΦΑΛ. ΙΗ΄.

Περὶ προαιρέσεως καὶ ὅτι ἐκ ἐστὶ τὸ ἐκούσιον προαιρετὸν.

ΕΤΙ δὲ λοιπὸν ὅτι ἐπισκεψασθαι τῶν προαιρέσεων, ποτερον ὅτι ὁρεξις ἢ ἐξουσία. ὁρεξις μὲν γὰρ καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἐγγίνεται. προαιρέσις δὲ ἐξουσία γὰρ προαιρέσις μὲν λόγου. λόγος δ' ἐν σθένει τῆς δῆλων ζώων ὅτι ὁρεξις μὲν δὴ ἐκ αὐτῆς εἴη. ἀλλ' ἀεὶ γὰρ βέλῃσις ἢ ἐνδεμῖα βέλῃσις μὲν γὰρ ὅτι καὶ τῆς ἀδυνατῶν οἱ βελόμῃα μὲν ἀδύνατοι εἶη, προαιρούμεθα ἢ ἐξουσία. εἴη δὲ προαιρέσις μὲν ἐκ ἐστὶ τὸ τέλος, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ τέλος οἱ, ἢ τῆς προαιρέσις ὑγιάνῃ, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὸ ὑγιάνῃ προαιρούμεθα, προαιρούμεθα, ἐξουσία βελόμῃα ἢ τὰ τέλη ὑγιάνῃ γὰρ βελόμῃα. ὡς τε δῆλον καὶ ἔτι ὅτι ἐκ τῶν βέλῃσις καὶ ἢ προαιρέσις. ἀλλὰ ἢ προαιρέσις εἰσὶν ἔτι ἔτι, ὡς τῆς ἐξουσία αὐτῆς ἐξουσία οἱ προαιρούμεθα τὸ δὲ ἀπὸ τῆς οἱ βελόμῃα, ἀπὸ τῆς χείρονος ἐν αἰρέσει ὄντος ἐν τῷ προαιρέσει δὲ ἐξουσία οἱ οἰκείον εἶη. ἐπεὶ οὖν ἢ προαιρέσις ἔστιν οὐτῶν ὅτι, ἀεὶ γὰρ ὅτι ἐξουσία ἐν προαιρέσει, ἢ ἐνδεμῖα γὰρ ἐξουσία καὶ ἐξουσία καὶ ἀφροσύνη καὶ ἀφροσύνη. ἀφροσύνη δὲ ἀφροσύνη, τῶν τῆς προαιρούμεθα.

Nicom. I. 3
c. 4
Eud. I. 3.
c. 10.
καὶ ἐν τοῖς ἀλόγοις, minus recte.

Legē, τὸ βέλῃσις.

ἢ οὐ; πολλάκις γὰρ Διανοούμεθα ὑπὸ
 τῶν ἐν Ἰνδοῖς, ἀλλ' οὐπὶ καὶ παρ' αὐρομέ-
 στα. οὐκ ἄρα οὐδὲ Διανοοία ἐστὶν ἡ παρ-
 αίρεσις. ἐπεὶ οὖν κατέκασον τούτων οὐκ ἔ-
 ἔστιν ἡ παρ' αὐροίσις, αὐτὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἐν τῇ ψυ-
 χῇ γενόμενα. ἀναγκαῖον σὺνδυσασθῆναι
 τῶν τούτων, εἰ τὴν παρ' αὐροίσις. ἐπεὶ οὖν
 ἐστὶν, ὡς παρ' ἐμπαροθεν ἐλέγη, ἡ παρ-
 αίρεσις τῶν παρ' ὅ τ' ἐλθὼν ἀγαθῶν, καὶ οὐ
 τῶν ἐλθῶν, καὶ τῶν διωκτῶν ἡμῶν, καὶ τῶν
 ἀντιλογίαν παρ' αὐροίσις διδόντων, πότερον τῶντο ἢ
 τῶντο αἰρετὸν, δῆλον ὅτι δεῖ αὐτὸν παρ' αὐροίσις
 Διανοηθῆναι ὑπὸ αὐτῶν καὶ βουλεύ-
 σασθαι. εἴη ὅτε μὴ ἡμῶν φαῖναι χρῆσθαι Δι-
 νοηθῆσιν, οὕτως ὁρμή τις τῶν παρ' αὐροίσις ἐστὶ.
 καὶ τῶντο δὲ παρ' αὐροίσις, καὶ παρ' αὐροίσις
 δοχεῖται παρ' αὐροίσις. εἰ ποῖναι ἡ παρ' αὐροί-
 σις ὁρεξίς τις βελβυτική μὲν Διανοοίας, ὅτι
 ἐστὶ ὁ ἐκούσιον παρ' αὐροίσις. ἐκόντες γὰρ πολ-
 λαὶ παρ' αὐροίσις παρ' τῶν Διανοηθῆναι καὶ
 βελβύσασθαι. οἷον κατὰ τὸν καὶ αἰσάμε-
 στα, καὶ δὴ πολλὰ τῶντα, ἐκόντες μὲν,
 αἰδοῦν δὲ τῶν Διανοηθῆναι. οὐκ ἄρα ὁ ἐ-
 κούσιον παρ' αὐροίσις, ἀλλὰ ὁ παρ' αὐροίσις
 ἐκούσιον. αἰπὶ γὰρ παρ' αὐροίσις παρ' αὐ-
 ροίσις, βελβύσασθαι, ἐκόντες παρ' αὐροίσις.
 φαίνονται δὲ τίνες * ὀλίγοι καὶ τῶν νομοθε-
 τῶν δὲ τῶν δὲ τῶν τῶν, τε ἐκούσιον, καὶ ὁ ἐκ παρ-
 αίρεσις ἐτερον ὄν, ἐλάττωσιν τῶν ζημίας ὅτι
 * τοῖς ἐκούσιοις, ἢ τοῖς καὶ παρ' αὐροίσις παρ-
 αίρεσις. ἐστὶν οὖν ἡ παρ' αὐροίσις ἐν τοῖς * παρ-
 αίρεσις, καὶ τούτοις ἐν οἷς ἐφ' ἡμῶν ἐστὶ καὶ παρ-
 αίρεσις, καὶ μὴ παρ' αὐροίσις, καὶ οὕτως ἢ μὴ ὅπως, καὶ
 ἐν οἷς ἐστὶ παρ' αὐροίσις ὁ παρ' αὐροίσις. οὐκ
 ἀπλοῦς ἐστὶν. ἐν μὲν γὰρ γεωμετρίας, ὅτι αὐ-
 τοῦ ὁ τετραγώνου τετάρων ὀρθῶν ἰσῶν ἔχειν,
 ὁ ἐρωτᾷ παρ' αὐροίσις, ὅτι φησὶ καὶ ὁ τετράγωνον δυ-
 οῖν ὀρθῶν ἰσῶν ἔχει. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἰσῶσις,
 ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐπισημῆς ἐλαβὼν ὁ παρ' αὐροίσις.
 ἐν δὲ γε τοῖς παρ' αὐροίσις, ἐν οἷς ἢ παρ' αὐροί-
 σις, ὅτι οὕτως. ὁ δὲ μὲν γὰρ καίτοι ἐπι-
 σημῆ. ἀλλ' οὐκ ἀπαιτητῆς, ἀλλὰ τῶντο ἐ-
 παρ' αὐροίσις, ὅτι οὐκ ἐν τῷ δῆλως, ἢ ὅτι βέλ-
 πον ὅπως. ὅτι αὐτῶν τῶν συμβαινόντων, (ὅτι
 αὐτῶν φαίνῃ) βέλπον εἶ) αὐτὰ παρ' αὐροίσις
 καὶ παρ' αὐροίσις. ὅτι δὲ ἐν τοῖς τῶν τοῖς ὁ βου-
 λῶσασθαι ἐστὶ, ὁ πῶς δὲ ἐν τῶν ὅτι τῶν τοῖς,
 ὅτι τῶν τοῖς γὰρ βελβύσιν) πῶς δὲ γράψαι ὁ ὄνο-
 μα Αρχικλέος, ἢ οὐκ ἀμῶντα ὅτι γίνεται ἐν
 τῇ Διανοοία, ἀλλ' ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τῶν γράψαι.

An non? Saepe siquidem cogitamus de Indis,
 at nequaquam quicquam super iis deligimus.
 Non ergo cogitatio est, delectus. Quoniam
 igitur horum per se & seorsim considera-
 tum nihil est delectus, suntque haec animae
 insita; necesse est ut delectus sit aliquid quod
 ex istorum duobus iunctis constet. Quoniam
 igitur est, quemadmodum paulò antè me-
 morauimus, bonorum ad finem tendentium
 delectus, non utique finis: estque eorum,
 quae in nostra potestate sunt, & eorum quae
 nobis diuersam ingenerant ratiocinationem,
 hocne, an hoc deligendum? non dubium
 quin prius opus sit ea ipsa intelligere, & in
 consilium vocare. Cùmque nobis cogitanti-
 bus apparuerit quod praestare videatur, tum
 ad agendum aliquis insurgit impulsus, atque
 id agendo, consilio & delectu adhibito age-
 re dicimur. Quòd si delectus, appetitus
 quidam est, in consilium deueniens cum
 cogitatione & deliberatione coniunctus,
 non est voluntarium, quod deligibile. Spon-
 te enim agimus multa antè quàm intelliga-
 mus, atque consultemus: sicut sedendo,
 exurgendo, & id genus alia faciendo; spon-
 te quidem, sed citra cogitationem. Non
 ergo quidquid sponte facimus, deligimus,
 & de eo consilium capimus, sed quidquid
 deligimus, id voluntarium est. Si quid e-
 nim agere consultantes proposuerimus,
 sponte agimus. Existunt verò ex condito-
 ribus legum nonnulli, qui id quod sponte
 fit, & quod cum delectu, definiant ut di-
 uersa, minorésque iis quae sponte fiunt,
 quàm iis quae cogitatio & consilio, multas
 infligant. Est igitur propositum in eis quae
 sub actionem cadunt, & eis ipsis in quibus
 penes nos sit agere & non agere, & ita vel
 non ita: & in quibus causam propter quam
 agitur, videre liceat. Est autem non sim-
 plex causa propter quam aliquid fit. In
 Geometria siquidem cùm quis dixerit qua-
 dratum quatuor rectis aequales angulos ha-
 bere, & percunctatur propter quid; occur-
 rit, quia etiam triangulum duobus rectis a-
 quales habet. In his igitur, ex definito prin-
 cipio sibi propter quid assumpserunt. at in
 eis quae sub actionem cadunt, in quibus est
 delectus, non ita: nullum siquidem ponitur
 definitum. Sed si quis exquirat, cur hoc feci-
 sti? quoniam non erat aliter ut facerem,
 vel quoniam ita melius. Ex ipsis venienti-
 bus, (qualiacumque apparuerint esse me-
 liora,) delectus sumitur, & ob ea ipsa.
 Quamobrem etiam in huiusmodi est con-
 silium capere, ut expediat. at in scientiis,
 nequaquam. Nemo siquidem quemadmo-
 dum scribere opus sit nomen Archiclis,
 inquit consilium: quia quo pacto scriben-
 dum nomen Archiclis, est iam defini-
 tum. Mendum igitur non in intelligentia
 gignitur, sed in scribendi actione positum.

γρ. ὀλίγοι δὲ
 i. sed pauci
 γρ. πῶς ἀκ-
 σίσις, men-
 dosè.
 γρ. παρ' αὐ-
 ροίσις,

B

C

D

E

In quibus certè non est intelligentiæ error, ne de eis quidem initur consilium : sed in quibus indefinitum est , nec certum quid oporteat , ibi mendum procreatur. atqui in eis quæ sub actionem cadunt , id non est definitum , & in quibus duplex mendum. Delinquimus igitur tam in eis quæ sub actionem cadunt , quàm ex virtutibus pariter. Virtutem enim coniectantes , per agnata nobis itinera hallucinamur. Est siquidem in defectu excessûque hallucinatio. In horum vtrumlibet deferimur voluptate & dolore : quandoquidem ex voluptate in mala delabimur , vt ex ægrimonia , honesta fugitamus.

CAPVT XIX.

De animi sententia.

Rursum autem est , non quemadmodum sensus , animi cogitatio , velut visu non poterit quicquam aliud quàm videre : non auditu aliud quàm audire. Itidem neque consultamus , nunquid audiendum auditu , an videndum visu. at animi cogitatio non est huiusmodi , sed & id & alia potest efficere. Ob hoc ibi iam existit consultare. Est igitur in bonorum delectu , non in fine , delictum ; (nam in eis omnes consentiunt ; vt , sanitatem esse bonum ;) verùm in iis quæ ad finem faciunt : velut expediâtne sanitati hoc commesse , an non. Facit igitur plurimum in his ad hallucinandum voluptas & ægrimonia. Hanc siquidem amplectimur , illam verò fugimus. Quoniam igitur distribuimus , in quo & quomodo sit delictum ; reliquum est vt intueamur , cuiusnam rei sit virtus quæ collimet : ad finemne an ad ea quæ ad finem , vt ad honestumne an ad ea quæ sunt honestatis. In scientiis ergo quomodo se res habet ? vtrum ædificandi scientiæ est finem pulchrè describere , an ea quæ ad finem conducunt , inquirere ? Nam si hoc speciosè proponatur , vt , pulchram domum efficere , etiam ad hoc quæcumque spectant , non alius quisquam inueniet , neque exhibebit , quàm ædificator. Itidem in aliis quoque omnibus scientiis. Eodem modo igitur in virtute habere videbitur , vt ad finem potius ipsius tendat consideratio , quem rectum oportet proponi , quàm ad ea quæ ad finem sunt , & ex quibus finis constet. Nec quisquam alius exhibebit inuenietque quæ ad finem expediant. Iurèque hoc virtus proposuerit , quibus in rebus optimi principium est vnumquodque , quod efficiat , & proponat. Nihil igitur virtute melius , quandoquidem huius causa etiam sunt alia, atque ad ipsum principium est,

Tom. III.

Α εν οἷς γὰρ μὴ ἔστιν ἡ ἀμάρτια ἐν τῇ ἀφρονοίᾳ, ἔτε βελβύονται ὑπὸ τούτων. ἀλλ' ἐν οἷς ἡδὴ ἀόριστον ἔστι ὡς δεῖ, ἐστὶν ἡ ἀμάρτια. ἔστι δ' ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὁ ἀόριστος, καὶ ἐν οἷς διτταὶ αἱ ἀμάρτια. ἀμάρτημον δὲ οὖν ἐν τοῖς πρακτικοῖς, καὶ ἐν τοῖς χρεῖταις ἀρεταῖς ὁμοίως. τῆς γὰρ ἀρετῆς σοφισμοὶ, ἀμάρτημον ἔστι τὰς πεφυκῆσθε ὁδοὺς. ἔστι γὰρ ἐν ἐλλείψει καὶ ἐν ὑπερβολῇ ἀμάρτια. ἐφ' ἑκάτερον δὲ τούτων φερόμεθα δι' ἡδονῆν καὶ λύπην. ἔχει μὲν γὰρ τὴν ἡδονὴν, τὰ φαῦλα πρακτικῶν. ἀφ' ἧς τὴν λύπην, τὰ κακὰ φθνητικῶν.

ΚΕΦΑΛ. Ιθ'.

Περὶ ἀφρονοίας.

ΕΤΙ ἂν ἔστιν ἡ ἀφρονοία, ἔχει ὡς ἄρα ἀσθησις οἷς τῇ ὀψί, ὅσα αὐτὴ διώσεται ἔστιν ἀπὸ τοῦ ποιῆσαι ἢ ἰδεῖν. ὅσα δὲ τῇ ἀκροῖ ἔστιν ἀπὸ τοῦ ἀκοῦσαι. ὁμοίως δὲ ὅσα δὲ βελβύομεθα πότερον δεῖ ἀκοῦσαι τῇ ἀκοῇ ἢ ἰδεῖν. ἡ δὲ ἀφρονοία ἔστι τοῦτο. ἀλλὰ καὶ τὸ διώσεται ὑπερβολῆς, ἔστι δὲ ἀφρονοία. ἀφρονοία γὰρ βελβύομεθα ἐστὶν ἡδὴ ὑπερβολῆς. ἔστι οὖν ἡ ἀμάρτια ἐν τῇ ἀίρεσιν τῶν ἀγαθῶν, ἔπειτα τὰ τέλη, (ταῦτα μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ὁμογνωμοῦσιν, οἷς, τὴν ὑγίαν ὁπὶ ἀγαθόν,) ἀλλ' ἡδὴ τὰ χρεῖταις ὁ τέλος οἷς, πότερον ἀγαθόν ἢ κακόν ὑγίαν φαγεῖν τὸτο, ἢ οὐ. μάλα οὖν ποιεῖ ἐν τούτοις ὁ σφάλλεσθαι ἡδονὴν ἐν λύπην. ἡ μὲν γὰρ φθνητικῶν, ἡ δὲ ἀρετικῶν. ἐπεὶ οὖν διήρηται ἐν τῇ ἀμάρτια, καὶ πῶς, λοιπὸν ἔστι τίνος ἔστιν ἡ ἀφρονοία, καὶ πότερον τὸ τέλος, ἢ τὸ εἰς τὸ τέλος οἷς, πότερον τὸ καλόν, ἢ τὸ κακόν. πῶς μὲν οὖν ἢ ἔπισημη, πότερον τὸ οἰκονομικῆς ἔπισημης ὁ τέλος καλῶς ἢ κακῶς, ἢ τὰ εἰς τὸ τέλος ἰδεῖν; ἀπὸ γὰρ τῶν καλῶς ἢ κακῶς οἷς, οἷς καλῶς οἰκονομικῶν ποιῆσαι, καὶ τὰ εἰς τὸτο, ὅσα δὲ ἡδονῆς ἢ λύπης ἔπειτα, ἢ οἰκονομικῶν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπαστῶν ἔπισημῶν. ὡσαύτως ἄρα δόξεν αὐτῶν ἔπι καὶ ἐπὶ ἀρετῆς, μάλλον εἶναι αὐτῆς τὸν σκοπὸν εἰς τὸ τέλος, ὁ δὲ ὁρθῶς προθεσθαι, ἢ τὰ εἰς τὸ τέλος. καὶ ὅσα ἂν τῶν ἔστι οὐδεὶς ἄλλος ποιεῖ, ἔπειτα ἢ δὲ εἰς τὸτο, καὶ βελβύομεθα δὲ τούτου εἶναι προθετικῶν τὴν ἀρετικῶν, ἐν οἷς ἡ ἀρχὴ τῶν βελβύομεθα ἔστιν ἑκάστον, καὶ ποιητικῶν καὶ προθετικῶν. οὐδὲν οὖν βέλβητον τῆς ἀρετῆς ἔστι. ταύτης γὰρ ἐνεκα ἔπειτα ἔστι, ἔπειτα εἰς ταύτην ἔστι ἡ ἀρχὴ.

γρ. ἀφρονοία

γρ. ἀφρονοία mendosè.

Quid. codd. mutat distinct. ut Valla.

τούτου ἐνεχεν μάλλον τὰ εἰς τῆς ὅτι δὲ
 τέλος ἀρχῆ τινὶ ἔοικε, καὶ τούτου ἐνεχεν ὅτι
 ἕκαστον. ἀλλὰ καὶ ἔτι πικρὸν αὐτῷ ὡς τε δήλον
 ὡς καὶ τῆς ἀρετῆς ὅτι βελτίστη ὅτι αἰ-
 τία, ὅτι τῆς τέλους ὅτι σοφιστικῆ μάλλον, ἢ
 τῆς εἰς ὅ τέλος.

ΚΕΦΑΛ. κ.

Ὅτι τῆς ἀρετῆς τέλος ὁ καλόν.

Τῆς δὲ γ' ὅτι τέλος ὁ καλόν. τού-
 του ἀρχὴ ὅτι ἢ ἀρετῆς σοφιστικῆ
 μάλλον, ἢ ὅτι ὡς ἕκαστον. ἔστι δὲ καὶ τὸ αὐ-
 τῆ. ὅλως ὅτι δὴ φαίνεται ἀποπικρῶν. ἴσως γὰρ αὐτῷ
 ἡραφικῆ εἰς ἀγαθὸς μιμητῆς, ὅμως δὲ
 ὅτι δὴ ἐπαμνεθῆν, αὐτὸ μὴ τ' σκαπὸν θεῖς τὰ
 βέλτιστα μιμεῖσθαι. τῆς ἀρετῆς * πικρῶτε-
 λῶς τῆς ἔστω, ὁ καλόν παρθεῖσθαι. ἀρχὴ τῆ
 οὐκ, αὐτῶς εἰποι; * πικρῶτερον μὲν ἐλέγξω μὲν τ'
 ἐνέργειαν κρείττονα εἶ, ἢ τῶν ἀρετῶν αὐ-
 τῶν. νῦν ὅτι ὅτι ὅτι ἢ ἐνέργεια, τῆς τῆ ἀ-
 ρετῆς ἀποδίδωμι ὡς καλόν, ἀλλ' ὅτι ὅτι ὅτι
 ἔστι ἐνέργεια; καί. ἀλλὰ ὅτι νῦν φαίνεται τῆς
 ὁμοίως τῶν ἐνέργειαν τῆς ἐξέως βελτίω εἶ.
 οἱ γὰρ ἀρχὴ αὐτῶν ἀποπικρῶν θεωροῦ-
 πτες, κρίνοισιν ὅτι τῆ παρθεῖσθαι. ἀρχὴ ὅτι μὴ
 δυνατὸν εἶ, δηλώσθαι τῶν ἕκαστου παρθε-
 ρεσιν ὡς ἔχει. ἐπεὶ εἰ ὡς εἰδέναι τῶν ἕκαστου
 γνώμην, ὡς ἔχει παρθεῖσθαι ὁ καλόν, καὶ αὐτῶν
 παρθεῖσθαι ἀποπικρῶν αὐτῶν ἔδοκει εἶ. ἐπεὶ δὲ
 μεσότητῆς πῖνας τῶν παθῶν κατηρηθησά-
 μθα, λεκτέον αὐτῶν εἶ ποῖα τῶν παθῶν
 εἰσιν.

καὶ ταῦτα
 ταῦτα.
 Fort. ἐστὶ δ'
 ἐπαμνεθῆν αὐ-
 τῆ. Sed hic
 locus ac
 sequentes
 aliquot,
 valde sunt
 corrupti,
 & ut vide-
 tur, macti.
 καὶ παρθε-
 ρεσιν
 γὰρ παρθε-
 ρεσιν
 melius: vi-
 de c. 4.

ΚΕΦΑΛ. κα'

Περὶ ἀνδρίας.

ΕΠΕΙ οὐκ ὅτι ἀνδρία παρθεῖσθαι καὶ
 φόβος, σκεπτόμενον αὐτῶν εἶ ποῖος φό-
 βος καὶ παρθεῖσθαι. ἀρχὴ οὐκ εἰ μὲν τις φοβέσθαι μὴ
 ἀποπικρῶν τῶν ὅτι, ὅτι δὴ ὅτι; εἰ δὲ τις παρ-
 θεῖσθαι ταῦτα, ἀνδρίας, ἢ ὅτι; ὁμοίως δ' εἰς
 φοβέσθαι μόνον ἢ παρθεῖσθαι, ὅτι δὴ ὅτι φατέον εἶ-
 ναι τῶν φοβέσθαι μόνον, ὅτι ἀνδρίας τῶν μὴ φοβέ-
 σθαι. ὅτι ἀρχὴ ἐν τῶν τοῖς φόβοις καὶ
 παρθεῖσθαι ὅτι ἀνδρία; ἀλλὰ μὲν ὅτι ἐν
 τῶν τοῖς φόβοις. ὅτι, * εἰ μὴ τις φοβέσθαι βρο-
 χῶν, ἢ ἀτραπῶν, ἢ ἄλλοι τῶν ὅτι ἀν-
 δρίας φοβεράν, ὅτι ἀνδρίας, ἀλλὰ
 μαινόμενος τις. ὅτι φόβοις ἀρχὴ καὶ παρθε-
 σθαι ὅτι ἀνδρίας τῶν κατ' ἀνδρίας. λέ-
 γω δὲ * αἱ οἱ λοιποὶ φοβοῦνται, ἢ οἱ πικρῶτες
 παρθεῖσθαι ταῦτοισιν ὅτι ἀνδρίας, ὅτι ἀνδρίας.

Nicom. I. 3
 c. 9. 10. &
 11.
 Eudem. I.
 3. c. 1.
 καὶ εἰ τις μὴ
 Fort. οἱ ἀν-
 λοιποὶ. vel οἱ
 πικρῶτες

A & eius causa magis sunt quæ ad idem.
 At finis principio alicui assimilatur, & eius
 causa est unumquodque. verum id erit mo-
 do aliquo. Proinde certum ut etiam in vir-
 tute. quandoquidem causa est optima, ip-
 sam magis ad finem collimare, quam ad ea
 quæ ad finem faciunt.

CAPVT. XX.

Finis virtutis honestum.

ATqui virtutis finis, est honestum: ho-
 nesti ergo magis coniectrix virtus,
 quam ex quibus constet: sunt nempe hæc
 ipsius. At in vniuersum videri potest a-
 lienum: quandoquidem in pictura si
 quispiam fortassis egregius fuerit imita-
 tor, non tamen laudandus accedet, ni-
 si optimam imitandi habuerit intentio-
 nem. Virtutis denum id omnino est, si-
 bi honestum proponere. Dixero quispiam,
 cur ita? num actionem meliorem dixerim-
 us, quam virtutem ipsam? at nunc,
 an ex quo actio est, id virtuti, utpote
 honestius, attribuimus? An in quo non
 est actio? ita. Atqui nunc idem dicimus,
 habitu actionem esse meliorem. Alii nam-
 que probum inspicientes, ab actione diu-
 dicant, quod non possint cuiuslibet, quo-
 modo habeat, iudicare propositum. Nam si
 foret singulorum nosse sententiam, qualis
 erga honestatem esset, etiam citra actio-
 nem probus esse videri potuerat. Denique
 quoniam affectuum quasdam recensuimus
 medietates, circa quos affectus versentur,
 hinc nobis dicendum est.

CAPVT XXI.

De fortitudine.

CVM igitur sit fortitudo circa fidu-
 ciam, ac metum, considerandum
 fuerit, circa cuiusmodi metum atque
 fiduciam. Nunquid igitur si quispiam
 metuat ne rem disperdat suam, is ti-
 midus? sin animo confidenti sit in ta-
 li periculo, fortis, an ne? Itidem si
 quis formidet solum, aut confidat, ne-
 que metulosum fatendum est esse me-
 tuentem, neque fortem non metuentem?
 Num igitur in eiusmodi metibus & fi-
 duciis fuerit fortitudo? At ne in talibus
 quidem: cuiusmodi si quis tonitrus &
 fulmina non metuat, vel quiduis aliud
 supra hominem horrendum, fuerit non
 iam fortis, sed furens. In metibus
 itaque & fiduciis humanis est fortitu-
 do: in eis inquam, quæ ceteri metuant, aut
 omnes; in quibus qui audeat, fuerit fortis.

D

E

Omnis siquidem virtus, honesti est, & ad honestum tendit. Proinde erit temperantia circa voluptates, & aegritonias, easque in tactu gustuque rogenitas. Demum consequens est vt de mansuetudine dicamus, & quid & in quibus sit.

CAPVT XXIII.

De mansuetudine.

Mansuetudo igitur est inter iracundiam & iracundiæ cessationem. Omnino autem existimantur virtutes, medietates esse. Quod autem sint medietates, hinc facile quis dixerit. Nam si quod optimum, in medietate est collocatum, estque virtus, habitus optimus, atque optimum est medium: virtus ergo sit medium, necesse est. Quod sanè certum singula considerantibus est. Nam quia iracundus est, qui vsquequaque & plurimum excandescit, qui quidem iure vituperatur; (nō enim decet vsquequaq; excādescere, aduersus omnes, aut omnino ac semper: neque contra ita habere vt aduersus neminem vnquam: nam is quoque iure vituperatur, vt qui re nulla moueatur;) cū igitur tam is qui ad excessum, quā qui ad defectum peruenit, sub reprehensionem cadat: qui horum medius fuerit, mansuetus ac laudabilis. Neque enim ab ira deficiens, neque item excedens in ipsa, laudabilis: sed qui mediocriter in his habet, is mansuetus: harūque perturbationum medietas, mansuetudo.

CAPVT XXIV.

De Liberalitate.

Liberalitas autem est inter prodigalitatem & auaritiā medietas collocata. Versantur autem huiusmodi perturbationes circa pecunias. Prodigus namque est, qui, vbi non decet, impendit, & plura quā deceat, & cū minimè decet. At auarus, ei contrarius, is est qui non impendit vbi decet, & quantum decuerit, & quando decuerit. Vtrique sub reprehensionem cadunt: alter quidem deficiendo, alter verò excedendo. Liberalis ergo, quādo quidem laudabilis est, medium inter hos tenet locum. Quisnam demum? nempe qui vbi decet, & quantum decet, impendit.

CAPVT XXV.

De illiberalitate.

Sunt autem plures illiberalitatis siue auaritiæ species: sicut eorum, quos κίμβικας, siue sordidos, Græci appellant, & κωμινοπέριτας, hoc est, quasi dicas, cumini sefactores, & αἰγροκερδείς, hoc est, turpilucricupidos, & μικρολόγους, quasi dicas, qui vel minimas impensas magni aestiment.

καλὸν αἰροῦσθαι. πᾶσα γὰρ ἀρετὴ τῷ καλῷ, καὶ εἰς τὸ καλὸν ὄσιν. ὥστε εἴη ἀνὴρ ἰσοφροσύνῃ πρὸς ἡδονὰς καὶ λύπας, καὶ ταῦτα τὰ ἐν ἀφῆ καὶ γὰρ ἀνομιῆς. ἐξ ἡμῶν δ' αὖ εἴη τούτου λέγειν ὑπὲρ παραότητος καὶ τί ὄσιν, καὶ ἐν πῶσι.

ΚΕΦΑΛ. κγ'.

Περὶ παραότητος.

ΕΣΤΙΝ Οὖν ἡ παραότης ἀπὸ μέσου ὀργιλότητος καὶ ἀοργησίας. καὶ ὅλως δὲ δὲ καὶ οὐδὲν αἰσθητῶν μεσοτήτες τινες εἰσίν. ὅτι δὲ εἰσὶ μεσοτήτες, καὶ ὅπως ἀνὴρ τις εἴποι. εἰ γὰρ ὄσιν ἐν μεσοτητῇ τὸ βέλτιστον, ἢ δ' ἀρετὴ ὄσιν ἢ βελτίστη ἔστι, βέλτιστον δ' ὄσιν τὸ μέσον, ἢ ἀρετὴ αὐτῆ εἴη τὸ μέσον. δῆλον δὲ ἔσθαι μᾶλλον ἢ κατ' ἕκαστον σκοποῦσιν. ὅτι γὰρ ὄσιν ὀργίλος ὁ * πρῶτος καὶ πρῶτος, καὶ ὅτι πλείον ὀργίζομενος, ἢ φικτός δὲ ὁ τοιοῦτος. (οὐτε γὰρ * πρῶτος δεῖ ὀργίζεσθαι, ἢ τ' ὅτι πᾶσιν, ἢ τε πρῶτος καὶ αἰεὶ ὄσιν αὐτῶν πάλιν ὅπως ἔχον δεῖ, ὥστε μηδενὶ μηδέποτε καὶ γὰρ οὐδὲ φικτός, ἀνάληπτος γε ὢν) ἐπεὶ τοίνυν ἢ ὄσιν ἢ ὑπερβολῶ φικτός, καὶ ὄσιν πῶ ἑλλείψιν, ὁ μέσος αὖ τούτων εἴη καὶ ὄσιν ἢ ἔπαυτος. ἢ τε γὰρ ὁ ἑλλείπων τῆ ὀργῇ, οὐτε ὁ ὑπερβολῶν, ἔπαυτος. ἀλλ' ὁ μέσος ἔχων πρὸς ταῦτα, οὐδὲ ὄσιν. ἢ ἡ παραότης δὲ, τούτων τῶν παθῶν μεσοτήτης αὐτῆ εἴη.

ΚΕΦΑΛ. κδ'.

Περὶ ἀνελευθεριότητος.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΤΗΣ Δὲ ὄσιν μεσοτήτης ἀσωτίας ἢ ἀνελευθερίας. ἔστι δὲ πρὸς χεῖματα ταῦτα πάντα πᾶσι. ὅ, τε γὰρ ἀσωτός ὄσιν ὁ ἀναλίσκων εἰς ἄ μὴ δεῖ, καὶ πλείων δεῖ, καὶ ὅτε μὴ δεῖ. * ὅ τ' ἀνελευθερος ἐναντίας ταῦτα, ὁ μὴ ἀναλίσκων εἰς ἄ δεῖ, καὶ ὅσα δεῖ, ἢ ὅτε δεῖ. καὶ ἀμφοτέρω δὲ αὐτοῖ φικτοί. ἔστι δὲ τούτων, ὁ μὲν κατ' ἑλλείψιν, ὁ δ' κατ' ὑπερβολῶν. ὁ δ' ἀνελευθερος, ἐπεὶ δὲ ὄσιν ἔπαυτος, * μεσοτήτης αὐτῆ εἴη τούτων. τίς οὖν ὄσιν; ὁ ἀναλίσκων εἰς ἄ δεῖ, καὶ ὅσα δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ.

ΚΕΦΑΛ. κε'.

Περὶ ἀνελευθεριότητος.

ΕΣΤΙ ὅ καὶ τῆς ἀνελευθεριότητος. εἴδν ἐπλείων ἢ κίμβικας ἢ κωμινοπέριτας, ἢ κωμινοπέριτας, ἢ αἰγροκερδείς, ἢ μικρολόγους.

Nicom. 1.2
c.5.1

ἴσως. πρῶτες δ' οὗτοι ὑπὸ τῷ ἀελοθε-
λειότητι περιπίπτουσι. * ὅ μὲν γὰρ κακὰ
πολυδές. ὅ δ' ἀγαθόν, μεροδές. οἷ, ἢ μὲν
ὑγία ἀπλοῦν, ἢ δὲ νόσος πολυδές. ὁμοίως
ἢ μὲν ἄρετή ἀπλοῦν, ἢ γὰρ κακία πολυδές.
πρῶτες γὰρ οὗτοι περὶ χρημάτων εἰσι ψεκ-
τοί. πότερον οὖν τὸ ἐλοθελεῖν καὶ ὁ κτήσα-
σθαι ἔστι, καὶ ὁ περισκεύασθαι χρημά-
τα, ἢ ὁ; ὁ δὲ γὰρ ἄλλης ἀρετῆς ὁ δὲ μίας.
οὔτε γὰρ τῆς ἀρετῆς ἔστι ὁ ὄπλα ποιῆσαι,
ἀλλ' ἄλλης. ταύτης δὲ λαβοῦσης, τοῖσι ὀρ-
θῶς χρησασθαι. ὁμοίως ἐπι σωφροσύνης ἔ-
στι δὴ δῶν. ὁ δὲ δὴ τῆς ἐλοθελειότητος, ἀλλ'
ἢ δὴ χρηματιστικῆ.

Κ Ε Φ Α Λ. κς'.

Περὶ μεγαλοψυχίας.

Nicom. 1.
4.c.7. &
seq.
Eudem. 1.
3.c.5.

Η ΔΕ μεγαλοψυχία, μεσότης μὲν
ἔστι ἁμερότητος καὶ μικροψυχίας. ἔστι
δὲ περὶ ἡμίω καὶ ἀπίμω. ἔστι περὶ ἡμίω,
ἢ τῷ πῶς τῆς πολλῶν, ἀλλὰ τῷ πῶς
τῆς ἀπουδαίων. καὶ μάλλον δὲ δὴ, ἢ περὶ
ταύτων. οἱ γὰρ ἀπουδαῖοι εἰδότες καὶ κρίνον-
τες ὀρθῶς, τίμησοισι. βελήσεται οὖν μάλ-
λον ὑπὸ τῆς εἰδότητος αὐτῶν, ὅτι ἀξίος ἔστι τι-
μῆς, τιμᾶσθαι. ὁ δὲ γὰρ περὶ πᾶσιν ἡ-
μίω ἔσται, ἀλλὰ περὶ τῷ βελήστω, καὶ ὁ
τίμιον ἀγαθόν, καὶ ἀρχῆς τάξιν ἔχον. οἱ μὲν
οὖν βέλχετα φρονήτοιο ὄντες, καὶ φαῦλοι, με-
γάλων δ' αὖτε ἀξιοῦντες, ἔστι πῶς τού-
τοις τιμᾶσθαι οἰόμενοι δεῖν, ἁμεροί. ὅσοι δὲ
ἐλαττόνων αὖτε ἀξιοῦσιν ἢ πῶς σῆκον ἀ-
ποῖς, μικροψυχοί. ὁ ἀρα μέσος τούτων ἔστιν,
ὅς μὴ ἐλαττόνος τίμησιν αὐτῶν ἀξιοῖ ἢ ἢς
πῶς σῆκει, μήτε μείζονος ἢ ἀξίος ἔστι,
μήτε πάσης. ὁ δὲ δ' ἔστιν ὁ μεγαλοψυχός.
ὥστε δὴ δὴ ἢ ἢ μεγαλοψυχία μεσότης ἔστι
ἁμερότητος ἔστι μικροψυχίας.

Κ Ε Φ Α Λ. κς'.

Περὶ μεγαλοπρεπείας.

Nicom. 1.
4.c.5.
Eud. 1.3.
c.9.

Μ ΕΓΓΑΛΟΠΡΕΠΕΙΑ δ' ἔστι μεσότης
ἀλαζονείας ἔστι μικροπρεπείας. ἔστι
δ' ἢ μεγαλοπρεπεία περὶ δαπνώας, ἀς ὁ
πρέποντι γίνεσθαι πῶς σῆκει. ὅστις μὲν οὖν
δαπνώα οὐ μὴ δεῖ, ἀλαζών. οἷ, εἴ τις ἔστι
ἐραυσις, ὡς αἰ γάμοις τίς ἔστιν, ὁ τοιοῦ-
τος ἀλαζών. ὁ γὰρ τοιοῦτος ἔστιν, ὁ δὲ ὡ μὴ
δεῖ χερσὶ ἐνδείκνυμῶς τ' ἑαυτὸν ἀπειδῶ.

CAPVT XXVI.

De magnanimitate

Magnanimitas, est superbix & demis-
sionis animi siue pusillanimitatis me-
dietas: & circa honorem & ignominiam
versatur. Et honorem quidem non à mul-
tis, sed à probis attributum, qui ei pre-
cipue conueniat. Probi namque & petiti
iudices, recte honorabunt. Honorari ita-
que se, qui dignus honore fuerit, potius
volet ab his qui ipsum cognouerint. Ne-
que enim de omni honore fuerit, sed opti-
mo, magnanimitas honorabile bonum, &
ordinem obtinens principatus. Iure igitur
despecti & improbi, magnis rebus se di-
gnos opinantes, & hoc amplius honorem si-
bi tribui postulantes, dicuntur elati stoli-
dive: qui verò sese summittunt, & magis
quàm par est, abiiciunt, pusillanimi. Ho-
rum igitur medius, qui non se ita abiicit,
vt minore, quàm sit par, honore velit he-
nestari, neque rursus maiore quàm deceat,
neque omni, is demum est magnanimus. Et
proinde certum est, magnanimitatem esse
inter animum nimis elatum & nimis demis-
sum, medietatem.

CAPVT XXVII.

De magnificentia.

Magnificencia, est inter ostentatio-
nem & indecoram parcimoniam
medietas. Versatur autem magnificentia
circa sumptus, quos magnificum facere
par est. Quicumque igitur vbi non expedit,
sumptum facit, ostentator est: vt si quis
conuiuas, qui symbolam contulerint, ita
epulo accipiat, ac si nuptias faciat, is
ostentator. Talis namque est, qui quo tem-
pore non expedit, suam indicat affluentiam.

Huic contrarius est homo indecore parcus, qui vbi oportet, magnifice non impendit, aut si id facere instituat, puta nuptias celebrans aut sumptum choro præbens, id non, vt decet, sed parcè nimis faciet. Qui huiusmodi fuerit, is indecore parcus appellatur. At magnificentia vel ex ipso nomine nobis potest, qualis sit, innotescere. Opportuno namque tempore magnifice factum, rectè magnificentia nomen assequetur. Magnificentia igitur fuerit, quandoquidem laudabilis, inter excessum defectumque circa sumptus idoneos, quædam medietas. Sunt & nonnullis plures magnificentia existimata: velut dicentibus, Magnifice incedit: & huiusmodi alia magnificentia, non propria, sed à translatione nomen inuenientes. Nec enim in illis magnificentia, sed in eis quæ diximus:

CAPVT XXVIII.

De indignatione.

Indignatio, est inuidentiæ & maleuolentiæ medietas: ambæ enim istæ sub vituperationem cadunt: at indignabundus, laudabilis. Est autem indignatio, quædam ægritonia de bonis, quæ indigno alicui aliquo pacto euenerunt. Indignabundus igitur, qui in huiusmodi tristatur, idemque rursus tristetur, si quem viderit indignè malis afflictatum. Ac demum indignatio & indignabundus, talis. Cui contrarius est inuidens, quippe qui tristabitur, cum quempiam prorsus, siue dignum, siue indignum, beneagere viderit. Cui similiter maleuolus par est, quippe qui lætatur, quod quis malè agat, siue dignus, siue indignus sit. Nec indignabundus eiusmodi, verum inter hos eiusmodi.

CAPVT XXIX.

De grauitate.

Grauitas, medium est inter nimiam de se opinionem, indèque natam pertinaciam, & nimium aliis placendi obsequendique studium: versatur autem in congressu hominum. Nam & pertinax qui ita sibi placet, is est qui neminem conuenire velit, neminem alloqui, nomènque à suis moribus inuenit: hoc enim Græcè dicitur, quasi *autòpatos*, hoc est, *sibi ipse placens*: sibi siquidem vni obsequitur ac placet. Delectator autem, talis, vt omnium velit habere conuersationem, & omnino, & omnifariam. Horum neuter laudabilis. at grauis in medio istorum laudabilis. Neque enim erga omnes,

ὁ δὲ μικροπαρεπής, ὁ ἐπιεικής τούτων, ὅς ἔδει μὴ μεγαλείως δαπνηθῆναι, * ἢ τὸ τοιοῦτον μὴ ποιεῖν, οἷον εἰς γάμοις ἢ γρηγοῦν δαπνηθῆναι, μὴ ἀξίως, ἀλλ' ἐπιεικῶς. ὁ τοιοῦτος μικροπαρεπής. ἡ δὲ μεγαλοπαρέπεια, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος φαίνεται ὅτιν, ὅσα τοιαῦτα οἷον λέγουσιν. ἐπεὶ γὰρ ἐν ταῖς χαίραις ὡς παρέπονται ὁ μέγα δέον ὅτιν, ὁρῶν τῆ μεγαλοπαρέπεια τοιοῦτομα κείσθαι. ἡ μεγαλοπαρέπεια ἀρα αὐτῶν εἶη, ἐπειδὴ ὅτιν ἐπαινετὴ, μεσοῦτης τῆς ἐλλείψεως ἔχει τὴν ὑπερβολῆς τῆς κατὰ δαπνηθῆναι τὰς προσκοῦσας. ἐνίοις δὲ εἰσιν, ὡς οἴονται, καὶ πλείοις μεγαλοπαρέπεια οἷον φασι, μεγαλοπαρεπῶς τε βιάσασθαι καὶ ἄλλα δὲ τοιαῦτα μεγαλοπαρέπεια λέγονται μεταφορικῶς, ἔχει κρείως. ἔχει γὰρ ὅτιν ἐν τοιοῦτοις μεγαλοπαρέπεια, ἀλλ' ἐν οἷς εἰρήκαμεν.

Lego, ἢ πῶς μὴ ποιεῖν. & mox magnim, μὴ ἀξ. διὰ τῆ.

Nicom. l. 4. c. 17. Eudem. l. 3. c. 7.

ΚΕΦΑΛ. κη.

Περὶ νεμεσιῶς.

Νεμεσις δὲ ὅτι μεσοῦτης φρονεσίας καὶ χαίρεκακίας ἀμφοτέρων γὰρ ἀδυνατεῖ εἶσιν. ὁ δὲ νεμεσιτικός, ἐπαινετός. ἐστὶ δὲ ἡ νεμεσις κατὰ ἀγαθὰ, ἀτυχεῖν καὶ ὑπερβῆναι ἀναξίως ὄντα, λύπη τις νεμεσιτικός οἷον ὅτιν τοῖς τοιοῦτοις λυπητήχης καὶ αὐτὸς γε πάλιν ὅτι λυπηθῆσθαι, αὐτῶν τίνα ἴδῃ κακῶς προσβῆναι ἀναξίον ὄντα. ἡ μὲν οἷον νεμεσις καὶ ὁ νεμεσιτικός, ἴσως τοιοῦτος. ὁ δὲ γε φρονερός ἐναντίος τούτων. ἀπλῶς γὰρ, ἀπὸ τῆ ἀξίως τις εἶη, αὐτῶν τε μὴ, τῶν δὲ προσβῆναι, λυπηθῆσθαι. ὁμοίως τούτων ὅτι χαίρεκακος ἡδῆσεται κακῶς προσβῆναι, καὶ ὡς ἀξίως, καὶ ὡς ἀναξίως. ὁ δὲ γε νεμεσιτικός ἔχει. ἀλλὰ * μεσοῦτης ἡ ἐστὶ τούτων.

Eudem. l. 3. c. 7.

Fort. μέσος τις εἶ.

ΚΕΦΑΛ. κθ.

Περὶ σεμνότητος.

Σεμνότης δὲ ἐστὶν ἀνταδείας ἀναμέσον τε καὶ ἀρεσκίας. ἐστὶ δὲ κατὰ τὰς ἐν τῶν ἄλλων. ὁ δὲ γὰρ ἀνταδείας τοιοῦτος ἐστὶν, οἷος μηδὲν ἐντυχεῖν μηδὲ * ἀλλομαζῶν ἀλλὰ τοιοῦτομα εἰσιν ἀπὸ τῆ ἑσπου κείσθαι. ὁ γὰρ ἀνταδείας ἀνταδείας τις ἐστὶν, ἀπὸ τῆ αὐτὸς αὐτῶν ἀρεσκεῖν. ὁ δὲ ἀρεσκος τοιοῦτος, οἷος πᾶσιν ὁμιλεῖν, καὶ πᾶσι τῶν καὶ πᾶσι τῶν. ὁ δὲ γε σεμνός, * ἀνα μέσον τούτων ὢν, ἐπαινετός. οὔτε γὰρ εἰς πᾶσι τῶν,

Eudem. l. 3. c. 7.

Legit Val. la, ὁμοίως χεῖρας, idque optime. Nicom. l. 4. c. 17.

γρ. ἀναμέσον

ἀλλὰ εἰς τοὺς ἀξίους ὅτε εἰς ὅτινα, ἀλλὰ εἰς τοὺς αὐτοὺς ταύτους.

A sed erga meritos : nec erga neminem , sed erga hos ipsos consuescit.

ΚΕΦΑΛ. λ΄.

Περὶ αἰδοῦς.

Nicom. 1. 4.c. vlt. Eud. 1. 3. c. 7.

Αἰδώς δ' ἔστι μεσότης ἀναισχμητίας καὶ κατὰ πληξέως ἔστι δὲ κατὰ τὴν ἀναισχμητίαν καὶ λόγους. ὁ μὲν γὰρ ἀναισχμητός ἐστιν ὁ ἐν πόνῃ καὶ εἰς πόνους λέγων ἔπειθ' ἄετι ἐτυχεν. ὁ δὲ κατὰ πεπληγμένος, ὁ ἐναντίος τούτων, ὁ πόνους ἔπειθ' ἀναισχμητός καὶ ἀναισχμητός. ἡ δὲ αἰδώς ἔστι μεσότης τούτων ὅτε γὰρ ἀναισχμητία ἔπειθ' ἄετι, ὡς ὁ ἀναισχμητός, καὶ ἔπειθ' ἄετι κατὰ πληξέως ὅτε ὡς ὁ κατὰ πληξέως, ἐν πόνῃ καὶ πόνους ἀναισχμητῆται, ἀλλὰ ἀναισχμητός καὶ ἔπειθ' ἐν οἷς δεῖ, ἔπειθ' αὖ δεῖ, καὶ ὅτε δεῖ.

Verecundia, est inter impudentiam & stuporem medietas, in actionibus colloquiisque constituta. Impudens est, qui ubique, & in omnes loquitur, & omnia agit utcumque euenerint, at stupidus, seu attonitus, huic contrarius, & cuncta & cunctos veritus, tam agendo quam dicendo solertiae expertus: talis est, qui in cunctis obstupescit. at verecundia & verecundus, inter hæc medium tenet locum: neque enim cuncta, & omnino, (ut impudens,) & dicit & agit: neque porro, (ut attonitus,) in omni & omnino trepidabit: verum ager, loqueturque ubi, & quæ, & quando expediat.

ΚΕΦΑΛ. λα΄.

Περὶ ὑπεραπειλίας.

Nicom. 1. 4.c. 14. Eudem. 1. 3.c. 7. Vall leg. vid. ἢ παρ τῶς, vt mox

Ἐπεραπειλία δ' ἔστι μεσότης βωμολοχίας καὶ ἀρχεικίας. ἔστι δὲ κατὰ τὰ σκώμματα. ὁ γὰρ βωμολόχος ἐστιν ὁ πόνους καὶ πόνους οἰόμενος δεῖν σκώπῃν. ὁ δὲ ἀρχεικός, ὁ μὴτε σκώπῃν βωμολόχος δεῖν, μὴτε σκωφθῆναι, ἀλλ' ὀργιζόμενος. ὁ δὲ ὑπεραπειλὸς αἰὰ μέσον τούτων, ὁ μὴτε πόνους ἔπειθ' ἄετι, μὴτ' αὐτὸς ἀρχεικός ὢν. ἔπειθ' ὁ ὑπεραπειλὸς διττῶς πως λεγόμενος. ἔπειθ' ὁ δυναμὸς σκώπῃν ἐμμελῶς, καὶ ὁ ὑπεραπειλὸς σκωπόμενος, ὑπεραπειλὸς καὶ ἡ ὑπεραπειλία τριακόντη.

C CAPVT XXXI.

De Urbanitate.

Urbanitas, est scurrilitatis & rusticitatis medietas: in salibusque committitur. Scurra siquidem est, qui cuncta & omnino incessendum esse existimat. Rusticus verò, qui neque incessere vult, neque rectè incessum iri existimat, sed excandescit. Urbanus, qui inter hos medius, neque omnes, neque omnino incessens, neque item ipse aggressus, ac durus. Ac erit duobus ferè modis urbanus: nam & moderatè incessere percalluerit, & aliorum ioculationem tolerabit. Ita nimirum urbanus, atque urbanitas.

ΚΕΦΑΛ. λβ΄.

Περὶ φιλίας.

Nicom. 1. 3. c. 7.

Φιλία δ' ἔστι μεσότης κολακίας καὶ ἔχθρας. ἔστι δὲ κατὰ τὴν ἀναισχμητίαν καὶ λόγους. ὁ μὲν γὰρ κολακίης, ἔστιν ὁ πλείω τῶν προσήκοντων καὶ ὄντων προσετίθει. ὁ δὲ ἀπερητηκός, ἔχθρῶς, καὶ τῶν ὑπερῶν τῶν προσήκοντων ὑπεραπειλῶν. ὁ δὲ φίλος αἰὰ μέσον τούτων. οὐτε γὰρ πλείω τῶν ὑπερῶν τῶν προσήκοντων, ἔπειθ' ἄετι ἐπαμειβόμενος τὰ μὴ προσήκοντα. ἔπειθ' αὖ πάλιν ἐλάττω ποιῶν, ἔπειθ' ἄετι ἐναντιώσασθαι τῶν προσήκοντων αἰὰ. ὁ μὲν οὖν φίλος, τριακόντη.

CAPVT XXXII.

De amicitia.

Amicitia, inter assentationem & inimicitiam medietas, in actione sermonisque versatur. Assentator namque est, qui plura quam sit par, adfuitque cuiquam, arrogat. At infensus, inimicus, qui derogat etiam quæ adfunt. Quorum neuter iure laudandus accedit. Inter quos medius est amicus: quippe qui nec plura presentibus cuiquam astruit, neque, quæ minimè conueniant, laudauerit; neque econtrario imminuet, neque omnino aduersabitur, præterquam existimetur tribuendum. Huiusmodi igitur est amicus.

ἢ αὐτῶς.

CAPVT XXXIII.

De veritate.

Veritas, inter dissimulationem & iactationem siue arrogantiam media est, quæ in oratione versatur, non omni. Gloriosus nimirum est, qui plura quàm adsint, sibi arrogat, aut scire fingit quæ non nouerit. Huic contrarius dissimulator, pauciora & minora esse sua simulans, quæque nouit, diffitetur, occultatque quæ cognoscit. Neutrum horum facit verus: neque enim plura, neque pauciora quàm quæ sibi affuerint, confingeret, sed ea demum & esse sibi, & scire dicet, quæ teneat. Sint denique hæ ipsæ virtutes, an secus; alia fuerit consideratio. at quòd medietates iam memoratorum, hinc certum est, quòd qui ad hæc viuunt, laudibus exornantur.

CAPVT XXXIV.

De iustitia.

Consequitur vt iam de iustitia dicamus, quid sit, & in quibus, & circa quæ: si prius tamen quid sit iustum siue ius, exposuerimus. Est sanè iustum duplex: vnum quidem, ex lege. Iusta siquidem perhibent, quæ lex iubet. At lex, fortia & temperata nos facere iubet, prorsusque cuncta, quæ ex virtutibus ducuntur. Et proinde iustitiam, perfectam quandam esse virtutem dicunt. Nam si iusta sunt, quæ lex facere præscribit, lex autem quæ ex omnibus virtutibus sunt, mandat: qui igitur ex lege iustis obtemperat, perfectam nanciscitur probitatem. Proinde iustus, & iustitia, virtus quædam perfecta est. Vnum itaque quoddam iustum in his, & circa hæc. Verum enim vero neque id iustum, siue ius, neque eam quæ circa ea versatur, iustitiam querimus. Hoc namque modo iusta, quatenus per sese à iusto sunt. Nam temperans, & fortis, & continens, per sese est eiusmodi. Sed iustum indagamus, quod ad alterum refertur, aliud sanè quàm quod dictum est ex lege iustum. nam non est per sese esse iustum, quod in aduersus alterum iustis comparitur. Id nimirum est, quod querimus iustum; ac circa hoc, iustitiam. Quod igitur in alterum iustum, (vt paucis absoluam,) æquale est: nam iniustum inæquale. Cum enim bonorum maiora sibi asciscunt, malorum verò minora admittunt, id inæquale, & hoc modo afficere se alios, afficique ipsi ab aliis homines putantur. Non dubium igitur, cum sit iniuria in rebus inæqualibus, quin iustitia & iustum in contractu æquitate siue æqualitate collocetur. Proinde certum est, iustitiam, medietatem quandam esse inter excessum atque defectum, & multum & paucum. Nam &

ΚΕΦΑΛ. λγ.

Περί αληθείας.

Αλήθεια δ' ἐστὶ μετὰ εὐρωμείας καὶ ἀλαζονείας ἐστὶ τῶν λόγων, ὅτι πᾶσι τὰς δὲ. ὁ μὲν γὰρ ἀλαζών ἐστὶν ὁ πλείω τῶν ὑπάρχοντων αὐτῷ προσποιεῖσθαι, ἢ εἰδέναι αὐτὸν μὴ οἶδεν. ὁ δ' εὐρων, ἐνδυνάτιος τούτων, καὶ ἐλάττω τῶν ὑπάρχοντων αὐτῷ προσποιεῖσθαι, καὶ αὐτὸς μὴ φάσκων, ἀλλ' ὅτι κρυπτόμενος εἰδέναι. ὁ δ' ἀληθής, ὁστέτερον τούτων ποιήσῃ. ἔτε γὰρ προσποιήσεται πλείω τῶν ὑπάρχοντων αὐτῷ, ἢ τ' ἐλάττω. ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ αὐτῷ, (αὐτὰ φησὶ καὶ εἶ) εἰδέναι. εἰ μὲν οὖν εἴσιν αὐτῷ ἄρεται, ἄλλος δὲ εἴη λόγος. ὅτι δὲ μεσοτήτες εἴσιν τῶν εἰρημῶν, δῆλον. οἱ γὰρ κατ' αὐτὰ ζῶντες, ἐπαμνοῦνται.

Nicom. li. 4. c. 13. Eudem. 1. 3. c. 7. 72. πᾶσι τῶν

ΚΕΦΑΛ. λδ.

Περί δικαιοσύνης.

Περί δ' δικαιοσύνης λοιπὸν δὲ εἴη εἰπεῖν. Πίεσι, καὶ ἐν ἴσιν, ὅτι πᾶσι. ὁστέρον μὲν οὖν εἰ ἄρα οἱ μὲν πίεσι τὸ δίκαιον. ἐστὶ δ' ἐπιπὸν τὸ δίκαιον ὧν τὸ μὲν, καὶ νόμον ἐστὶ. δίκαια γὰρ φασὶν εἶ, ἀ ὁ νόμος προσέτις: ὁ δὲ νόμος κελεύει τὰνδρῶν προσέτις, καὶ τὰ σώφρονα, καὶ ἀπλῶς ἀπορῶντα ὅσα καὶ τὰς ἄρετας λέγει. δὲ καὶ (φασὶ) δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἄρετη εἶναι εἰ γὰρ δίκαια μὲν ἐστὶν ἀ νόμος κελεύει ποιεῖν, ὁ δ' νόμος τὰ καὶ πᾶσας ἄρετας ὅτινα προσέτις ὁ ἄρα τοῖς καὶ νόμον δικαιοσύνης ἐμμένων, τελείως ἀποδύσας δὲ. ὡς ὁ δίκαιος ἐστὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἄρετη ἐστὶν. ἐν μὲν δὲ ἡ δίκαιον ἐν τε τούτοις ἐστὶ, καὶ πᾶσι τῶν αὐτῶν. ἀλλὰ μὲν ὁστέ τῶν τὸ δίκαιον, ὁστέ τ' αὐτῶν αὐτῶν δικαιοσύνη ζητῶμεν. (καὶ μὲν γὰρ αὐτῶν δίκαια ἐστὶ, καὶ ἑαυτὸν ὄντα δίκαιον εἶναι. ὁ γὰρ σώφρων καὶ ἀνδρῶν, καὶ ἐγκρατής, καὶ αὐτὸς καὶ αὐτὸν ἐστὶ τοιοῦτος.) ἀλλὰ δὲ δίκαιον τὸ εἰς ἕτερον, δῆλο τῶν εἰρημῶν καὶ νόμον δίκαιον ἐστὶν. ὅτι γὰρ ἐστὶν ἐν τοῖς εἰς ἕτερον δίκαιοις ἔσι, καὶ αὐτὸν εἶναι δίκαιον. τῶν δ' ἐστὶν ὁ ζητῶμεν δίκαιον καὶ τὴν δικαιοσύνην τ' αὐτῶν αὐτῶν. τὸ τοῖνυν δίκαιον ἐστὶ τὸ εἰς ἕτερον, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, τὸ ἴσον. ὅτι γὰρ ἀδίκον, τὸ ἀίσιον ἐστὶν. ὅταν γὰρ τῶν μὲν ἀγαθῶν τὰ μείζω αὐτοῖς νέμωσι, τῶν δὲ κακῶν τὰ ἐλάσσονα, αἴσιον τῶν ἐστὶ, ὅτι οὕτως ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι οἴον. δῆλον ἄρα ὅτι ὅτι ἡ ἀδικία ἐν ἀίσιον, ἡ δικαιοσύνη, ὅτι δίκαιον ἐν ἰσότητι: συμβολαίως ὡς δῆλον ὅτι ἡ δικαιοσύνη μεσοτήτης τις αὐτῶν εἶναι.

Nicom. lib. 5. Eudem. lib. 4.

Scr. ταῦτα τὰ δίκαια, ἐστὶ καὶ εἰ ὅτι δ.

καὶ αὐτῶν ἡ ἰσότης ἐστὶ τὸν ἴσον ἡ ἀδικία ἐστὶ τὸν ἀίσιον

ὑπερβολῆς καὶ ἡμίψευδος, καὶ πολλῆς καὶ ὀλίγου. ὁ δὲ ἀδικός ἐστιν ὡς ἀδικεῖν πλεονέχει. ὁ δὲ ἀδικούμενος ὡς ἀδικεῖσθαι ἔλαττον. ὁ δὲ μέσον τούτων, δίκαιός ἐστι. ὁ δὲ μέσον ἴσον, ὡς τὸ ἴσον ἀνὰ πλείονος καὶ ἔλαττονος εἶναι δίκαιον. ὁ δὲ δίκαιος δὲ, ὁ δὲ ἴσον βυλόμενος ἔχειν. τὸ δὲ γαίῃσον ἐν ἡμετέροις δυοῖν ἐγγίνεται. ὁ δὲ εἰς ἕτερον ἴσον εἶναι, δίκαιός ἐστι, καὶ δίκαιος ὁ ποιῶν αὐτὸ εἶναι. ἐπεὶ οὖν ἡ δικαιοσύνη ἐν δίκαιῳ, καὶ ἐν ἴσῳ, καὶ ἐν μεσότητι, τὸ μὲν δίκαιον, ἐν τῷ λέγεται δίκαιον. τὸ δὲ ἴσον, τῶν ἴσων. τὸ δὲ μέσον, τῶν μέσων. ὡς ἂν ἡ δικαιοσύνη καὶ τὸ δίκαιον ἔσται καὶ εἰς ἕνας καὶ ἐν τῶν. ἐπεὶ οὖν ἐστὶ τὸ δίκαιον ἴσον, καὶ τὸ τούτῳ ἀνάλογον ἴσον, δίκαιον αὐτὸ εἶναι. ὁ δὲ ἀνάλογον, ἐν τέτταρσι γὰρ ἔλαττοις. ὡς γὰρ τὸ αὐτὸς τὸ β, καὶ τὸ γ πρὸς τὸ δ, οἷον ἀνάλογον ἐστὶ, τὰ πολλὰ κεκτημένον, πολλὰ εἰσφέρειν. τὰ δὲ ὀλίγα κεκτημένον, ὀλίγα. πάλιν ὁμοίως, τὰ μὲν πολλὰ πεπονηκότα, πολλὰ λαμβάνειν. τὰ δὲ ὀλίγα πεπονηκότα, ὀλίγα λαμβάνειν. ὡς δὲ ὁ πεπονηκὼς ἔχει πρὸς τὸ μὴ πεπονηκός, ὅπως τὰ πολλὰ εἰς τὰ ὀλίγα. ὡς δὲ ὁ πεπονηκὼς πρὸς τὰ πολλὰ, ὅπως ὁ μὴ πεπονηκὼς εἰς τὰ ὀλίγα. εἶρηκε δὲ καὶ Πλάτων τῆς ἀναλογίας ταύτης τῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ πολιτείᾳ. ὁ μὲν γὰρ γεωργός, φησὶ, σίτον ποιεῖ. ὁ δὲ οἰκοδόμος, οἰκίαν, ὁ δὲ ὑφαντής, ἱμάτιον, ὁ δὲ σκυτοτόμος, ὑπόδημα. ὁ μὲν οὖν γεωργός ὡς οἰκοδόμος σίτον δίδωσιν ὁ δὲ οἰκοδόμος ὡς γεωργῷ οἰκίαν. ὁμοίως δὲ οἱ ἄλλοι πάντες οὕτως ἔχουσιν, ὡς τὰ πρὸς αὐτοὺς ἀντίθετα ἀλλάττειν. τὰ δὲ τοῖς ἀλλοῖς. ἐστὶ δὲ ἡ ἀναλογία αὕτη. ὡς γὰρ ὁ γεωργός ὡς οἰκοδόμος, ὅπως ὁ οἰκοδόμος ὡς γεωργῷ. ὁμοίως ὡς σκυτεῖ, ὡς ὑφαντῇ, τοῖς ἄλλοις πάνσιν ἡ αὕτη ἀναλογία πρὸς ἀλλήλους γὰρ. καὶ συνέχει δὲ ἡ αὕτη ἀναλογία τὴν πολιτείαν. ὡς ὁ δίκαιος ὅμοιος εἶναι τὸ ἀνάλογον. τὸ γὰρ δίκαιον οὕτως ἔχει τὰς πολιτείας. τὸ αὐτὸ δὲ ἐστὶ τὸ δίκαιον ὡς ἀνάλογον. ἐπεὶ δὲ ὁ οἰκοδόμος πλείονος ἀξίον ποιεῖ τὸ αὐτὸ ἔργον ἢ ὁ σκυτοτός, καὶ οὗ ἔργον ἀντίθετα ἀλλάττειν καὶ ὡς σκυτεῖ πρὸς τὸ οἰκοδόμον, αὐτὸ ὑπόδημα δὲ σὺν οὗ οἰκίαν λαβόν. ἐν ταῦτ' ἡδη ἐνόμισαν ταῦτα πάντα ὡνητὰ, καὶ τὴν ἀργύριον πωροσαγορεύσαντες νόμισμα, τούτῳ γρη῏α, καὶ πρὸς τὴν ἀξίαν

A qui iniuste agit, eo ipso quod iniuste agit, plus habet quam oporteat: & qui iniuria afficitur, eo ipso quod iniuriam patitur, minus: quod autem in horum medio est, id iustum est. Atqui medium æquale est: ergo æquale, pluris & paucioris fuerit iustum, iustusque qui æquale volet. Sed æquale in duobus saltem conficitur: ergo in alterum æquum seu æquale esse, iustum est: talis demum fuerit iustus. Cum igitur iustitia, & in iusto & in æquali, & in mediocritate, iustum quidem & in quibusdam dicatur: æquale verò quibusdam æquale, & mediū quibusdā medium: erit iustitia, & iustum, erga quosdā & in quibusdam. Quoniam igitur iustum, æquale est, & huic proportione quadam respondet æquale, iustum fuerit. Atqui proportionale in quatuor terminis minimum perficitur. Nam quemadmodū a ad b, ita c ad d: ut proportionale est, ut qui multa possideat, conferat multa: ita qui pauca possideat, pauca conferat. Rursus eodem modo qui plurimum laborauerit, plurima capiat: qui verò parum laborauerit, parum capiat. Ut autem laborans ad non laborantem habuerit, ita plurima ad pauca. Ut verò laborans ad plurima, ita non laborans ad pauca. Visus sanè & in libris de Republica Plato uti eiusmodi de iusto proportione. Agricola enim (inquit) cibum parat, ædificator verò domum: ut textor vestem, ita sutor calceum. Agricola igitur ædificatori cibum suggerit, & ædificator agricolæ domum. Ita & eodem modo cæteri omnes habent, & perinde quæ apud se, permutant in ea quæ apud alios: est namque huiusmodi proportio. Nam ut agricolæ futuri & textori, ita etiam aliis omnibus eadem inuicem inter ipsos est proportio, quæ continet totam Rempublicam, atque comprehendit: ut liceat nobis intueri, iustum proportionale esse: siquidem continet iustum Respublicas, idemque est iustum, quod proportionale. At quoniam ædificator suo opere plurimeretur, quàm eo quod sutor præstet, difficile quoque erat, ut ædificator cum futore faceret permutationem, neque enim pro calceis par fuerit domum capere: Hic iam instituerunt, quò hæc omnia venalia sint, argento uti, quod numisma vocant: ut pro æstimatione & pretio cuiuslibet, fiat inter ipsos inuicem contrahentes permutatio, quæ civilem communicationem contineat. Cum igitur in his, & quæ proximè dicta sunt, iustum sit, erit iustitia quæ circa hæc consistit, cum delectu ex habitu impulsus nacta. Est verò etiam Talio ius:

Quidam codd. finem periodi non agn. Nicom. l. 5. c. 8.

ἕκαστον ἕκαστου δίδοντας, τὸ δὲ ἀξίον ποιεῖσθαι πρὸς ἀλλήλων, καὶ τούτῳ τὴν πολιτικὴν κρίνωσιν οὕτως ἔχειν. ἐπεὶ οὖν τὸ δίκαιον ἐστὶν ἐν τούτοις καὶ τοῖς εἰρημνοῖς ἐμπαροῦσθαι, ἢ πρὸς ταῦτα δικαιοσύνη αὐτὴ εἶναι τῆς ἕξαι ὁμοίως ἔχουσα μὲν παρομοίως * πρὸς ταῦτα καὶ ἐν τούτοις. * ἐστὶ δὲ δίκαιον καὶ τὸ ἀντιπεπονητός.

ἢ δὲ διχάων ἐστὶ τὰ μὲν φύσις, τὰ δὲ νόμος. A
 δεῖ δ' οὕτως ὑπολαμβάνειν, μὴ ὡς μηδέποτε
 αὐτὰ μεταπέσοντα· καὶ γὰρ τὰ φύσις ὄντα μετα-
 λαμβάνουσι μεταβολῆς. λέγω δ' οἷον εἰ πόλι-
 πτες τῆ δριστερά, μὴ τῶ μὲν αἰεὶ βάλλειν, γροί-
 μθα αὐτὰ ἀμφιδέξιοι. ἀλλὰ φύσις γε δριστερά
 ἐστὶ. ἔτι δὲ δόξια ὅσον ἡ ποῦ φύσις βελτίω ἐστὶ τῆ
 δριστεράς, καὶ πόλιτα ποιῶμεν τῆ δριστερά,
 κατὰ τὴν δόξια· οὐδ' ὅτι μεταπίπτοι, ἀλλὰ
 τὸ ἐστὶν οὐ φύσις· ἀλλ' εἰ ὡς ὅτι τὸ πολὺ καὶ B
 τὸ πλείω χρόνον ἔτω δριστερὰ ἢ ἀριστερά, ἀρι-
 στερά οὖσα, ἔτι δὲ δόξια, δόξια τὸ φύσις ἐστὶν.
 ὡσαύτως ὅτι τῆ φύσις δικαίων, μὴ, εἰ
 μεταβάλλοι δὲ τὴν ἡμετέραν χρῆσιν, ἀλλὰ
 τὸ ἐστὶν οὐ φύσις δικαίων· ἀλλ' ἐστὶ. ὅ γὰρ ὡς
 ὅτι τὸ πολὺ δριστερὸν, τὸ φύσις δικαίων πο-
 φάμεν. ὅ γὰρ αὐτὸ ἡμεῖς θάμνα καὶ νομίσωμεν,
 τὸ ἐστὶν δικαίων ἡδη, ἔτι καλούμεν καὶ νόμον,
 δικαίων. βέλτερον οὖν δικαίων ὅ καὶ φύσις, ἔτι
 νόμον. ἀλλ' ὅ ζητῶμεν, δικαίων ἐστὶ πολιτικόν· C
 ὅ πολιτικόν, ἐστὶ νόμος, οὐ φύσις. τὸ δ' ἀδι-
 κόν καὶ τὸ ἀδικημα δόξειεν αὐτῷ ἔτι τὰ ὑπὸ νό-
 μῳ ἐστὶν. τὸ μὲν γὰρ ἀδικόν ἐστὶ τὸ ὡς νόμος ὡρι-
 σμένον· οἷον, τὸ πᾶσα κατὰ δικαιοσύνην ἀποστρέψαι
 ἀδικόν ἐστὶν· τὸ δ' ἀδικημα ἐστὶ τὸ ἡδη ἀδικῶς
 πᾶσα ἀδικῶς. ὁμοίως ὅ τὸ δικαίων καὶ τὸ δικαιο-
 πρέπεια οὐτὸ αὐτὸν. τὸ μὲν γὰρ δικαίων τὸ ὡς
 νόμος ὡρισμένον· τὸ δὲ δικαιοπρέπεια, τὸ ὡς
 δικαιοπρέπεια. πότε οὖν δικαίων, καὶ πότε
 οὐ; ὡς ἀπλῶς μὲν εἰπεῖν, ὅταν πρέπεια καὶ D
 πρέπεια ἔχουσι. (τὸ ὅτι ἐχουσι ὁ ὡς
 εἰρηται ἐν τοῖς ἐπιπέτοις ἡμῶν.) ἔτι ὅταν εἰδῶς
 ὄν, καὶ ὡς, καὶ οὐ ἔνεκα, ὅταν δικαίων πρέπεια.
 ὁμοίως καὶ ὡσαύτως καὶ ὅ ἀδικῶς ἐστὶ, ὅ
 εἰδῶς καὶ ὄν, καὶ ὡς, καὶ οὐ ἔνεκα. ὅταν δὲ
 μηδὲν τούτων εἰδῶς πρέπεια πᾶσα ἀδικόν, ἀδι-
 κῶς μὲν οὐκ ἐστὶν, ἀτυχῆς δὲ. εἰ γὰρ οἰόμενος
 τὸ πολέμιον ἀποκτείνειν, τὸ πατέρα ἀπέκτει-
 νεν, ἀδικόν μὲν τοῖς ἐπὶ πρέπεια ἀδικῶς μὲν πᾶσι
 οὐχ ἔνεκα, ἀτυχῆς δὲ. ἐπεὶ οὖν τὸ μὴ ἀδικεῖν
 τὰ ἀδικῶς πρέπεια ἐν τῷ ἀγνοεῖν ἐστὶ τὸ, E
 ὅ ἔτι μίχρον ἐπιπέτοις ἐλέγετο, ὅταν μὴ εἰδῶς
 μὴ ὄν βλάπτει, μὴ ὡς, μὴ ὡς ἔνεκα.
 lib. 3. c. 1. ἀλλ' ἡδη τὸ ἀγνοεῖν ἀδικῶς ἐστὶ, πᾶσι αὐ-
 τῶν ἀδικῶς τῆς ἀγνοίας, ὄν βλάπτει, οὐκ ἀδι-
 κῶς. ἐστὶ δὲ ὅταν ὁ ἀδικῶς· ὅταν μὲν
 γὰρ ἡ ἀγνοία αἰτία ἢ τῆ πρέπεια πᾶσι, οὐχ
 ἐκὼν τῶν πρέπεια ὡς οὐκ ἀδικῶς. ὅταν ὅ
 τῆς ἀγνοίας αὐτῶς ἢ αἰτίας, καὶ πρέπεια πᾶσι καὶ
 πᾶσι ἀγνοία, ἢ αὐτῶς αἰτίας ἐστὶν, ὅταν ἡδη
 ἀδικῶς καὶ δικαιοπρέπεια αἰτίας ὁ τοιοῦτος κληθήσεται.

Sed iustorum quædam natura, quædam le-
 ge sunt. Verum arbitrari ita oportet, ne
 putemus nunquam excidere quæ natura
 sunt, quæ sanè etiam mutationem sub-
 eunt: ut, inquam, si iaculari omnes sem-
 per sinistra annitamur, tandem sinistra ma-
 nu æquè ac dextra utemur. Atqui à natura
 sinistra est: at dextera nihilominus natura
 potiora sunt sinistris, tametsi cuncta sini-
 strâ, sic ut & dextrâ, faciamus. Neque
 quòd mutari hæc queant, ob hoc à natu-
 ra non sunt: verum si ut plurimum diu-
 tiusque ita permaneant, & sinistra est fini-
 stra, & dextera dextera, id quod à natura
 est. Idem in à natura iustis, si nostro usu
 immutentur, non ob hoc à natura iusta
 non fuerint, imò equidem fuerint. Nam
 quod ut plurimum perdurat, id propalam
 iustum à natura est: quod verò nos consti-
 tuamus, legèque sciscamus, id certè iu-
 stum, atque etiam ex lege iustum nuncupa-
 mus. Præstat igitur iustum quod à natura
 est, illi quod ex lege. Cæterum quod inda-
 gamus iustum, civile est: atqui civile, non
 naturâ, sed lege est. Porro iniustum, & in-
 iuria siue iniuste factum, videri possunt
 idem esse: non sunt tamen. Si quidem
 iniustum, lege definitur: veluti deposito
 quendam fraudare, iniustum sit: at iniu-
 ria, ubi iniuste aliquid perpetretur. Ita-
 dem porro iustum, ac (ut ita loquar) iusti-
 ficatio siue id quod iuste fit, non est idem:
 nam iustum lege definitum est, cum sit iu-
 stificatio, facere iusta. Quando igitur iu-
 stum, & quando non? nempe (ut paucis ab-
 soluam) cum dedita opera, & sponte quis
 peregerit, (quid sponte sit paulò antè à no-
 bis dictum est,) & quando sciuerit, & in
 quem & cui & qua de causa, is iusta pera-
 git. Itidem adsimiliter erit etiam iniustus,
 qui sciuerit, & in quem, & cui, & cuius cau-
 sa deliquerit. At cum horum nihil sciens,
 iniusti tamen quippiam commiserit, cum
 demum iniustus non est, sed infortunatus.
 Nam si patrem occiderit, se hostem ratus
 occidere, iniustum quidem commisit, &
 cum neminem affecerit iniuria, egit tamen
 infeliciter. Quoniam igitur non afficere in-
 iuria, ubi iniusta peragantur, id est in igno-
 rando positum, hoc paulò antè disserui-
 mus: cum neutquam consultò quemquam
 offendit, neque cui, neque qua de causa fa-
 ctum est: definienda quoque videtur ignora-
 tia, quoniam pacto quis per ignorantiam quem
 lædit, non afficit iniuria. Sit nimirum hæc
 definitio: Quodcumque perpetrandi ali-
 quid causa fuerit ignorantia, id non fit
 sponte: & proinde ne afficit quidem iniu-
 ria. At cum ipse suæ causa fuerit ignora-
 tia, perpetravitque quippiam ex ignorantia,
 cuius ipse extiterit causa, is planè afficit in-
 iuria, ac eiusmodi iure criminis arguetur:

ἄρ. ὁ δι-
καιο

Nicom.
lib. 3. c. 1.

ἄρ. ὁ δι-
καιο

velut in ebris euenit. Vino namque mer-
 si, si quid mali perpetrarint, sine contro-
 uersia afferunt iniuriam: quandoquidem
 ipsi sibi eius ignorantia causa extiterunt.
 In iis enim fuit, ne tantum proluerentur,
 vt ignorantēs caderent patrem. Idem in
 aliis est ignorantis, quæ ex ipsis gignun-
 tur facientibus, vt qui per ipsas inferant
 iniuriam, sint iniusti. Quorum autem non
 ipsi sunt causa, sed ignorantia, vt delin-
 quant, neutiqum iniusti. Est enimvero
 eiusmodi ignorantia naturalis, velut nescij
 infantes, patres cædunt. Hæc nimirum
 naturalis inscitia non facit vt ab actione
 infantes dicantur iniusti. Ipsa siquidem
 hæc faciendi causa est inscitia. Neque ipsi
 suæ sunt causa inscitia, ideo ne iniusti qui-
 dem dicuntur. Verum de ferenda iniu-
 ria quid dicemus? vtrum qui afficitur iniuria,
 sponte afficitur, an non? Iusta namque, &
 iniusta, sponte agimus: at non sponte af-
 ficimur iniuria. Cruciatu siquidem deu-
 tamus: & proinde non dubium quin non
 sponte afficiamur iniuria, quod vltro ne-
 mo lædi sufferat. Nam affici iniuria, non-
 ne est offendi? Est ita. At sunt quibus li-
 cuit æquale assequi, idque aliis concedunt.
 Quod si æquale consequi, iustum fuit: &
 minus habere, iniuria affici; sponteque mi-
 nus habet; sponte ergo, ait, quis afficitur
 iniuria. Verum manifestum hinc quoque
 est, quod nemo sponte læditur. Nam cun-
 cti, qui minus consequuntur, illius vice
 nanciscuntur aut honorem, aut laudem,
 aut gloriam, aut amicitiam, aut aliud quid
 id genus. Verum qui in vicem alicuius ali-
 quid recipit, cuique rependitur pro eo
 quod amittit, neutiqum afficitur iniuria.
 Quod si iniuria non afficitur, ne quidem
 sponte ergo. Rursus qui minus assequun-
 tur, & quatenus æquale non accipiunt,
 affecti iniuria, iidem nobilitati & exorna-
 ti hac de causa euadunt: quod dicant, Æ-
 quale mihi capere licuit, at nolui: cessi e-
 quidem seniori aut amico. Atqui affectus
 iniuria, nemo id sibi laudi ducit, neque
 iactat se ideo. Quod si acceptis infuriis nul-
 la gloriatio est, at propter ista gloriari so-
 lent, prorsus necesse est, vt qui hoc modo
 minus acceperint, nulla iniuria fuerint af-
 fecti. Quod si iniuriæ non subiiciuntur, ne
 quidem sponte afficiuntur iniuria. Interim
 in huiusmodi oratione, controuersari vide-
 mur incontinentibus: quandoquidem incō-
 tinens, nequiter agendo, se offendit, idque
 sponte facit: consultò igitur sese ipse lædit:
 proinde sponte ipse à sese afficitur iniuria.
 Cæterum hinc proposita definitio, hanc præ-
 pediet rationem. Est autē definitio, Nemi-
 nem velle affici iniuria. At incontinens,
 volens incontinenter agit, proinde ipse se
 afficit iniuria; vult ergo mala sibi infligere.

A οἷς ὅτι τῶν μεθύοντων. οἱ γὰρ μεθύοντες, καὶ
 ἀφ' ἑαυτῶν τὴν κακίαν, ἀδικοῦσι. τῆς γὰρ
 ἀγνοίας αὐτοῖς εἰσὶν αἰτίοι. ὅτι γὰρ αὐτοῖς
 μὴ * πίνειν ποσοῦτον, ὥστ' ἀγαπήσονται
 τὴν πίνεσθαι τὸν πατέρα. ὁμοίως καὶ ὅτι τ' ἄλλων ἀ-
 γνοῶν, ὅσα μὴ γίνονται δι' αὐτοῖς, οἱ κατ' αὐ-
 τὰς ἀδικοῦντες ἀδικοῦσι. ὦν ἢ μὴ αὐτοῖς εἰσὶν αἰ-
 τίοι, ἀλλ' ἢ ἀγνοία καὶ κείνοις ἐστὶν αἴτια τοῖς
 ἀφ' ἑαυτῶν τὴν κακίαν, ὅσα ἀδικοῦσι. ἐστὶ δ' ἢ
 ποιαύτη ἀγνοία ἢ φρονητική, οἷς τὰ παῖδια ἀ-
 γνοῦντα τοῖς πατέρας τύποιον. ἀλλ' ἢ
 ἐν τοῦτοις ἀγνοία φρονητική ἔσται, ἢ ποιεῖ δὲ τ'
 ἀφ' ἑαυτῶν τὴν κακίαν τὰ παῖδια λέγεσθαι ἀδικα.
 ἢ γὰρ ἀγνοία αἴτια τῆς κακίαν τῶν αὐτῶν. τῆς δ'
 ἀγνοίας ὅσα αὐτὰ αἴτια. δὲ ὅσα ἀδικα λέ-
 γονται. ὡς ἢ τῆς ἀδικεῖσθαι πῶς; πότερον
 ἐκόντα ἐστὶν ἀδικεῖσθαι, ἢ οὐ; δικαίον μὲν γὰρ
 καὶ ἀδικα ἀφ' ἑαυτῶν ἐκόντες, ἀδικοῦντα ἢ
 ὅσα ἐκόντες. τὸ γὰρ ἀδικεῖσθαι φέρει μὲν.
 ὡς δὲ δὴλον ὅτι ὅσα αὐτὰ ἀδικοῦντα ἐκόντες.
 C ὅσα δὲ γὰρ ἐκὼν βλάπτεσθαι ὑπομνήσθαι. ὅ-
 γὰρ ἀδικεῖσθαι, βλάπτεσθαι ἔστιν. ἀλλ'
 εἰσὶ πῆνες, οἱ δέον αὐτοῖς τὸ ἴσον ἔχειν, ἀφ' ἑ-
 αυτῶν τῶν πῆναι. ὡς εἰ τὸ ἴσον ἔχειν ἢ δι-
 καίον, τὸ ἔλαττον ἔχειν, ἀδικεῖσθαι ἐστὶν.
 ἔλαττον ἢ ἔχει ἐκὼν. ἐκὼν ἄρα, φρονη-
 τικῶς ἀδικεῖται. ἀλλ' ἐντεῦθεν πάλιν δὴλον ὅτι
 οὐχ ἐκὼν. πάντες γὰρ οἱ ἐλαττον λαμβάνον-
 τες, ἀφ' ἑαυτῶν ἀδικεῖται ἢ ἡμιμῶν, ἢ ἑπαί-
 νων, ἢ δόξων, ἢ φιλίαν, ἢ ἄλλο ἢ τῶν τοιού-
 των. ὅ δ' ἀφ' ἑαυτῶν ἀδικεῖται, ἀφ' οὐ
 ἀδικεῖται, ὅσα ἐκὼν ἀδικεῖται. * εἰ ἢ μὴ, ἀ-
 δικεῖται. ἐν πάλιν οἱ ὅσα ἐλαττον λαμβάνον-
 τες, καὶ ἀδικοῦντες, * εἰ ὅσα ἴσον λαμβ-
 ἀνοῦσιν, οὗτοι καλλωπίζονται καὶ σεμνώνον-
 ται ὅτι τῶν τοιούτων, ὅσα φασὶν. ὅσα μὲν
 ἴσον λαμβάνειν, οὐκ ἐλάττωσιν, ἀλλ' ἀφ' ἑαυ-
 τῶν πρὸς τὴν φιλίαν ἀδικοῦντες δὲ γὰρ
 οὐδεὶς σεμνώνει. εἰ δ' ὅτι τοῖς ἀδικήμασι
 μὴ σεμνώνει, ὅτι ἢ τοῦτοις σεμνώνει, ὅσα
 οὐκ ἀδικοῦντο οὕτως ἐλαττοῦσιν. εἰ ἢ μὴ ἀ-
 δικοῦνται, ἢ δ' ἀφ' ἑαυτῶν ἀδικοῦντο. ἀφ' ἑαυ-
 τῶν τῶν ἐν τῶν τοῖς λόγοις ὅτι τ' ἀφ' ἑαυ-
 τῶν ἐλάττωσιν ὅσα ἀφ' ἑαυτῶν βλάπτει αὐτοῖς
 αὐτὸν εἰδώς. ὡς ἐκὼν αὐτοῖς ὑφ' αὐτῶν ἀδικεῖται.
 ἀλλ' ἐν τῶν ὅσα ἀφ' ἑαυτῶν ἀδικεῖται καὶ τ'
 λόγον τῶν ἐστὶν ἢ ὅσα ἀφ' ἑαυτῶν ἀδικεῖται, τὸ μὴ δὲ
 βλάπτει ἀδικεῖται. ὅσα δὲ γὰρ ἀφ' ἑαυτῶν, βλάπτε-
 νος ἀφ' ἑαυτῶν τὰ κατ' ἑαυτῶν ἀφ' ἑαυτῶν ὡς αὐτοῖς αὐτῶν
 ἀδικεῖται ὅσα ἀφ' ἑαυτῶν ἀδικεῖται ἀφ' ἑαυτῶν ἀδικεῖται.

γρ. πῶς

Nicom. l. 5. c. 11.

Legō, εἰ δὲ μὴ ἀδικεῖται, οὐχ ἔστιν ἄρα ἀδικεῖται. vt mox, εἰ ἢ μὴ ἀδικεῖται. &c. sic ferē Valla.

γρ. ἢ οὐκ

